

**AZ
ALTER CHRISTUS
ESZMÉNYE FELÉ**

Dr ZÁBORSZKY ISTVÁN

K O R D A . R T .

AZ
ALTER CHRISTUS
ESZMÉNYE FELÉ

IRTA:
Dr. ZÁBORSZKY ISTVÁN

BUDAPEST
KORDA R. T. KIADÁSA

**Nihil obstat. Dr. Stephanus Kosztolányi censor dioecesanus.
Nr. 3873/1943. Imprimatur. Strigonii, die 10. Maii 1943.
Dr. Joannes Drahos vicarius generalis.**

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest

Előszó

E könyv, a forma megváltoztatásától és néhány kiegészítéstől eltekintve, lényegében azokat az előadásokat tartalmazza, amelyekkel a szemináriumba lépő új növendékeket évenként a lelki életbe bevezettem.

A benne foglaltak, a különleges célnak megfelelően, sem a napi elmélkedés anyagának, sem a lelkigyakorlatoknak, sem pedig a heti aszkétikus előadásoknak nem akarnak elébe vágni, hanem csak a legszükségesebbre terjeszkednek ki, amit a kezdő papnövendéknek tudnia kell, s így csak útmutatások akarnak lenni a lelki élet elején.

A tárgy beállítása gyakorlati irányú. Ennek érdekében lehetőleg mellőztem a tudományos apparátust. E mellett azonban arra is tekintettel kellett lennem, hogy hallgatóim mindjárt a lelki élet kezdetén megszokják annak mélyebb megalapozását, ami rászoktatja őket, hogy minden aszkétikus és áhítatgyakorlatukat a rationale obsequium jegyében végezzék és a szemináriumi keretek elmaradása azok elhagyását maga után ne vonja. Lehet, hogy egyik-másik rész felülhaladja a kezdők előképzettségéhez mért követelményeket, — bár éppen azt tapasztaltam, hogy ezeket a része-

ket hallgatták legszívesebben — beillesztésüket mégis célszerűnek tartottam, mivel részint ízelítőt nyújtanak a továbbiakra, részint később a kellő lelki fejlődés elérésével és a személyes élmények kiegészítésével teljes világosságot nyernek.

A papi élet szerves folytatása a szemináriumi éveknél. Követelményeit a készületi időre előre vetíti, viszont jólesik visszaemlékezni később is azokra az évekre, amelyeknek buzgósága a nemes papi élet kezdetét jelentette. Az apostoli munkára készülő fiatal lélek odaadó lelkesedése oly erőtartalék, amelyből a későbbi időkben még sokáig lehet meríteni. Ezért, bár a mű elkészítésénél elsősorban a papnövendékeket tartottam szem előtt, ezt nem kizárólagossággal tettem. Gondoltam volt lelki gyermekeimre is, hogy a régi emlékek visszaidézésével felújítsák a prima caritas-t, amivel pályájukon elindultak, s nekik és általuk öszszes oltártestvéremnek is szeretettel ajánlom a művet jóindulatukba.

Bécs, 1943 Aquinói Szent Tamás napján.

A Szerző

A szeminárium

Kedves Fiam! A szemináriumba jövedel napja életed nagyjelentőségű határköve. E nappal megkezdődik vágyaid megvalósulása, ami után már régóta áhítoztál s amire talán évek óta készültél.

Az Udvözítő hívására jöttél közénk, mint az evangéliumi tanítványok. Szemed találkozott annak szemével, aki azzal az átható nézéssel tekintett lelkedbe, amivel csak az Istenember tudott nézni választottaira és azt mondta: *Sequere me, kövess engem!* Miként a tanítványok, te sem tudtál ellenállni a krisztusi tekintetnek, a krisztusi hívásnak, s feleletül otthagytad a szülői otthont, a testvéreket, a rokoni környezetet, a világi szórakozásokat, hogy lelked egyszerűségével odaadd magadat az isteni Mester lélekalakító kezébe, aki belőled a szemináriumban apostoli lelket, buzgó papot akar nevelni.

Ecce, nos reliquimus omnia et secuti sumus te — mondod az apostolokkal és kérdezed: *Quid ergo erit nobis?* (Mt. 19, 27.) Légy egész lélekkel Krisztus-tanítvány se mégtudod, mi lesz belőled. Megmondom: Ha tiszta szándékkal jöttél közénk, ha hivatásodat megfontoltan, komolyan választottad, a szemináriumban

második otthonodra fogsz találni s boldog leszel. Oly boldogságot nyersz, amelyet más élethivatásban fel nem lehetsz. Buzgó szemináriumi életed nemcsak annak tartamára szerzi meg a természetfeletti boldogságot, hanem ki fog hatni egész papi életedre is. Ez lesz jutalma az Udvözítő hívása követésének.

1. Mielőtt a szemináriumba jöttél volna, Fiam, már hallottál arról valamit, valójában azonban mégsem tudod, mi az. Feleletül az első zsoltár gondolatát adom: *Tamquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo: Et folium ejus non defluet.* (Zsolt. 1, 3.)

A szeminárium *a lelki élet fája*, amely az élő vizek forrása mellé van ültetve. Ebből szívja életerejét, nyeri üdeségét, örök fiatalosságát. A szemináriumban a lélek sohasem öregszik meg, nem fásul el; mindig ifjú és üde. A sok ifjú lélek, amely a kegyelemben napról-napra megújul, amelyet a Krisztus-közelség mindig új kikezdésekre sarkall, buzgóságra indít, lelkesedésre hangol, nem engedi a lelket elöregedni. A szeminárium nem tengődő, csenevész cserje, hanem életerős fa, amely dacol minden viharral, kedvezőtlen időjárással. Nincs kitéve a szárazság aszályának, mert központja a kápolna és benne az Eucharisztia. Ennek mindent átható kegyelmével többre képes, mint csak arra, hogy a vegetáló lelkeket megmentse a teljes elszáradástól. Életerőfelesleget, találékonyságot, túlaradó lelkesedést ad a szent hivatás ápolására és fejlesztésére.

Olyan fa a szeminárium, amelyet a természet ritkán tud csak felmutatni. Egyidejűleg található meg rajta a bimbó, a virág, a fejlődő hajtás és az érő gyümölcs. És ez így megy évről-évre.

Van rajta érő gyümölcs. Idősebb társaid ezek, Fiam, akik már kilépni készülnek a papi életbe. Közel vannak céljuk eléréséhez és epedve várják a napot, mikor a főpásztor, mint ízletes, édes gyümölcsöt leszakítja őket a szeminárium fájáról, hogy odaadja őket a híveknek, akik már várnak reájuk, mert kevés a munkás, s az idősebb paptestvéreknek, hogy terhük egy részét átvállalják.

Van rajta termésbe menő virág, zöldelő ágacska, akikben a kegyelmi élet már megfogamzott, akik kezdik már mélyebben megismerni a lelki élet szépségét és a hittudomány mélységeit; növekednek tudásban, jámborságban és bölcsességben. Boldogok, hogy a kezdet nehézségein felülemelkedtek, állhatatosak maradtak és szent vággyal tekintenek az évről-évre közelebb eső szentelési oltár felé, amikor már az ő lelkük is éretté válik a krisztusi munkára. Ebből a gondolatból merítik lelkesedésüket és ez sarkallja őket arra, hogy a kegyelem kihasználásával minden erejüket és képességüket szent hivatásuk szolgálatába állítsák.

Végül itt vagy te is, kedves Fiam, a szeminárium fájának bimbója, legfrissebb hajtása, aki most pattantál ki annak ágából. Új ágacska vagy, a szeminárium reménysége. Lelkedet fejleszteni kell, sokat kell még rajtad

nyesegetni, egyenesíteni, amíg érett gyümölcs-csé válsz, de te is meghozod a magad gyümölcsét tempore suo, a kellő időben — ha magad is úgy akarod.

A kezdet nehézségei ne riasszanak vissza!

Talán még sajog a szíved, hogy a meleg családi otthont el kellett hagynod; talán még idegenül állsz a szeminárium monumentális épületében; sok az ismeretlen arc, gyakran szólal meg a csengő, sokszor magad sem tudod, mire figyelmeztet; talán nyomasztólag hat reád a maga egészében egyszerre lelkedbe touló nagy feladat fönsége és azt kérdezed, hogyan is fogsz tudni megfelelni a tőled várt követelményeknek.

Ennek ellenére sem szabad aggódnod. A kegyelem mindenén átsegít, csak fontold meg Szent Ágoston szavait: Si potuerunt hi et hae, quare non tu? Gondold meg, hogy a szemináriumi élet kezdetén senki sem vár tőled tökéletességet, hiszen még csak bimbó vagy és nem kifejlett gyümölcs. Amit azonban joggal elvárhatnak, az a te készségecs lelkületed, a kivitelben nyilvánuló jóakarated, amely mindjárt az első napon hozzáfog a lélekefejlesztés munkájához és abban ki is tart. Imádkozzál, Fiam, gyakran állhatatosságért a hivatásban és mondd el naponta a következő imát, amelyet egy szentképre felírhatsz, imakönyvedbe betehetsz s magadért és társaidért is felajánlatsz.

Antiph.: Nemo mittens manum suam ad aratrum et suspiciens retro, aptus est regno Dei.

V. Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus.

R. Ut ei placeat cui se probavit.

Oremus. Deus, infirmitatis humanae singulare praesidium, exaudi, quaesumus, preces, quas pro fratribus in discrimine positis humiliter fundimus: ut famulos tuos ab omni eruas peccatorum nequitia et in tua protectionis securitate constituas. Per Christum Dominum Nostrum. Amen. (A. S. S. vol. XLI. 1908. p. 412.)

2. A szeminárium az apostoli hivatásra készülő lelkek iskolája.

Tehát iskola, azaz oly intézmény, amelyben minden a kitűzött célra, a *papi jellem kiképzésére* van irányítva és berendezve. Ezt szolgálja a közös élet és napirend, a szilencium, a különböző ájtatossági gyakorlatok, az önmegtagadás, a liturgia, a tanulmányok, a gyakorlati kiképzés, az üdülés meghatározott módja, amelyek mind-mind arra mennek ki, hogy a lélek átalakuljon s a természeti emberből, a jámbor hívőből kristálytisza papi jellem formálódjék.

Nem elégedhet meg egyszerűen a lelki élet általános követelményeivel, bár ezeket alapul veszi, hanem tovább megy és a jövő papi élet szolgálatába állítva, a különleges célnak megfelelően alkalmazza.

Ha az általános értelemben vett lelki élet nem más, mint az egész embernek átalakulása a természetfeletti rend kívánalmai szerint, akkor a papi lelki élet feltételezi az egyén átalakulását gondolkodásban, beszédben, vágyak-

ban, külső magatartásban, úgyhogy arányban álljon szent hivatásával, Krisztus Urunk igazságainak képviselésével. A munka nagy, de fenséges; hosszadalmas, de megéri a fáradságot. A világból hozott sok lelki fésületlenségnek el kell tűnnie, sok rossz szokást ki kell küszöbölni, a világban sok tisztos szórakozásról le kell mondani, amíg a lélekben kialakul a Krisztus-arc, a világi fiatalemberből alter Kristus lesz, s az emberek megismerik benne az isteni Mester tanítványát.

A lelki átalakulás nem mehet végbe az erre szükséges formák megtartása nélkül. Amint a művészetnek megvannak a maga esztétikai formái, a rendezett gondolkodásnak a maga legfőbb alapelvei, a technikának, fizikának a maga szabályai, úgy a *lelki élet* is bizonyos *formákhoz van kötve*, amelyeket meg kell tartani, hogy a lélek egészséges, egységes és céltudatos módon nyerhesse el kifejlődését. E formákat adja a szeminárium.

A külső formák megtartása azonban még nem teszi ki a lelki életet, ha nem töltődnek meg *tartalommal*, mert a keret a benne levő művészi kép nélkül sem képvisel teljes értéket. A formákat, kedves Fiam, neked kell tartalommal megtöltened. Ez egészen a te munkád. Amennyi erőt fektetsz bele ebbe a munkába, oly mértékben válsz értékesé. Egész lélekkel kell beleállnod a szemináriumi munkába, teljes erőddel kell mindennek eleget tenned, különben hiába jársz Krisztus iskolájába.

A mondottak után talán már megérted,

miért von el a szeminárium bizonyos mértékig a természetes családtól, s miért korlátozza az otthoniakkal az érintkezést. A papi hivatás teljes és osztatlan odaadást kíván, amelyet nem szabad megzavarnia semmiféle más hatásnak. Lelkednek színarannyá kell válnia a Szentlélek kohójában és a lélek salakkiválasztó folyamatának tökéletesen bevégzett műveletnek kell lennie. Ha a szemináriumi élet kegyelmi hőhatásait gyakran ellensúlyozza a világban való forgolódás, a lélek sohasem éri el a teljes tisztulás állapotát. Az Udvözítő éppen ezért *kizárólagosságot* követel azoktól, akik szolgálatára adják magukat. Hangsúlyozza, hogy két úrnak egyszerre senki sem szolgálhat (Mt. 6, 24.) és élére állítja a kérdést: „Aki atyját vagy anyját jobban szereti, mint engem, nem méltó énhozzám.” (Mt. 10, 37.) Az Udvözítő kívánsága nem annyit jelent, Fiam, hogy most már azokkal szemben, akiknek Isten után a legtöbbet köszönhetsz a földön, hálátlan légy, hanem annyit, hogy hivatásod érdekében a róluk való időleges lemondást szíves-örömet vállalnod kell. Fiatal vagy még ahhoz, hogy ennek horderejét a maga teljes egészében átlássad, de nyugodjál meg az Udvözítő kívánságában; később majd meg fogod érteni ennek szükségességét.

3. Eleddig a szemináriumnak csak eszményi képével foglalkoztunk. Van azonban benne, mint az egész Egyházban *emberi elem is*, mert a szeminárium úgy is felfogható, mint a

közös célra törekvő emberek közülete. Jól értsd meg, Fiam! Embereké és nem angyaloké!

Mielőtt beléptél volna a szemináriumba, csak annak eszményi képét tartottad szemed előtt. Úgy jöttél ide, hogy itt földi mennyországot találsz, amelyben a már célt értek békéje, zavartalan boldogsága uralkodik, ahol nincs ellentét, küzdelem, nehézség, szenvedés, ahol elül az emberi élet hullámverése, szóval: ahol minden csak jó és ellenkezője annak, amit a világban láttál.

Az első hetek talán így is telnek el. Amint azonban kissé megmelegedtél, tapasztalnod kell, hogy itt is csak emberek között vagy, az *eredeti bűn következményei* alatt nyögő emberek között, akiből veled együtt kiüt a tökéletlenség. Kiütkeznek a különböző vidékek szokásai, a családi nevelés, a társadalmi rétegződés és nem egyszer a le nem fékezett temperamentumnak, a rossz leküzdésére kellően be nem fektetett energia hiányának következményei. Ezek a tények alkalmasak arra, hogy kiábrándítsanak, elkedvetlenítsenek.

Azonban, ismétlem: gondold meg, Fiam, hogy nem angyalok, hanem emberek közé jöttél! Fiatal lelkek között vagy, akikben még nem fejlődött ki az önuralom, az áldozatos szeretet, amellyel egymás terhét hordozni képesek lennének (V. ö. Gal. 6, 2.), hiszen éppen azért jönnek ide, hogy ezt megtanulják.

A zárt élet továbbá nem egyszer bizonyos beteges érzékenységet fejleszt ki. A

korlátok közé szorított mozgási kör, az állandó együttlét ugyanazokkal a személyekkel a megfigyelés területét szűkíti, amelynek következtében a közös életet élők rövid idő alatt annyira kiismerik egymást, hogy belső életük is nyitott könyv gyanánt áll a többi előtt.

Ehhez járul még a körülmény is, hogy a fiatal lélek szellemi és lelki tartalma nem oly telt, hogy másokat állandóan kielégíthessen. Kb. két hét alatt teljesen kibeszélik magukat, a továbbiakban újat nem tudnak felmutatni, a figyelem tehát a tökéletlenségekre irányul. Vannak bizonyos időszakok, amikor a feszültség eléri tetőpontját s az ellentétek kipattannak. Ez akkor szokott bekövetkezni, amikor mindenki jobban igénybe van véve a rendesnél, pl. a vizsgákra való készülétkor vagy amikor az erőltetett munka következtében fellépő részleges kimerültség, fáradtság meglazítja a lelki és szellemi összeszedettséget. Az ellentétek okai rendszerint figyelmet nem érdemlő apróságok, amelyeket csak a zárt élet nagyít meg. A tárgyilagos ítélet elváltozását az idézi elő, hogy minden nap ugyanazokat a tökéletlenségeket kell látni s az állandóan megismétlődő kisebb túszúrások sokkal kellemetlenebbek, mint a szabadabb életben a nagyobb tökéletlenségek.

A tünetek, Fiam, nem fognak reád marandó benyomást kelteni, ha megszokod, hogy azokat a kellő értékükre leszállítsad. Nem csodálkozhatsz rajtuk, hiszen a fizikai család-

ban is vannak összezőrdülések. Igyekezzél az ilyen esetekben a béke angyala lenni és az ellentéteket éppen azok jelentőségtelenségének kimutatása által magadban és másokban is elsimítani.

Ne sértődjél meg, Fiam, az őszinte szón, amikor azt mondom, hogy rossz néven veszed a kellemetlenségeket, amelyeket másoktól el kell szenvedned, de nem veszed észre, hogy benned is van még elég kiforratlanság, szegletesség, megfontolatlanság, elhamarkodottság, amelyek mások előtt, akik éppúgy kívülről tekintenek téged, mint te őket, hasonlóképpen feltűnnek és kellemetlenek, mint a máséi neked. Ha tehát másokban helytelenséget láatsz, először is szállj magadba és vizsgáld meg, nem járulsz-e szintén hozzá az összhang megbolygatásához. A mélyebb magadba tekintéskor rá fogsz jönni, hogy másoknak legalábbis annyi elviselni valójuk van részedről, mint neked másoktól, akik miatt panaszkodol.

4. A világban azonban, Fiam, *nincs feltétlen rossz*, amelyet lelked érdekében fel ne tudnál használni. A szemináriumban tapasztalt tökéletlenségek benne vannak az örök isteni tervben és a felületes szemléletnél *mélyebb céljuk* van. Szent Ágoston megállapítása: *Deus omnipotens nullo modo sineret malum aliquod esse in operibus suis, nisi usque adeo esset omnipotens et bonus, ut bene faceret etiam de malo* (Enchir. c. 1.), a szemináriumi tökéletlenségekre is alkalmazható.

A szeminárium iskolája a papi életre

készít elő. A lelkipásztori életben pedig, Fiam, a legellentétebb gondolkodású, jellemű és lelki alkatú emberekkel kell érintkezned. Egy-egy kisebb faluban ugyanaz a helyzet, mint a szemináriumban, hogy t. i. néhány emberre leszel állandóan ráutalva: a jegyzőre, orvosra, kántorra, tanítókra stb., akiknél még életfelfogásod azonosságát sem találod fel mindig. Ha mármost a szemináriumban nem tanulod meg a kollegiális érintkezést társaiddal és egymás tökéletlenségeinek szeretetteljes elviselését, az életben lassankint mindenkivel ellentétbe fogsz kerülni, teljesen magadra maradsz és ebből nemcsak magadnak lesz károd, hanem híveidnek is, akiknek érdekében semmit sem fogsz tudni elérni. Az időközönként esetleg fellépő kellemetlenségek alkalmával jusson eszedbe Szent Pál intelme, hogy „Egy kenyér, egy test vagyunk sokan, mindnyájan, kik egy kenyérben részesülünk” (I Kor. 10, 17). Ugyanaz a hivatásunk, ugyanaz a természetfeletti táplálékunk, az Eucharisztia, ugyanazt az Úr Krisztust fogjuk valamikor hirdetni és konszekrálni, tehát lényeges dolgokban nem lehet közöttünk ellentét. Ha mégis akadna olyan, aki nem tiszta szándékból jött a szemináriumba, csak légy türelemmel, kedves Fiam, az ilyen mint férges gyümölcs, előbb-utóbb le fog hullni a szeminárium fájáról. Ezeket illetőleg tanulj negatíve; amit bennünk rossznak ítélsz, vigyázz, hogy magad meg ne tedd!

5. A világban azonban nemcsak rossz van. Isten a világot jónak teremtette és munkája után abban gyönyörködött. (Móz. I 1, 31.) Lélektani tény azonban, hogy a rossz jobban feltűnik, mint a jó. A rossz mozgás, nyugtalanság, a jó pedig kielégültség, megnyugvás; a rossz kiabál, a jó ellenben csendes; a rossz mindig valaminek hiánya, aminek lennie kell, a jó ellenben nyugodt birtoklás és a szerzett értékek élvezete. A rossz, hogy hiányát, kielégületlenségét elleplezze, hangos és irigységében mások kiegyensúlyozottságának, békés birtoklásának megrontására törekszik. Így volt ez már az első büntől, Lucifer pokolba taszításától kezdve. Ha megfigyeled, Fiam, kik azok, akik a szemináriumban mindent kritizálnak, akik minden rendeletben sértőt, kifogásolni valót találnak, azt fogod tapasztalni, hogy ezek nem tartoznak az értékesek közé. — Tőlük tehát óvakodnod kell és nem szabad, hogy nagyhangúságuk megtévesszen.

Inkább fordítsd figyelmedet azokra, akik csendben, észrevétlenül, de lelkiismeretesen teszik meg kötelességüket. Eltart ugyan egy ideig, amíg megismered őket, ha azonban rájuk találtál, tapasztalni fogod, hogy a szemináriumban nemcsak tökéletlenség, de rengeteg érték is van. Járj nyitott szemmel és fejleszd ki az érzéket a jónak megismerésére, akkor nem fog megtéveszteni a külső látszat. Figyeld meg társaidat! Az egyiknél észreveheted az imádságos lelkületet, a másiknál a szorgalmat, a szilárd törekvést hibáinak le-

győzésére, a szelídséget, benső alázatosságot, a rendszeretetet, ismét másokban a tiszta vídamságot, az erőlelkúséget a megpróbáltatások elviselésében és í. t. Mindenkiiben fogsz találni valami jót, amely megragad s amelyet utánozhatsz, mert *Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.* (Ef. 4, 7.)

A közös életnek nemcsak hátrányai, de előnyei is vannak. Amikor az élet a nyilvánosság előtt játszódik le, az értékek sem maradhatnak sokáig rejtve. Azért vannak, hogy megismerjük és magunkévá tegyük ezeket.

Az Udvözítő emberi természete, az istenséggel való egyesülés következtében minden tökéletességet a legnagyobb fokban birtokolt. Összhangban egyesítette a látszólag ellentétes tulajdonságokat s ezért gyermek és felnőtt, férfi és nő, fiatal és öreg egyaránt megtalálja benne életeszményét. A közönséges embernél eme tulajdonságok csak egy-egy részletben csillámlanak ki. A bölcs ember, hogy jellemét tökéletessé tegye, a részleterényeket megfigyeli és magára veszi, hogy sokoldalúvá válják.

A jellemalakítással is úgy vagyunk, mint a művészi alkotásokkal. Az eszményi emberi alak megalkotásánál a művész nem egy modellt másol le, hanem megszámlálhatatlan embert figyel meg. Mindegyiknél ellesi, ami abban szép, tökéletes és ezeket összevetve és összetéve kapja meg az eszményi ember alakját.

A papi életben a *jellem sokoldalúsága* különös fontossággal bír. Mindenkit ki kell elégítenie, mindenkinek mindenévé kell lennie, hogy mindenkit megnyerjen az Úr Krisztusnak. Ezért az összes erényt, emberi jó tulajdonságot egyesítenie kell magában. Célját úgy éri el, hogy elsősorban az Udvözítőt veszi mintaképül. Az emberek azonban közvetlenebb tapasztalatot nyújtanak. Ezért hozzájuk is kell fordulnunk, hogy mások kiválóságainak átvevésével kiegészítsük magunkban, ami belőlünk hiányzik.

A közös életnek ez a *pozitív oldala*. Értékeld, Fiam, a szemináriumi tartózkodást ily szempontból, akkor lesz mindig elég elfoglaltságod arra, hogy az emberi természettel együtt járó tökéletlenségeken felülemelkedjél és magadat a szemináriumban mint második édes otthonodban boldogan érezzed. Az igazi boldogság a lélek emelkedettségében áll és ezt a szemináriumban mindig megtalálhatod!

Kedves Fiam! Arra törekedtem, hogy az intézményt, amelyben lelki fejlődésedet nyered s amelyben több évet eltöltesz, minden oldalról bemutassam. Megláthatod benne az eszményit a nélkül, hogy elérhetetlen légvá-
rakat építenél. Megmutattam nagy vonásokban a fény- és árnyoldalt, hogy helyzetedet tárgyilagosan foghassad fel, s ne várj a szemináriumtól többet, mint amennyit a vallis lacrymarumban adni tud; de azt, amit lelked érdekében nyújt, jól kihasználhassad. Tőled függ, hogyan használod fel a rendelkezésedre

álló eszközöket, mennyire helyezkedel bele a szeminárium szellemébe, mert oly mértékben fogod feltalálni azt, amiért idejöttél, lelked megnyugvását a szent hivatásban.

A házirend

Kedves Fiam! Alig vagy néhány órája a szemináriumban és máris feltűnik, hogy az élet keretei nem oly szabadok, mint amilyenek közt eddig éltél. Nem mehetsz oda, ahova és amikor akarsz, nem tehetsz azt, amire éppen kedved van. A csengetyű hangjára kell felkelned, lefeküdnöd, a kápolnába menned, ez irányítja tanulási, üdülési idődet. Egész napi tevékenységedet mások szabják meg, mindenben a házirend előírásait kell követned. Eleinte szokatlan, hogy folytonosan alkalmazkodnod kell, holott a világi életben magad rendezted tennivalóidat. Néha, amikor mást szeretnél tenni, mint ami elő van írva, hajlandó vagy még nyugnek, szabadságod korlátozójának is tekinteni a házirend szigorú kívánalmait. Csak később, amikor annak lényegébe betekintesz, ismered meg előnyeit és szükségességét.

1. A házirend *a közös élet nélkülözhetetlen velejárója*. Ahol többen vannak együtt, okvetlenül alkalmazkodniok kell egymáshoz és valamely, felettük álló tekintély irányításához, amelyet elismernek. Már a család is felborul, pedig annak tagjait a vérség kötelékei tartják össze, ha mindenki a saját útján jár és nem igazodik a családátya rendeleteihez.

Méginkább szükséges az egységes életformához való igazodás az oly közületben, amelynek tagjai különböző tulajdonságokkal rendelkezőkből tevődnek össze. A házi rend kovácsolja őket egygyé és teszi acies bene ordinatává (Én. én. 6, 9.), Krisztus legyőzhetetlen hadseregének tagjaivá.

A közületekbe való beleilleszkedésnek megvan az az előnye, hogy az *egyén nincs magára hagyatva*. Részesül a nagy egész nyújtotta javakban s munkája könnyebbé válik. Ezzel szemben az egyéni utakat járó kicsúszik a közület összefogó erőközéből, a több energiabefektetéssel sem éri el az eredményt, ami a közösség tagjainak összesegítése következtében szinte magától az ölébe hull, sőt kiváltja a többiek bírálatát, ellenszenvét és munkája még nehezebbé válik. A gyárakban az egyes gépalkatrészek úgy vannak megszerkesztve, hogy szabályos együttműködés esetén mindegyik részesedik a másoknak erőhatásában. A nagy lendítőkerék áttétele hajtja a kisebbeket, ezek viszont a forgási energiát átadják a különböző szerszámoknak. Amint azonban az egyik keréknek eszébe jutna, hogy megállapított rendeltetésével ellenkező irányban forogjon, mert „nincs megelégedve” a mérnök elgondolásával és „séreelmesnek tartja” egyéni szabadságának korlátozását, a többi alkatrész ereje egyszerre ellene fordul és azt tönkre teszi. Az erkölcsi rendben hasonló az eset. Az összefogott erő többszörös erő, a magárahagyott erő nem egyszer terméketlen. Az

egyéni erő kifejtéstöbbletet tetézi a közület hatása és ellenkező magatartása ellen folytatott küzdelem, amelyben az egyén rövid idő alatt összeroppan. Elidegenedik hivatástársaitól, megfosztódik a közös segítségtől, egyideig küzd, majd kimerülve kénytelen feladni a harcot, nem egyszer hivatásának elvesztésével. A közületet okolja, holott saját magában van a hiba. A józanabb megfontoltság óráiban szeretné a ballépést visszacsinálni, a gyógyulás azonban, mint a biológiai rendben, itt is hosszadalmas és keserves folyamat. Igaz a közmondás: Qui quaerit particularia, amittit communia!

Lelkedre kötöm, kedves Fiam, óvakodjál a közös életben a *különcködésektől!*

A házirend előírásai évtizedes, néha évszázados tapasztalat leszűrte szabályok, amelyeket náladnál bölcsebb elmék alkottak meg s az idő kipróbált. Ne válogass annak előírásai között, mit tartasz fontosnak és mit nem! Minden az áhítatgyakorlatokra, a tanulmányokra, az önfegyelmelés előmozdítására, a magatartás szabályozására vonatkozó előírás fontos. Akármelyiket hagyod el vagy veszed könnyedén, lelked egészséges fejlődése sínyli meg és már nem leszel tökéletes Krisztus-más. Saját érdekedben töröld ki gondolkodásod kifejezéstárából az: „így is lehet” elvet! Ne áltasd magad azzal, hogy ezért vagy azért még lehetsz pap, még nem tesznek ki a semináriumból. Aki így gondolkodik, eltaszítja magától a segítő kegyelem külső eszközeinek

kezét, lanyhaságba esik és . . . ki tudja, hol áll meg! Egy francia halálraítélt megvallotta, ha megfogadta volna édesanyjának intelmeit, hogy lefekvés előtt gondosan hajtsa össze levetett ruháit és ezt gyermekora óta gyakorolta volna, nem jutott volna a bűn útjára. Az élet, kedves Fiam, apró dolgokból tevődik össze, amelyek látszólag jelentéktelenek, valóban azonban az egész jövőt irányítják. Légy tehát buzgó és lelkiismeretes a házirend megtartásában és leld örömet abban, ha erről magadnak beszámolhatsz!

Attól se aggódjál, hogy a közös élet és az egységes házirend elnyomja egyéniségedet és közönséges átlagemberré süllyeszti.

Az azonos hivatás megköveteli ugyan a *jellem egyöntetűségét* és egységes nevelését, de nem nyomja el az egyéniséget a részletekben. Minden hivatási ág ráüti bélyegét a lélekre. Az igazi katonát akkor is meg lehet ismerni magatartásáról, ha nincs is formaruhában; az éles szem rövidesen felismeri a társágban vagy vasúton az orvost, kereskedőt, mérnököt, ha nem is mondja meg foglalkozását. A papra is rányomódik hivatása jellemzője, és ez így van rendjén. Aki a lelkiekkel foglalkozik, meg kell látszani rajta a lelkiségnek. A papi hatalom továbbá személyfeletti. A súlypont az Úr Krisztuson van, akit a pap képvisel s akinek csak eszköze. Magán kell tehát viselnie az ő jellemzőit. A házirend és az egységes nevelés pedig éppen ezt célozza. A papi jellemnek, hatalmához mérten, személy-

felettinek kell lennie, hogy mindenki feltalálhassa benne azt, amit keres: Krisztus emberét, és mindenféle lelki alkatú embert ki tudjon elégíteni, amint azt az Üdvözítő földi életében tette. Amint ha valaki a földkerekségen bármely templomba megy is be, ugyanazt a Krisztust találja az Eucharisziában, ugyanúgy kell lennie, hogy bárhol találkozik is egy pappal, felismerhesse benne a Krisztus-tanítvány vonásait.

A jellembeli azonosság azonban nem jelenti a lélekben a gyári árut. A közös élet nem törli le az egyéniséget, csak szabályozza. Az általános kereteken belül még mindig megmarad a lehetőség az egyéni adottságok kifejlesztésére. Mozart, Haydn, Beethoven és mások ugyanabban a zenei légkörben éltek és zeneköltészetük mégsem azonos, nem sablonos. A szentek valamennyien ugyanarra az erkölcsi eszményre törekedtek és mégis megvan mindegyiknek a sajátos egyénisége. Ezért neked sem kell félned, kedves Fiam, hogy a házirend egy kaptafára húzott gyári papot csinál belőled. Használd ki annak előnyeit és ezek keretein belül érvényesítsd magadban azt, ami a te különleges adottságod.

2. A másik előny, amit a házirend ad, hogy megtanít a helyes *időkihasználásra*. Pályafutásod elején, Fiam, hosszúnak tűnik fel a szemináriumban töltendő öt év. Azonban minél inkább előre haladsz az évfolyamokban és mélyebb betekintést nyersz a papi hivatás követelményeibe, annál inkább arra

a meggyőződésre jutsz, hogy a kívánt feladat elvégzésére tulajdonképpen kevés idő áll rendelkezésedre. A gyermekes gondtalanság hajlandó azt hinni, hogy teljesen mindegy, 5 perccel később kezdi-e meg a tennivalót vagy előbb, mert mi az az 5 perc az ember életében? Teljesen igaz, hacsak egy alkalomról van szó. Sok 5 perc azonban sokra megy! Amerikában nem engedik a tisztviselőket hivatalos idő alatt dohányozni, mert kiszámították, mennyi időt vesz igénybe egy év alatt, amíg valaki rágyújt a cigarettára. Egy családos ember azok alatt a negyedórák alatt készült el egyetemi magántanári értekezésével, amíg várnia kellett, hogy felesége az ebédet feladja. Dosztojevszkij pedig leírja, mi mindent tudott egy halálraítélt 5 perc alatt elvégezni, amit mint utolsó időt engedélyeztek neki földi életében. Aki az 5 perccel nem gazdálkodik helyesen, később az órákat sem fogja tudni gyümölcsözően felhasználni. Neveld tehát magad arra, Fiam, hogy mindent azonnal megtégy, amint a házi-
rend figyelmeztető csengője megszólal, akkor nem lépsz ki az életbe hiányos felkészültséggel és nem fogsz azok közé tartozni, akik munkájukat sohasem tudják idejében bevégezni, mert mindig szükségük volna arra az 5 percre, amit előzőleg nem használtak fel.

A házi-
rend az *egész ember szükségletéről* gondoskodik. Figyelme kiterjed mindenre, ami a fejlődő fiatal léleknek szükséges: a lelki, szellemi és testi egészség fenn-

tartására. Be van iktatva a megfelelő idő az imádságra, a tanulásra, de az üdülésre és pihenésre is. Váltakozva adja azokat, hogy se a lélek, se a test ki ne merüljön a folytonos egyforma tevékenységben. A lélek mint szellemi állag, sohasem fárad el, ha tevékenysége nem egyoldalú. Okos idő- és életbeosztással a test is többet kibír, mint gondolnók s nem megy idő előtt tönkre. „Mindennek megvan a maga órája”, mondja a Szentírás. (Préd. 3, 1.) Aki mindent a maga idejében tesz, mindenre marad ideje. Egy kiváló tudós szerzetes felmentést kért az elmélkedés és a breviárium alól, mert szerinte, tudományos munkássága ennél fontosabb és — aposztata lett; mások a szellemi képzést hanyagolták el, aminek következtében képzetlenek maradtak és helyrehozhatatlan hibákat követtek el hivatásuk gyakorlásában. A fiatalember testi erejének teljében azt hiszi, hogy munkaképessége kimeríthetetlen, nincs szüksége a pihenésre. Az erre szánt időt naplopásnak tartja, engedélyt kér a sétákról való elmaradásra, talán éjjelezik is, különösen ha munkája nagyon összegyűl és — idő előtt megrokkán. Tanuld, Fiam, a házirend bölcs rendelkezéseit megbecsülni s sokáig friss erővel dolgozhatsz és ráadásul mindenre marad időd. Amit imádságra fordítasz, növeli benned a lelki erőt, amit tanulásra szánsz, tartalmassá tesz és amit a pihenés folytán időben elvesztesz, megnyered a munka intenzitásában.

3. A papi élet egyik elengedhetetlen kö-

vetelménye a *pontosság*. A közös élet az órá-
ütéshez igazodik és ezáltal fegyelmezettségre
nevel. Jelentőségét, Fiam, majd az önmegtaga-
dás tárgyalásánál fogod látni. Most csak azt
vedd figyelembe, hogy néhány percnyi pon-
tatlanság sorsdöntő lehet az egyéni életben.
Csak néhány perccel később kell a vasút-
állomásra menned, mint a vonat indulásának
ideje és máris lekésted azt. A mérnök hóna-
pokon keresztül dolgozik valamely építési
pályaterven s ha a határidő lejárta után csak
5—10 perccel később nyújtja be azt, munkája
elveszett, mert nem fogadják el a késve érke-
zetteket.

A köztevékenységet kifejtő egyéneknél
a pontosságnak még nagyobb kihatása van.
Lelkiismeretben felelős mindazokért a mulasz-
tásokért, károkért, amelyeket pontatlansága
következtében mások kénytelenek elszenvedni.
Az idő manapság jobban pénz, mint a nyugodt
állapotok között. Ferenc József ezért a pon-
tosságot királyi erénynek nevezte.

A papnál mindkét szempont érvényesül.
Az isteni üdvrendben megvan a kegyelem
megadásának meghatározott ideje, amelyet ha
valaki pontatlansága következtében elmulaszt,
kérdés, megkapja-e mégegyszer, de ha meg is
kapja, ugyanúgy nem hat reá, mintha azt ide-
jében használta volna fel. A mulasztás tehát
kihat a lélek fejlődésére és végeredményben
az örök üdvösség és dicsőség minőségére. Nem
is akarok arra rámutatni, mennyi panaszra,
kellemetlenségre, egy-egy léleknek a világból

szentségek nélküli eltávozására ad okot a pap pontatlansága, aki mindezekért lelkiismeretben felelős. Rendes pap csak úgy lehetsz, Fiam, ha a szemináriumban megszokod a pontosságot. Ha a házirend előírásaiban Isten akaratát látod, azt késedelem nélkül teljesíted, később is mindig ott leszel és akkor, amikor és ahol reád szükség lesz.

4. Az önmagát fegyelmezni nem akaró és felületesen gondolkodó lélek előtt a házi-
rend előírásai a *tilalomta* jegyében tűnnek fel. Sohasem teheti azt, amit akar, minden rendelkezés keresztezi terveit, minden parancs a legrosszabbkor jön.

Vizsgáljuk meg, Fiam, valóban a házi-
rendben van-e a hiba, és nincs-e annak és az előljárók intézkedéseinek más célja, mint a kispap egyéni szabadságának korlátozása?

Valljuk meg őszintén, hogy nem egyszer másra vagyunk hangolva, mint amit az előírás értelmében tennünk kell. De más hivatáságaknál nincs-e ez így? Vajjon kellemes dolog-e a gyárimunkásnak egész életében a részletmunkát végeznie, amelynek rendeltetését talán nem is tudja? Vagy a hivatalnoknak nap-nap mellett a poros aktákkal bíbelődni, vagy az orvosnak, amikor fáradtan hazajön, sürgős esetben ismét a segítségére szoruló beteghez sietnie? Nem kívánhatjuk, Fiam, hogy e kellemtelenségtől csak mi legyünk mentesek! Az ő ajkukon a panaszszót elnémítja a megélhetés gondja; nekünk erre magasabb indítóokokat kell keresnünk.

A pillanatnyi elégedetlenséget rendszerint a fegyelmezetlen akarat váltja ki, amely mindig mást akar tenni, mint amit kellene. A szabadosságnak rosszul esik a korlátozás. Amit egyébként készséggel megtenne magától, mindjárt ágaskodik ellene, amint parancsra kell cselekednie. Ime, az ősi non serviam végső kisugárzása!

Ellenszere nem lehet más, mint az értelmes *engedelmesség*. A cselekvés irányításában a szabadság korlátozása csak melléktermény, de nem főcél. A házirend nem tilalomfa, hanem *útjelző*! A turista örül, ha az elhagyott és veszedelmes hegyvidéken vagy a sűrű erdőben útjelzésre talál, és eszébe sem jut azt gondolni, hogy azt követve egyéni szabadságában korlátozódik. Hálás azoknak, akik a jelzést kitették és őt a kitűzött célpont elérésében, az eltévedés veszélyétől megóva, segítik. Senki sem vonja kétségbe, hogy más úton is mehet, az értelmes megfontolás azonban beláttatja, hogy a jelzett út biztosan célhoz vezet. A szabadosság ágaskodásai mindjárt elülnek, amint a házirend előírásaiban a bölcs vezetőt tartjuk szem előtt. Az életút is sűrű erdőkön, elhagyott sziklarengetegen visz keresztül, a lelki élet méginkább, mert a természetfeletti régiókban játszódik le. Az ifjú Tóbiás örült, hogy Ráfael főangyalban biztos vezetőt talált az ismeretlenségbe vivő úton. Nekünk is örülnünk kell, hogy a házirend mintegy kézenfogva vezet az általunk megjárandó ismeretlen utakon. Minden nehézség eltűnik, amint valaki, saját jól fel-

fogott érdekének szem előtt tartásával, azonosítja magát a kívülről jövő irányítással. Ezzel azt sajátjává teszi és elveszi az élet a megtartásával járó látszólagos kellemetlenségeket. A fizikai akaratszabadságot itt sem vonja kétségbe senki, de annak szabályozását a cselekedetek rendezettsége érdekében elismeri.

A házirend sok üdvösséges tanulságot rejt magában, Fiam! Tartsd meg azt lelkiismeretesen és könnyen célhoz érsz. *Serva ordinem et ordo te conservabit!*

A reverenda

Kedves Fiam! Új ruhát kaptál, amilyent a világi életben még nem hordtál, Krisztus szolgáinak ruháját, a reverendát. A reverenda tiszteletreméltó ruha és ezentúl téged, a ruha után, „tisztelendő úr“-nak címeznek. Jól esik hallanod, hogy már nem egyszerűen a neveden szólítanak, mint a középiskolában vagy a világi életben, hanem hozzáteszik a rangjelzőt is, jeléül annak, hogy ki vagy emelve a hétköznapi szürkességből, a magánemberek ismeretlen tömegéből. Az egyenruhával azonban nemcsak jogok, megtiszteltetés van egybekötve, hanem kötelességek is. Új ruhád figyelmet az új kötelességekre.

A ruha, bár első rendeltetése a szemérem szolgálata és védelem az időjárás szélsőségei ellen, *jelkép* is.

Első nyomát a bűnbeesés után találjuk meg, amikor az őszülők, eredeti ártatlanságukat elvesztvén, a szemérmesség megóvása céljából készítettek maguknak kötényt a fügefaleveleiből. (Móz. I 3, 7.) A paradicsomból történt kiűzetésük után, amikor Isten átka következtében a természet ellenségükké vált, már az időjárás viszontagságai ellen is ruhával kellett védeniök testüket.

Az emberiség társadalmi fejlődése a ruhának újabb jelentőséget adott: a rangjelzést. Még a primitív népeknél is más öltözete van a törzsfőnek, a harcosnak, a varázslónak, mint a közönséges törzstagoknak. A civilizáció fejlődése a ruházatot is érintette. A régi világban mindenkinek rangját és állását meg lehetett ismerni öltözékéről. A középkorban tanultál, Fiam, a toga praetexta-ról, a bíborral szegélyezett öltözékről, valamint a konzulok, patriciusok, szenátorok, plebejusok megkülönböztető ruháiról. A középkori rendi alkotmányban már nemcsak a forma, hanem a ruha anyaga is elő van írva az egyes társadalmi osztályokhoz tartozók részére, sőt a céhszervezetek kifejlődésekor minden egyes iparágak megtaláljuk a megkülönböztető ruháját. E szokás ma már csak a közjogi jellegű hivatások némelyikénél maradt fenn. Így kaptál te is, Fiam, egyenruhát, amikor a szemináriumba beléptél.

A reverenda, mint megkülönböztető ruha, jelkép.

1. Az eddig nem hordott ruha az új életnek, az új embernek szimbóluma. Azért kapod, Fiam, hogy figyelmeztessen hivatásodra, a világitól eltérő életformára. Amikor magadra öltöd, gondold az Apostol szavaira: *Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia et in sanctitate veritatis* (Ef. 4, 24.), az igazi életszentségre. Szent ruhád int, hogy belsőleg is kötelességeid vannak, mégpedig az új élet, a krisztusi élet felöltése, az

Őt utánzó élet kifejlesztése. Csak akkor fogod méltóan viselni, ha belső és külső magatartásod egyenlően felel meg annak, amit ruhád jelképez: Krisztus szolgájának.

Vestis non facit monachum — tartja a közmondás. A ruha csak forma, tartalmát lelked adja hozzá. Az új öltözék eleinte még szokatlan, mint új életformád is. Amily ütemben alakul azonban lelked, oly mértékben simul hozzád új ruhád és válik természetessé, mert a lélek alakítja a testet, a test pedig a ruhát. Akiben megvan a papi lelkület, annak természetes a reverenda; aki nem érzi jól magát benne, erős a gyanú, hogy lelkülete nem felel meg a ruha jelképének. Nem dicséret, ha a kispapra azt mondják: Magán jobban áll a sportruha, mint a reverenda! „A test öltözéke, az ajkak nevetése s az ember járása reá vallanak.” (Sir. 19, 27.)

2. A keletieknél szokásos volt, hogy az előkelő vendéglátók az ünnepi lakomához a meghívással együtt az ünnepi köntöst is elküldjék (V. ö. Mt. 22, 11 sk.), nehogy a szegényebbeknek az egyszerű öltözet miatt szégyenkezniök kelljen. A papi hivatás is meghívás az Udvözítő ünnepi lakomájához, de több is. Amikor, kedves Fiam, az isteni Mester megihlette lelkedet, hogy kövesd őt, nem egy-egy ünnepi lakomára hívott, hanem állandó élettársává választott, felkínálta az *isteni jegyességet*, a nuptiae Agni-t. (Jel. 19, 7.) Ennek megfelelően küldötte el neked az ünnepi köntöst, a vestis nuptialis-t, a reverendát. Szent

ez a ruha nemcsak azért, mert meg van áldva, hanem mert jelképezi a jegyességet az élő Szentséggel.

Ha azonban, Fiam, egyszer az Úr Krisztus jegyese vagy, már le vagy kötve és hozzá kell alkalmazkodnod. Más életszabályaid vannak, mint előbb, más a tisztosnak mértéke, mint a világi életben. Amit eddig feltűnés és rosszalás nélkül megtehettél, mióta az ő ünnepi köntösét hordod, nem lesz mindig megengedett. Azért van reverendád, hogy feltedd a kérdést, illik-e ez vagy az Krisztus jegyéséhez? Nem botránkoznak-e meg a jámbor lelkek, akik tudják, mit jelent reverendát viselni? A szent ruha megóv a szabadosságtól a külső magatartásban, a könnyelmű, elhamarkodott cselekedetektől és nem egyszer a bűnalkalmaktól.

Még egyet, Fiam! Fiatal lélek vagy élted virágában! Szemedből, tekintetedből kicsillan a lelki tisztaság, az ártatlan lelkület, amely a bűnt még nem ízlelte meg, magatartásodról, ha buzgó kispapi életet élsz, előmlik az áhítatos, az Üdvözítőt odaadóan szolgáló lélek kenete, amely önkénytelenül rokonszenvesse tesz. Reverendád mindenki részére figyelmeztető jel, hogy nem vagy ú. n. „fiatalember“, hanem kispap, „tisztelendő úr“, akihez fiatal kora ellenére is csak tisztelettel, tartózkodással szabad és illik közeledni. Ha méltóan hordod a reverendát, még régi ismerőseid, gyermekkori játszótársaid, volt iskola-társaid is mást fognak benned látni, mint aki

azelőtt voltál; megismerik benned Krisztus jegyesét, a kispapot. Védj magadat, Fiam, szent ruhád által is, hogy lelki épséged csorbát ne szenvedjen, hogy tiszta lelkedet meg ne perzselje a bűnalkalom, hogy mindig szep-lőtelen menyegzői ruhában jelenhessél meg naponkint az Eucharisztia mennyei lakomáján! Ne menj el sehova sem, ahol a feltűnéskel-tés vagy a jámbor lelkek megütődése nélkül reverendában nem jelenhetsz meg, még akkor sem, ha az alkalom és hely szüleid, testvé-reid részére tisztes, mert a te életedet a Krisztus-jegyesség szabályai irányítják! Hatá-sos nevelő eszköz a reverenda, amelynek vi-selését az egyházi fegyelem azért szorgal-mazza, hogy segítsen jövődő papi jellemed kiképzésében és később annak sértetlen meg-tartásában!

3. Ruhádra tekintve mindjárt feltűnik, Fiam, hogy az *egyszínű*. Nincs benne szín-keverék, különböző szövés, virágos, változa-tos minta. Az egyes egyházmegyék vagy sze-mináriumok szokásának megfelelően akár-milyen színű is a reverenda, abban mindegyik megegyezik, hogy a szín keveretlen.

Ennek is megvan a maga jelentősége.

A különböző színű szálakból szőtt világi ruha nem kényes; nem egykönnyen látszik meg rajta a por, a folt. A reverendán ellen-ben, az egyszínű ruhán, minden azonnal fel-tűnik. Meglátszik rajta az apró porszem, ha nem kefélik rendszeren, sőt még a vízcsepp is nyomot hagy rajta: foltos lesz. Ugyanígy van

a kispapi és papi lélekkel is. *Spectaculum facti sumus mundo et angelis et hominibus.* (Kor. I 4, 9.) A papi lélek nagyon kényes portéka; minden porszem, kis folt meglátszik rajta. Reverendája felhívja a figyelmet minden mozdulatára; az emberek még azokat az önkénytelen cselekedeteket is észreveszik, amelyek a lélek mélyéről törnek elő s amelyekben nem lehet állandóan uralkodni, mert a jellemnek ösztönös megnyilatkozásai. A reverenda pedig, éppen feltűnőségénél fogva mindent elárul. Méltóan, kifogástalanul hordozni csak úgy lehet, ha magát a lelket áthatja a kegyelmi élet és az mintegy második természeté válik.

A felelősséget tetézi, hogy a reverenda nem a magánember ruhája. Ha folt esik rajta, nem azt fogják mondani, hogy X vagy Y kispap vagy pap ilyen, hanem, hogy ilyenek a kispapok és a papok. Tiszteletének, megbecsültetésének nincs más módja, mint élni az általa jelképezett életet.

A reverenda egyszínű szövete ezzel egyszersmind rámutat a lelki *őszinteségre*, szemben a kétszínűséggel. A machiavellista kételtűségnek az általános erkölcsi rendben sincs helye, még kevésbé egyeztethető össze a reverendával. A paptól mindenki egyeneslelkűséget, őszinteséget vár, nem pedig színészkedést, képmutatást és intrikus kétszínűséget. Csak azzal szemben vannak bizalommal, akiről elmondható az Udvözítőnek Nathanaelre tett kijelentése: *Ecce vere Israelita, in quo*

dolus non est. (Jn. 1, 47.) A bizalmat rögtön megvonják attól, akit egyszer az őszinteség hiányán rajtakaptak. A papi élet őszinte, egyeneslelkű, ha kívülről nem mutat mást, mint ami belül sajátja. Nem fog sikerülni kifelé a jámborság látszatát kelteni, ha nincs meg a lélek mélyén annak minden követelménye. A kételtű pap olyan, mint a rossz színész, aki nem éli bele magát szerepébe és nem tudja azt tökéletesen lejátszani. Ismételten visszatér a refrén: papi életet csak papi lelkülettel lehet élni! Miért hordod, Fiam, a reverendát? Azért is, hogy állandóan ösztökéljen azoknak a belső tulajdonságoknak el-sajátítására, amelyeket külsőleg jelezni hivatva van! Neveld magadban az őszinteséget az Üdvözítővel szemben lelkiismereted helyes fejlesztésével, előljáróiddal és társaiddal szemben. Nem baj, ha észreveszik apróbb tökéletlenségeidet, mulasztásodat; azért vannak mellett, hogy figyelmeztessenek, irányítsanak és a helytelent gyökerében orvosolják, amíg az el nem harapózik!

4. Most vess egy tekintetet, Fiam, társaid öltözékére. Azt látod, hogy mindegyikének ugyanaz az anyaga, de a szabása is. Ez is fontos mozzanat, ez is tanít valamire! A világban ezt sem tapasztalod! Figyelj meg egy világi társaságot! Azt látod, hogy abban mindenkinek más a ruhája; sem az anyag, sem a szabás nem azonos; nincs meg az *egyöntetőség*.

A világi ember a maga egyéni útját járja. Maga keresi a boldogulását, elhelyezkedését,

előrehaladását. A szemináriumban ellenben közös a cél és a célratörékvés, közös a munka, az életforma. Ennek szimboluma az egyöntetű ruházat.

A papi tevékenység *kollektív munka*, amelyhez egyöntetű lelkület szükséges. Különösen a fiatal pap hol itt, hol ott működik, ahol éppen szükség van rá. A híveknek pedig lehetőleg nem szabad megérezniök a személyi változással előállt zökkenést. Minél egyöntetűbb a papság jelleme, annál kevesebb nehézséget okoz a munkahely változtatása.

Az egyöntetű lelkületre azonban más szempontból is szükség van. A papi munkakör szétágazó területét egy ember ritkán tudja maradék nélkül ellátni. Szükség van munkatársakra. Már az apostoloknak is megvoltak segítőtársaik, Szent Péternek Szent Márk evangélista, Pálnak Lukács, Epaphras, Evodias, Syntyches és mások, a püspök mellett a szentmisénél mindig ott állt a diákonus és ma a plébános segítőtársa a káplán. A paptársaknak össze kell dolgozniök, egymást szeretettel segíteniök, hogy vállvetve álljanak egymásmellett és egyik a másiknak munkáját kiegészítse. Kell, hogy amint egyöntetű a ruházatuk, úgy egyek legyenek lelkületben és munkában is!

5. Végére hagytam, kedves Fiam, a reverenda misztikus jelentőségét. Utánzása annak az egyszövésű köntösnek, amelyet a Boldog Szűz Mária az Üdvözítőnek készített s amelyet ő a kereszttúton, szentséges vérével áztatva, megszentelt. Mint ilyen, a *megváltói*

élethívatus jele. Annak megfontolására indít, hogy a papi hívatusban nekünk sem szabad más ismernünk és hirdetnünk, mint „Jézus Krisztust, és pedig a megfeszítettet” (I Kor. 2, 2.) s más életutat választani, mint az Udvözítőt. Ha megmostuk lelkünk ruháját, stolas nostras, in sanguine Agni, követnünk kell őt, quocumque ierit. (Jel. 22, 11.) A keresztfán érettünk kiontott szentséges Vérel kell egyesitenünk a mi áldozatunkat, az ő önmagából kilépő, szeretetének mintájára odaadnunk erőnk, időnk, ambícióinkat a lelkek javára. Boldog a pap, akinek lelki köntösét átítatják a reábizottak üdvösségéért ontott könnyek, akinek ruhájára leperregnek az áldozatos munka kisajtolta verejtékcseppek! Azért tartozik a reverendához az öv, a cingulus, az önmegtagadó élet jele, hogy megmutassa, hogy sem a papi hívatus gyakorlása, sem az arra való előkészület nem történhetik másként, mint az Udvözítőt követő áldozatos önmegtagadással, önfeláldozással. A kispapnak is megvan a maga keresztsje, amelyet mint a cingulust, naponkint fel kell vennie és hordoznia. Még csak kis kereszt, arányos a kezdő teherbírásával, de szükséges, mert e nélkül később a nagyobb alatt összeroppana.

A mi ruhánkat is a Szent Szűz közbenjárásával kaptuk. Lelkileg mi is gyermekei vagyunk, akikről gondoskodik. Az ő kegyelmi közbenjárására éleszti bennünk a papi hívatus, fűzi mind szorosabbra lelkünket isteni Fiához. Hozzá is gyakran kell fordulnunk,

hogy ruhánkat mocsoktalanul megőrizzük és legyen mindig erőnk az ezzel járó áldozatok meghozására. Leld örömet, kedves Fiam abban, hogy szívesen mutasd be naponta az Udvözítőnek a magad, most még csak kis áldozatait azzal a lelkülettel, hogy a sok kegyelemért valamit te is adhatsz viszonzásul!

Prohászka Ottokár, a püspök-apostol, valahányszor felvette reverendáját, mindig megcsókolta. Ez a tüzeslelkű apostolutód egész szeretetét belelehelte hivatását jelző szent ruhájába. Csókja a Krisztus vérével áztatott köntösnek szólt, áldozatos lelkének kiáradása volt. Rácsókolta lelke hevét arra a ruhára, amelynek feladata volt őt állandóan figyelmeztetni, miként éljen, hogy a kiválasztottságra méltó lehessen. Tégy te is így, kedves Fiam! Hallgasd meg a szent ruhád susogásából kiáradó figyelmeztető szót, s biztosítalak, mindig buzgó kispap maradsz, méltó az isteni jegyességre!

Az imaélet

Kedves Fiam! Mindeddig a kispapi életnek inkább csak a külső kereteibe nyertél betekintést. Nem úgy értem a külső formákat, mintha nélkülöznék a lelkeséget, hiszen minduntalan rámutattam a kettőnek összetartozására, hanem úgy, hogy azok elsősorban a külső magatartást szabályozzák. Most áttérünk hivatásod belső kellékeire, a lelki élet formáira.

Ezek között a legelső az *imaélet*.

A pap az imádság embere és élete az imára van rendelve. Részére az imádság oly természetszerű tevékenység, mint a madárnak a repülés. A fecske, a sas nem bírják a rab-ságot. Akkor érzik jól magukat, ha széles ívben szabadon szelhetik át a légteret és szembenézhetnek a nappal. A csalogány a magasságokban önti ki éneke csodálatos csattogó dallamaiban kis szívének örömét, Teremtője iránt érzett háláját. Lelkednek szintén Isten csalogányának kell lennie, Fiam, s meg kell tanulnod az imádság szárnyain a magasságokba repülni, örömeidet a lelkiekben keresni és a mennyei társaság felé vonzódni. Az imádság megszeretése felszabadít a földhözkööttség poros-kormos légköréből, átvisz a természetfeletti világ éteri atmoszférájába, ahol tisztán

ragyog Isten napja, elmosódnak a földies vágyak és repeső szívvel énekelheted az Ő dicsőségét, zenghetsz neki hálát. Benedicite, omnia opera Domini, Domino . . . benedicite, omnes volucres coeli, Domino . . . benedicite, sacerdotes Domini, Domino (Dán. 3, 57 skk.), s joggal hozzátehetjük: benedicite, juvenes clerici, Domino; te is, Fiam, aki már oly szerencsés vagy, hogy közéjük tartozhatsz!

1. Az imádságos élet, kedves Fiam, szorosán összefügg *hivatásod gyakorlásával*, annak elengedhetetlen kelléke. A papság felé törekszel, a papot pedig azért mentik fel az anyagi gondoktól, hogy szabadon engedhesse át magát az imaéletnek. A híveket akadályozza a kenyérkeresés, az életfenntartás gondja; nem tudnak annyit imádkozni, mint amennyit szeretnének vagy mint amennyit kellene. Azért gondoskodnak — legalábbis a legszükségesebb életfeltételek biztosításával — a papról, hogy érettük imádkozzék és legyen valaki, aki az erkölcsi rend egyensúlyát fenntartsa. A világ tönkre menne, ha nem volnának, akik az isteni Felségnek megadandó hódolattal, engeszteléssel, kéréssel és hálaadással jóvátennék mások mulasztásait.

A gondoskodás reád is kiterjed, Fiam, mégpedig a szemináriumba lépésed első percétől fogva.

Nézd a szegénysorsú egyetemi hallgatót, mily keservesen kell összekeresnie tanulmányai végzésére és megélhetéséhez szükséges összeget; mennyit kell kilincselnie, hogy

némi kedvezményes elhelyezkedést biztosíthasson magának; hogyan szaladgál menzáról-menzára, hogy kitapasztalja, hol költheti el szegényes ebédjét a legkedvezőbb anyagi feltételek mellett. Otthon fűtetlen szoba várja s a lelket lenyűgöző barátságatlan egyedüllét. És neked, kedves Fiam, minderről nem kell gondoskodnod, mert az Egyház átveszi gondjaidat, megadja nemcsak a szegényes, hanem a rendes életfeltételeket hivatásod akadálytalan kifejtésére. Nem törődsz vele, honnan veszik az eltartásodra szükséges pénzüsszeget. A házirend meghatározta időpontokban terített asztal vár, van fűtött kápolnád, szobád s ha a munkában elfáradtál, ott vannak társaid, akiknek környezetében felüldülhetsz. Gondoltál-e már arra, miért élvezed e jótéteményeket? Nem azért vagy-e részese mindennek, hogy magadat egészen a lelkieknek szenteld, hogy elsősorban megtanulj jól imádkozni? Azért van a legszükségesebb életfeltételek szempontjából gondtalan életed, hogy elsajátítsd jövő élethivatásod egyik legfontosabb tevékenységét, a lelki magasságok felé törekvést az imaélet által.

Jövendő kötelességedet már most gyakorolhatod. Ráeszméltél-e csak egyszer is komolyan, hány száz és száz ember munkájából tevődik össze mindaz, amit készen kapsz? Legtöbbszörre olyanokéból, akik nagyon rászorulnak az imádság lelki segítségére, mert maguk nem tudnak erre kellő időt fordítani. Foglald bele őket is imáidba és rajtuk keresztül is adj

hálát naponta a vett jókért. Naponta köszönd meg, hogy neked a szemináriumi munka és élet nem tövist és bojtortjánt terem, hanem olyanokkal vagy körülvéve, akiknek minden gondja lelked és tested javának előmozdítása. Gondoskodásukat másként nem szolgálhatod meg, mint úgy, ha eleget teszel a hozzád fűzött várákozásnak, törekszel az imádságos élet mielőbbi tökéletes elsajátítására.

2. Jártál már, Fiam, idegen országban? megfordultál-e neked eddig szokatlan társaságban? Ha igen, tapasztalnod kellett, hogy mindaddig idegenül álltál velük szemben, gondolataidat nem tudtad közölni, amíg nyelvüket meg nem tanultad. Hallgatod a hittudományi előadásokat, előveszed tankönyveidet; eleinte nem sokat értesz belőlük, mert nem ismered a szakkifejezéseket. Minden nemzetnek, de minden tudományágnak, társadalmi osztálynak, sőt a gyermeknek is megvan a sajátos nyelve, amelyet meg kell tanulnod, különben sem őket nem tudod megérteni, sem magadat velük megértetni. Lám, Fiam, *Istennek* is megvan a maga *nyelve*, amelynek hiányában senki sem tud vele érintkezni s ez az *imádság*. Ha vele akarsz beszélni, gondolataidat, érzéseidet közölni, csak az imádság nyelvén teheted. Már magában a szóban benne van annak lényeges tulajdonsága. Az imádság szó az imádás-ból származik és kifejezésre juttatja, hogy a teremtmény beszél a Teremtőhöz, a porszem a Végtelenhez, akinek létteljességéhez képest a lények olyanok, mintha nem is volnának.

A megértéshez a hasonlatot a földi uralkodókkal való érintkezési mód adja. Másként beszélünk a magunkhoz hasonlókkal és másként érintkezünk a messze felettünk állókkal. Az alattvaló az uralkodóval a hódolat, a kérvény, a kegyelmi felfolyamodás és a hálairat alakjában keres összeköttetést. Mindegyiknek megvan a maga előírt formája, de mindegyikben kifejezésre jut a rangkülönbség, az alávetettség elismerése. Igaz, hogy Isten a megtestesülés által közel került hozzánk, az Udvozító testvéreinek, a mennyei Atya fiainak fogadott, az isteni kegy azonban nem szünteti meg a legfőbb Úr és a por és hamu közötti végtelen különbséget, amint egy előkelő ember leereszkedő barátsága sem jogosít fel senkit sem a társadalmi különbség félretolására. Mi tehát Istennel másként, mint az imádság által, nem közlekedhetünk. Ebben nyilatkozik meg az odaadó hódolat, az imádás és ez eszközi ki kérésünk teljesítését. Deus superbis resistit. (Jak. 4, 6.) Csak a teljes alávetettség alázatos elismerése remélhet Istennél meghallgatást. Kedves Fiam, sem a magad életében, sem mások érdekében nem érhetsz el semmit sem Istennél, ha nem tanulod meg az Ő nyelvét, az alázatos imádságot.

Közbenjárói szerepednél fogva pedig Vele gyakran, állandóan kell érintkezned. Nem egyszer fogod hallani már kispap korodban is a kérést: foglalja szándékodat imáiba! Miért kérnek erre? Mert meglátják benned a jövődő papot, Isten emberét és tudják, hogy mint

Hozzá közel álló, nagyobb meghallgatásra találsz.

A hívek, gyengéségük tudatában, az isteni Felségtől való félelmükben keresnek valakit, aki kérésüket náluknál jobban tudja tolmácsolni, aki jártasabb Isten nyelvében, mint ők. A közbenjárót megtalálják a papban. Amikor Isten a Sínai-hegyen a néphez szólott, nagy félelem fogta el őket. Nem mertek vele közvetlenül érintkezni, hanem Mózeset küldték el és kérték: „Te szólj hozzánk s meghallgatjuk, ne az Úr szóljon hozzánk, hogy meg ne találjunk halni.” (Móz. II 20, 19.) Isten elfogadta a kérést és Mózes lett közbenjáró közte és a nép között. E hivatásnak folytatója az újszövetségi papság. Isten és a hívek közé áll, fogadja Isten parancsait és tolmácsolja a hívek kérését. Állandó imáival bocsánatért könyörög, engesztel, hálát ad és imád. A híveknek sok a kérni-, engesztelnivalójuk, amit majdan reád akarnak bízni, kedves Fiam! Gyakorlottnak kell tehát lenned az imádságban, a közbenjárás emez eszközében, hogy mindig készen állj Isten elé járulni és érettük esedezni.

3. Szép és magasztos dolog az életet mások lelki javának szolgálatába állítani, ennek eredménye azonban magánéleted buzgóságától függ.

Az egyházi rend szentségi kegyelme, amit egykor elnyerendesz, kincs, de ennek felhasználása, hovaforditása tőled függ. Hasonló leszel az evangéliumi példabeszéd emberéhez, aki meghatározott összeget kap kézhez, hogy

azzal gazdálkodják. (Lk. 19, 12 skk.) A vagyont megfelelő ügyességgel és hozzáértéssel meg lehet sokszorozni, de másrészt parlagon is lehet hevertetni. Az egyéni leleményességtől, a gazdasági érzéktől függ, ki mennyit tud kihozni a tőkéből vagy a földbirtokból. A felszenteléskor minden pap ugyanazt a szentségi kegyelmet kapja. De akkor miért van, hogy az egyik „megváltoztatja a föld színét”, belterjes hitéletet hoz ki abból, a másiknál viszont felburjánzik a hitközömbösség, bőséges talaja van a bűnöknek és a különböző szektáknak? Okát nem nehéz megtalálni. Az egyiket áthatja a természetfeletti érzék, az apostoli buzgóság, a másik a kapott hivatali kegyelmeket parlagon hagyja, lanyha, hideg lélek.

A természetfeletti érzék és az apostoli buzgóság fejlesztője az imádság. Az Istennel való állandó közlekedés megmutatja majd, kedves Fiam, hogy más élet is van, mint a testnek ösztönös élete, más értékek is vannak, mint a földiek, más öröm és béke is van, mint amit a világ adhat. Az imádság alakítja lelkedet Krisztus emberévé, képesít arra, hogy ne a szűk emberi látókör, hanem az örök szempontok szerint ítéld meg az élet tényeit, hogy amikor az Úr Krisztus követőjéhez mértén naponkint magadra veszed keresztedet, azt ne kényszeredett, keserű lélekkel, hanem örvendezve viseljed, mint az apostolok, akik a megvesszőzés után boldogan mentek ki a főtanácsból, „mivel méltóknak találtattak, hogy Jézus nevéért gyalázatot szenvedjenek”. (Csel. 5, 41.)

Az ima tanít meg, Fiam, a természetfeletti világszemléletre!

Az imádság pillanataiban kapsz továbbá, Fiam, oly megvilágosításokat, amelyeneket pusztán emberi eszmélkedésekkel a legélesebb elme sem tud kitermelni; kapsz erősítést a kislelkűségben, biztosságot a kétely idején, vigasztalást a szomorúság perceiben, fegyelmezettséget az örömben, kezdeményezést a tennivalókban és főként áldozatos szeretetet az isteni Mester követésében. Igaza van Chantal Szent Franciskának, amikor az imát elrejtett mannának mondja, amelyet csak az tud megbecsülni, aki már egyszer megízlelte.

E hatásokat azonban, kedves Fiam, a szórványos imádság nem hozza meg. Egész lelkednek, életednek át kell szövődnie az imával, az Isten-közelséggel. Oportet semper orare, et non deficere. (Lk. 18, 1.) A szemináriumban ezt zavartalanul megtanulhatod. A napirend azért állítja be minden ténykedés előtt és után az imádságot, azért kapod a buzdítást előljáróid részéről, a jópéldát társaidtól, hogy az előírásokon felül is tégy valamit e tekintetben, mert lelkedet csak így fogja tudni átítatni az állandó együttélés Istennel és válik második természeteddé a kegyelmi élet.

A kívülálló a buzgó kispapban legelőször az imádságos lelkületet veszik észre. Ennek mértéke szerint alakul a külső magatartás, a keresetlen kispapi jámborság külső jele. A szerves és lassú fejlődésben, kedves Fiam, magad nem is fogod az átalakulást észreve-

hetően tapasztalni, környezeted azonban és később az otthoniak azonnal meglátják, hogy nem töltöd idődet hiába a szemináriumban.

4. Az *imának*, az emberi érintkezési módokhoz hasonlóan, *több faja* van, amelyek azt változtatossá teszik.

A formák változtatása hasznos, mert a varietas delectat elve alapján az imádságnak újszerűséget ad és azt élvezetessé teszi. A lelki élet kezdetén pedig egyenesen szükséges, hogy a gyakori imának megszokása könnyedén menjen. Tárgyi szempontból is van jelentősége, amennyiben minden imafajtának megvan a külön rendeltetése.

Az egyes imafajták könnyebb megértése céljából folytassuk, Fiam, a hasonlatot, amit az ima általános magyarázatánál használtunk.

a) Amikor magasrangú egyénnel kerülsz szembe, akinek jelentést kell tenned vagy tőle valamit kérni óhajtasz, mondanivalódat előre pontosan megfogalmazod, sőt meg is tanulod, hogy röviden előadhass mindent a nélkül, hogy valami kimaradjon. Istennel való érintkezésben eme forma a *szóbeli ima* alakját ölti. Előveszed imakönyvedet, amelyben megtalálod a különböző alkalmakra előírt vagy gondolataid irányítására megadott, szabatosan megfogalmazott imaformákat.

Eredete az Üdvözítőig nyúlik vissza. A tanítványok csodálattal szemlélik az ő emberi természetének Istenbe merült, egész éjjeleken át tartó imáját, fellelkesednek rajta, utánozni akarják és kéri őt: „Uram! taníts bennünket

imádkozni . . . Mondá tehát nekik: Midőn imádkoztok, ezt mondjátok" (Lk. 11, 1 sk.), és megtanítja őket a Miatyánkra. A példát átveszi az Egyház, amikor segítségére siet a híveknek s a jóváhagyott imakönyvekben mintát ad a helyes imádásra, kérésre, hála és engesztelésre.

A szóbeli imát, Fiam, akkor használd, amikor fáradt vagy és nincs megfelelő gondolatod. Vedd elő ilyenkor imakönyvedet, keress ki belőle az alkalomnak megfelelő valamely imát, ami gondolatot ad és összeszedettségre hangol. Eleinte többször leszel a segítségre rászorulva, később azonban — és ez az eszményi állapot — mind ritkábban kerül rá a sor, mert megtanulod, hogy érzéseidet, gondolataidat saját fogalmazásoddal fejezd ki. Az Istennel egyesült léleknek u. i. csak nagyritkán van szüksége kiegészítő eszközre a Vele való érintkezésben.

b) A szóbeli ima egyik válfaja a *búcsú-ima*. Úgy foghatod fel, kedves Fiam, mint kegyelmi felfolyamodást a büntetés elengedésére.

A búcsúima hosszabb vagy rövidebb kötött imaforma, amelyet az Egyház azzal a kiváltsággal lát el, hogy elmondásukért az Üdvözítőtől nyert hatalmánál fogva a purgatóriumban elszenvető büntetést a maga egészében (teljes búcsú) vagy részben (részleges búcsú) elengedi. Elnyerésének feltétele — a kegyelmi állapottól és az esetleg meghatározott ájtatossági gyakorlatoktól eltekintve —

az imának *elmondása*, tehát nem egyszerűen csak lélekben való elolvasása, vagy ha azt már kívülről tudod, visszaidézése. Az előírás korántsem jelenti azt, hogy az imát hangosan kell elmondani, hanem, hogy a szavak formálásával a test is részesedjék az imában, amelynek büntetése, szenvedései elengedéséről van szó.

A jótéteményben, kedves Fiam, elsősorban magad részesülsz. Felajánlhatod azonban a búcsúkat a meghalt hívekért is, ahol az külön jelezve van. Élők ebben nem részesülhetnek, mert nekik maguknak is van alkalmuk megszerzésükre s az Egyház rendelkezései folytán a helyettes elégtételadás e pontban az élökre nem vonatkoztatható.

Nagy jótétemény, Fiam, a búcsú elnyerése! Az erkölcsi rend legkisebb megsértése is annak elégtételét vonja maga után, amelyet le kell szenvedned. A földi életben pedig nem mindig van alkalmaid a jóvátételre vagy legalább is nem teljes mértékben. A tökéletes életszentségre emelkedetteken kívül mindenki adóssággal távozik e világból és ezt a tisztító tűzben az utolsó fillérig le kell törlesztenie. Az általános felfogás szerint azonban a tisztítóhelyen elszenvedendő legkisebb büntetés is felülhaladja a legnagyobb földi szenvedést vagy vezeklési gyakorlatot. Hálával kell tehát felhasználnod az Egyház jótéteményét és bőségesen élned az alkalmakkal. Nem is gondold, Fiam, mennyi címen és mily bőségben részesülhetsz a büntetés elengedésében! Nehéz

volna számon tartani mindazt a búcsút, amit a hitbuzgalmi egyesületek révén a rózsafüzérnek, az Úrangyalának s más imádságnak elmondása, a keresztyűi ájtatosság elvégzése és i. t. által megszerezhetsz. Azért kívánatos, hogy meghatározott időközökben, esetleg hetenkint felindítsd magadban a szándékot, hogy minden elnyerhető búcsúban részesülni óhajtasz.

Nem szabad azonban önzőnek lenned és egyedül magadra gondolnod. Vannak rokonaid, ismerőseid, akik már bevégezték földi pályájukat és talán a tisztítóhelyen sínylődnek. Vannak olyanok is, akiknek nincs senkijük, hogy haláluk után érettük imádkozzék és földöntúli szenvedéseiket megrövidítse. Az érdemszerzés állapota és lehetsége a földi élet elmúltával megszűnik. A túlvilágon, amíg a lélek minden bűnsalaktól meg nem tisztul, már csak szenvedni lehet. A szegény lelkek tehetetlenül állnak a szenvedéssel szemben, mert saját magukon segíteni nem tudnak. Várják a földiek jótéteményeit, imáit, hogy szenvedéseiktől megszabaduljanak. Az Egyház bőségesen szórja mérhetetlen kincsestárából az elégtételt a tisztító tűzben szenvedő lelkek szenvedéseinek enyhítésére. Neked, Fiam, csak érte kell nyúlnod, hogy imáid közbenjárására kiszabadítsd őket a szenvedés börtönéből. A kincs a tiéd s tőled függ, hogyan használsz fel. Természetes, hogy jótéteményedet első sorban azokra fordítod, akik hozzád közelebb állnak. Még így is marad azonban elég, ame-

lyet az ismeretlen reászorulóknak juttathatsz. Ne feledkezzél meg a szegény lelkekről általában! Jótéteményed nem lesz gyümölcsstelen, mert akiken segítettél, az istenlátás elnyerése után közbenjáróid lesznek.

c) Az alattvalók az uralkodóval nemcsak magánkihallgatáson érintkeznek. Amikor valahol megjelenik, az útvonalon sorfalat állnak és hódolatuknak örömujjongással, éljenkiáltással adnak kifejezést. Az imádságnak is vannak ilyen feltörő érzéshullámai s ezek a *fohások* vagy *röpimák*.

Kimégy, Fiam, a szép természetbe; fenéséges kilátást élvezel, tüdöd mohón szívja az üde levegőt, lelked meghatódik a hegyek, völgyek, folyók, tavak változatos, de teljes összhangban levő panorámájától. Nem jön-e önkénytelenül is ajkadra Isten dicsérete, aki mindezt alkotta? Váratlan öröm ér; azt sem tudod hirtelen, melyik lábadra állj a meglepetéstől. Nem természetes dolog-e, hogy amíg a hosszabb hálára időd akad, legalább egy fohással köszönd meg a jótéteményt. Megpróbáltatást kell elviselned; megaláztatás, igazságtalanság ért. A rosszra hajló természet hajlandó felfortyanni, de mégis felülkerekedik benned a lelki ember s azt mondod: a Gondviselés tudja, miért bocsátotta reám a kellemetlenséget és Prohászka szavai jutnak eszedbe: Többet ér a megpróbáltatásban egy Gloria Patri, mint a sikerben egy egész Te Deum! Templom előtt mégy el vagy térdet hajtasz az Oltáriszentség előtt. Mennyivel összesze-

dettebb lesz kalap-leemelésed, térdhajtásod, ha egy fohással megszenteled s ha többet nem mondasz is, mint: Ave Jesu! A fohások talán a legkönnyebben mozdítják elő az állandó imaéletet és szerzik meg a folytonos reágondolást Istenre és az Ő jótéteményeire.

d) A legtöbb nehézséget, kedves Fiam, a közös ima okozza. Természetszerűleg hosszabb ideig tart, olyan, mint egy hosszabb audienca, amelyen csak hátul állva veszel részt és közvetlen szereped nincs. Néha az előimádkozó sem rendelkezik a megfelelő orgánnummal, hogy a szöveget kellő hangsúllyal, kifejezően adja elő. A benne foglalt gondolatokat is gyakran hallod, már nem jelent figyelmet lekötő újdonságot s mindezek következtében könnyen elszórakozol.

A közös imának pedig nagy jelentősége van. Jelenti az összefogó erőt, az egységes lelkiületet és részesít minden jelenlevő áhítatának érdemeiben. Hatása ugyanaz, mint amit a közös életről és egységes munkáról mondtam. Ezért az Egyházban sohasem hiányzott. Már az első keresztények közös istentiszteletre gyűltek össze: „Naponkint egy szívvel-lélekkel időztek a templomban” és „állhatatosan kitartottak . . . a kenyértörésnek közösségében és az imádságokban.” (Csel. 2, 46. 42.) Összeszedettségedet csak növeli a tudat, hogy nem vagy gyenge erődre hagyatva, mert melletted áll az egész közösség, azok is, akik már náladnál jobban tudnak imádkozni, sőt maga az Anyaszentegyház, amely-

nek nevében történik az ima s amelynek könnyörgése a mennyei Atya előtt mindig meghallgatásra talál. Ennek tudatában igyekezni fogsz, hogy a többiek áhítata mögött ne maradj.

Még így is megtörténik azonban, hogy elszórakozol. Ha többször hallod ugyanazt az imát, segíts magadon, Fiam, azáltal, hogy a szövegből majd ezt, majd azt a gondolatot választod ki, mélyebben átélméled s nem baj, ha a többiből egy s más elkerüli figyelmedet. Imádságodban mégis meglesz az összeszedettség s ennek következtében hatékonyá és érdemszerzővé válik.

e) Még szólnom kellene az elmélkedő imáról, valamint a szóbeli és elmélkedő ima összeolvadásáról a rózsafüzérben, ezeket azonban külön vesszük tárgyalás alá. Most még csak egy dologra szeretném, kedves Fiam, figyelmedet felhívni és ez az *egyházi ének*.

Meglepődve kérdezed: mi kapcsolata van az éneknek az imához? Röviden a közmondással felelek: Aki szépen énekel, kétszeresen imádkozik!

Nem szabad azt gondolnod, hogy az ének az imának alacsonyabb faja. Semmiesetre! Jobban igénybe veszi az egész embert, mint bármely más imaforma. A test azt adja Isten dicséretére, ami legnemesebb benne: az emberi hangot; a lélek a dallamok hatása alatt felmelegedik s az ének szövege a művészi forma által kiteljesedik, a más oldalról jövő kiegészítéssel többletet nyer. Éppen, mert az

egész embert foglalkoztatja s mert a legtisztább, az érzéki hatásoktól leginkább ment művészet, a legalkalmasabb arra, hogy a lelket megfogja és Isten felé vonzza. A tiszta lelkek éneke mintegy előíze az angyalok és üdvözltek szünetnélküli Sanctus-ának, amivel állandóan hódolnak Isten trónja előtt. Hatása oly nagy, hogy még az élet fertőjébe mélyen belemerült Huysmanns-t is megtérítette. *Cantate Domino canticum novum, . . . et benedicite nomini ejus: annuntiate de die in diem salutare ejus.* (Zsolt. 95, 2 sk.)

Ha van Istentől kapott szép hangod, zenei érzéked, Fiam, adj érte bensőséges hálat. De ha nincs is, igyekezzél a közösség énekében résztvenni s legalább annyit megtanulni, amennyit a papnak tudnia kell. Gyakorlással tapasztalni fogod, hogy a hiba nem annyira képességeidben van, mint inkább abban, hogy eleddig csak kevésbé fejlesztetted ki. Benső áhítatod így egyesülni fog a külső megnyilatkozással és valóban Isten dalosává válsz.

Az elmélkedés

Kedves Fiam! Az életben nem állsz mindig vigyázállásban és az emberekkel nemcsak hivatalosan érintkezel. Van magánéleted is a családban, a jóbarátok és ismerősök között. Érintkezési módod ilyenkor közvetlen. Nem keresed a szavakat, kifejezéseket, hanem szíved-lelked tartalmából adsz nekik úgy, amint azt a körülmények magukkal hozzák.

Az Udvözítő azáltal, hogy mint primogenitus mortuorum testvérünkké lett, megtanított arra, hogy Istent Atyánknak tekintsük és vele necsak ünnepélyes formák között érintkezzünk, hanem meghittséggel közeledhessünk hozzá. Miként láttad, az érintkezés ebben az esetben sem történhet másként, mint az ima által, formája azonban közvetlenebb és ez az *elmélkedés*. Benne valamely természetfeletti igazságot vagy az Udvözítő életének egyes jeleneteit megfontolás tárgyává tesszük, az ezekből levont következményeket magunkra alkalmazzuk, hogy életünket szerintük rendezzük be; gondolatainkat és érzéseinket azonban nem kötjük meghatározott szavakhoz, hanem lelkünk teljességéből adjuk, amit tudunk.

Azt szokták mondani, hogy az elmélkedés olyan, mint a tükör, amelyben reggel meg-

nézzük magunkat, rendben vagyunk-e és meghatározzuk, mire kell ügyelnünk a nap folyamán. Istennel, mint Atyával, az Udvözítővel, mint testvérrel vagy benső jóbaráttal megbeszéljük lelki teendőinket, imával kérjük tanácsukat, hogy a napot helyesen tölthessük el.

I. Az elmélkedés *fontosságát*, kedves Fiam, nem lehet eléggé hangsúlyozni. A nyugodt félóra, amit reggelenkint Istennel való beszélgetés alakjában lelked javára fordítasz, döntő kihatással van a kegyelmi élet fejlesztésére és annak megtartására.

1. A jól végzett elmélkedés *összeszedettséget és tartalmat* biztosít életednek. Mindjárt reggel, amikor pihent erővel fogsz a napi munkához, a zavaró benyomásoktól menten tárja eléd a kegyelmi élet szépségét, kiemel az alantas gondolkodásból és egész valódat az istenszolgálatra irányítja. Tisztult fejjel látod meg, mit kell tenned, hogy közelebb jussál földi és örök célodhoz, felvezet az eszményi életfelfogás magaslataira, kihat egész napi tevékenységedre. Munkád összeszedetté válik, mert megismered, hogy mindent Isten dicsőségére, az Ő jelenlétében kell tenned.

Gondolkodásodat és ennek következtében beszédmodorodat is megnemesíti. Ha mindjárt reggel megízleled a természetfeletti légkör magasztosságát, emelkedett lélekkel indulsz a napi tevékenységeknek és nem süllyedsz le az átlag- vagy azon aluli gondolkodásba. Miért volt a szenteknek még a legjelenték-

telenebbnek látszó életmozzanatról is magas-
tos felfogásuk? Miért látták meg a legkisebb
dologban is az összefüggést az örök élettel?
Mert sokat és jól elmélkedtek. Gondolat- és
érzésviláguk átalakult, mindent a természet-
feletti bölcsesség fényében láttak és értékelték,
s ezért lelki tartalmuk sohasem merült ki.

2. A megszokott és megszeretett elmél-
kedés *meg fog óvni, kedves Fiam, a papi
életben is az elsekélyesedéstől.*

A lelkipásztori munkában életed nem lesz
olyan egyszerű, zökkenésmentes, mint a sze-
mináriumban. Sokfelé kell menned, különböző
munkairányban dolgoznod. Eleinte más időd
alig akad az összeszedettségre, mint az elmél-
kedés. A szétszóródás ellen általa kell véde-
kezned. A régiek az elmélkedésben nyert lelki
tartalmat a víztartályhoz hasonlították, amely-
ben mindig van tartalék, akkor is, ha az el-
használt mennyiség azonnal nem pótolható. Ma
inkább az elektromos akkumulátor hasonlata
állna közelebb. Az azonban biztos, ha valaki
a sebtiben szerzett ismereteket azonnal, meg-
emésztés nélkül kénytelen továbbadni, nélkülö-
zni fogja a súlyos egyéniség jellegét. Csak
átmeneti közvetítő lesz, mint a vízvezeték
vagy villanydrót, amely a magából semmit
sem nyújt. Az elmélkedését elmulasztó pap el-
veszti papi komolyságát és nem fogja tudni
a híveket kielégíteni.

3. Van azonban az elmélkedésnek mé-
lyebb, ha úgy tetszik, misztikus jelentősége is:

a léleknek reggeli áldozata, amelyet Isten dicsőségére naponta meggyújt. Az ószövetségi szertartásban Isten előírta, hogy reggelenkint egy hibátlan, kifejlett báránnyt kell feláldozni. Nos, Fiam, e báránynak lelkednek kell lennie! Kell, hogy az elmélkedésben felemésztsődjék benned, kiégjen belőled mindaz, ami helytelen, ami földszagú, penészes és Isten előtt visszatetsző. Jó elvégzése biztosítani fogja lelked megtisztulását és a nyert kegyelem a jóban való előhaladásodat.

II. Minthogy az elmélkedés Istennel való közvetlen és bensőséges társalgás, tulajdonképpen nincs formához kötve; akármilyen keretek között elvégezhető. Ezért, kedves Fiam, ha valamely aszkétikát előveszel, abban az elmélkedésnek többféle módszeréről olvashatsz. A lelki életben kezdőknek, de meg általában a fiatal léleknek, amely inkább az értelmi spekulációra hajlik, legjobban megfelel *Loyolai Szent Ignác módszere*, azért a többiek elmellőzésével az ő előírásait adom vezérfonal gyanánt.

III. A *módszerben* általában a hármasság uralkodik. Az elmélkedés áll: az előkészületből, az elmélkedés törzséből és a befejezésből. Az elmélkedés törzse viszont a lélek tehetségeinek: az emlékezetnek, az értelemnek és akaratnak gyakorlását öleli fel.

Lássuk ezeket most részletesen.

1. A helyes *előkészület* nagyon fontos,

és azt, Fiam, az elmélkedés gyümölcsének elnyerése érdekében szigorúan meg kell tartanod.

Az életben is azt látod, ha valamit jól előkészítettél és nem fejjel mentél a falnak, minden sikerül. Megvan a kellő hangulat és nem utasítanak vissza. Az elmélkedésben is kérsz valamit: kegyelmet, felvilágosítást, az erre alkalmas lelki hangulatot tehát meg kell teremtened, különben eredmény nélkül múlik el az erre szánt idő.

Az előkészület kettős irányú: távolabbi és közelebbi.

A) A *távolabbi előkészület* a lélek általános felkészültségét célozza és ismét kettős: negatív és pozitív.

a) A *negatív* irányú előkészület a zavaró körülmények távoltartásában áll és megvéd az elszórakozástól. Az Egyház a napot este kezdi, s így a másnap reggeli teendők előkészületének is előző este kell meglennie. Kezdődik pedig a *szilenciummal*, a csendhallgatással, ami ki is meríti a negatív előkészületet.

A szilencium, kedves Fiam, a világban általában ismeretlen, s ezért neked, aki csak most jöttél a szemináriumba, külön meg kell magyaráznom.

Mi a szilencium? A külső és belső érzékek nyugalmi állapota, a lélek csendje. Ennek megfelelően van külső és belső szilencium.

α) A *külső szilencium* a fizikai értelemben vett csend. Annyit jelent, hogy ennek ideje alatt másoknak sem szóval, sem más jeladással nem nyilvánítod benyomásaidat, gondola-

taidat. Ha fecsegve mennél aludni és úgy kelnél fel, figyelmed nem az elmélkedésre, hanem a beszéd tárgyára irányulna s gondolataid az elmélkedés ideje alatt e körül forognának. Ebből láthatod, mily pontosan kell azt megtartanod. Nem ment fel alóla más, mint a közérdeket avagy a felebaráti szeretetet érintő, de ritkán előforduló eset.

A lélek csendjét azonban nemcsak az zavarja, ha mi közlünk valamit másokkal, hanem az is, ha kitesszük magunkat az illetéktelen benyomások külső zavaró hatásának. Ennek elkerülésére a *külső érzékeket* is fegyelmezni kell. Neveld rá magad, kedves Fiam, hogy megtanulj a *szemeden* uralkodni. Az esti szabadidő végét jelző csengetyűszótól másnap a reggeliig terjedő idő szent és különösen Istennek ajánlott, amikor részedre másnak, mint Istennek, nem szabad léteznie. Ne érdekeljen, hogy más mit tesz, mert neked nem velük, hanem Istennel van dolgod. Járj lesütött szemmel; ne tekingess ide-oda; csak azt lásd és halld meg, ami okvetlenül szükséges. A csendben u. i. a lélek rendkívül érzékeny; minden benyomást az átlagnál fokozottabb mértékben fog fel, s e szerint dolgozza is azt fel. A magatartás az első napokban mindenestre szokatlan lesz, Fiam, később azonban nem is fogod tudni elképzelni, hogy másként is lehet.

β) Egyedül a *külső szilenciummal* azonban még nem sokra mégy, ha nem járul hozzá a *belső szilencium*, a *belső érzékek* összesze-

dettsége, amivel a lélek képességeit összpontosítod az elmélkedés anyagára.

Az elvégzett esti imával és lelkiismeretvizsgálással a nap lezárul. Erre tovább gondolnod nem kell. Törekedned kell tehát, hogy az elmúlt nap benyomásai ne zavarjanak. Különösen vigyáznod kell a képzelő tehetségre, amely a csendben alkalmas előfeltételt nyer a korlátlan csapongásra. Féken kell tartanod, különben gondolataid mindenfelé elkalandoznak, sőt még a kísértéseknek is könnyen kitéheted magadat.

Ezzel már tulajdonképpen be is vezettem a
b) *pozitív* előkészületet.

A külső és belső érzékek csak úgy tartathatók féken, ha valami leköti figyelmüket, irányítja tevékenységüket. Foglalkozásukat megkapják a másnapi elmélkedés anyagában.

Az *elmélkedési* ú. n. *pontok* meghallgatása vagy elolvasása után, Fiam, amíg a lefekvéshez készülődöl, megerőltetés nélkül, nyugodtan gondold át azokat, másszóval foglalkozzál ezekkel. Így feküdjél le és aludjál el. Ugyelned kell azonban arra, hogy a velük való foglalkozás azok átgondolásán túl ne terjedjen. Nem szabad boncolgatásukba belemerülnöd, különben nem tudsz idején elaludni, nem pihened ki magad kellőképpen, tehát másnapi munkádat nem kezded üdén. Tedd ugyanezt éjjel, ha felébrednél és másnap reggel, a keresztvetés és a napnak felajánlása után az estihez hasonlóan, rögtön fordítsd reájuk figyelmedet, hogy időd se maradjon más gon-

dolatokkal foglalkozni. Elmondhatod ugyan az őrzőangyalhoz intézett Angele Dei . . . és a nap felajánlására szánt Domine in unione . . . kezdetű imákat, amelyeket imakönyvedben megtalálsz és rövid időn belül kívülről megtanulhatsz, mert ezek nem fognak zavarni, sőt növelik az összeszedettséget; mással azonban ne foglalkozzál.

B) Felöltözés után siess a kápolnába, mert itt kezdődik a *közelebbi előkészület*.

Az ájtatosan elmondott reggeli ima után helyezd magadat *Isten jelenlétébe*. Nem szabad elfeledned, hogy Vele társalogsz és nemcsak magadban gondolkodol. Majd végezd el az *előgyakorlatokat*, amelyeket az elmélkedési pontokban jelezve kapsz meg, de már magadnak kell kidolgoznod.

a) Az *első előgyakorlat* (praeludium) mindig az elmélkedés anyagával összefüggő valamely kép, amely hivatva van a szétszórtság okozóját, a féktelen képzelő tehetséget megrendszabályozni s azt célszerűen működtetni. Jól bele kell vésődnie a lélekbe, mert így kevésbé tér el a tárgytól. Ha az elmélkedés alatt véletlenül elszórakoznál, Fiam, vedd elő ismét a lelki képet és azonnal visszazökkensz az anyag feldolgozásába.

Szerepének megfelelően, az elgondolt képnek élénknek kell lennie. Itt szabad a képzelő tehetségnek csapongania, s minél élénkebben színezi ki a részleteket, annál inkább megfelel rendeltetésének, az érdeklődés fenntartásának. Szent Bonaventura külön is felhívja a

figyelmet, hogy az elmélkedés elején helyezkedjünk bele a körülményekbe, mintha magunk is ott volnánk pl. az apostolok, tanítványok, nép között, akiknek az Udvözítő beszél. Képzeld el pl., Fiam, a palesztinai falut a maga lapostetejű házaival, szűk utcáival, rekkenő hőségével stb., s akkor könnyű lesz a figyelmet ébrentartanod.

b) *A második előgyakorlat* csak rövid fohászból áll, amelyben saját szavaiddal kéred azt, amit az elmélkedésben el akarsz érní, pl. valamely igazságnak, erénynek megismerését, hogy életedet ehhez szabhasd.

Kissé hosszabban foglalkoztam, kedves Fiam, az előkészülettel, de szükség volt rá, mert néhány, előtted eddig ismeretlen dolgot kellett megmagyaráznom. Légy azonban meggyőződve, hogy amint egy kis gyakorlatra teszel szert, rövidebb idő alatt elvégzed, mint azt neked elmondtam.

Ezek után már áttérhetünk

2. az *elmélkedés törzsére*. Mivel az elmélkedés a lélek imája, abban az egész léleknek szerephez kell jutnia. Ha — amint a részletekben látni fogod, Fiam — bármelyik kimaradna, már nem volna imádság, hanem vagy ábrándozás vagy tudományos eszmélkedés. A gyakorlati áttekinthetőség kedvéért Szent Ignác a régiak által használt felosztást veszi alapul és beszél az emlékezet, értelem és akarat gyakorlásáról. Az elválasztás azonban csak elméletben lehetséges, mert a lelki tehetségek szoros együtt-

működése következtében mindhárom egymással átfonódik.

A) Kezdjük az *emlékezet* gyakorlásával. Ennek legnagyobb részét, kedves Fiam, már a távolabbi előkészület alkalmával elvégezted, hogy t. i. *visszaidézed az elmélkedés anyagát*. Most csak az van hátra, hogy a halottakból *kiválasszad a gondolatot, ami különösen megragadott* s amiből leginkább hasznot húzhatsz. Nem baj, ha az egész elmélkedési időt csak az egyik pont feldolgozásával töltöd is el, mert a cél az, hogy az igazságot minél tökéletesebben megemésszed. Csak ha ebből már mindent kimerítettél, térj át másra.

A kiválasztott anyagot a bölcséletben említett ú. n. „*körülmények*”, circumstantiae segítségével bővítheted. Ilyen 7 van: quis? quid? ubi? quibus auxiliis? cur? quomodo? quando? Nem kell, de nem is lehet mind-egyiket mindig alkalmazni. Vedd elő azt, amelyik a tárgyhoz illik. Elgondolhatod pl., kik azok, akik az Udvözítőt megtámadják? Miért teszik ezt? Mikor fogják el? stb. A másik oldalról pedig vizsgálj meg ugyanily módszerrel az Udvözítő magatartását. E művelet célja a megértetés, hogy a dolog világosan álljon előtted.

B) Amint ezt elvégezted, már áttérhetsz az *értelem* gyakorlására. Az elmélkedést itt is megkönnyíti a különböző *kérdések* feltevése.

a) Mi az eddig *feldolgozott anyag jelentősége*? Melyik az az igazság, amit az eddigiek alapján leszűrhetsz? Pl. Jézus szelidsége.

b) Mily *gyakorlati következtetéseket* lehet az átgondoltakból levonni? Pl. a szelídség erényének gyakorlását az ellenségekkel szemben.

c) Hogy az erény gyakorlása vagy a bűn kerülése értelmes legyen, megfelelő *indokokat* kell keresned. Ezek pedig: szükséges, illik, hasznos, kellemes, könnyű. Valamelyik minden tárgynál alkalmazható. Ezek által már közelebb kerülsz az igazság magadévá tevéséhez és azt gyakorlatilag emészted meg.

d) Most jön az elmélkedésnek az ösztönös ember részére a legkellemetlenebb pontja: őszinte, leplezetlen *lelkiismeretvizsgálat* azáltal, hogy az eddigieket konkrét magadra alkalmazod és megkérded: *Hogyan viselkedtél eddig a megismert igazsággal szemben?* Pl. hogyan túrted el, ha megsértettek, hogyan válaszoltál a heves kifakadásokra? stb. Nem szabad semmit sem szépítgetned, hiszen a mindentudó Isten jelenlétében vagy, akit nem lehet félrevezetni. Másrészt azonban hamis alázatossággal nem szabad magadat olyanról valóldni, amit nem követtél el.

e) A leszűrt eredmény önkénytelenül adja a következtetést: *Mit kell tenned a jövőben a hiba elkerülésére vagy az erény elsajátítására? Mi ennek akadályai? és mi az elérésére szolgáló eszköz?*

C) Az értelem gyakorlása által, kedves Fiam, lelked megpuhult az igazság befogadására. Az alkalmat azonban ki kell használnod, népies szólással élve, addig kell ütnöd a vasat, amíg meleg! A megismert jóban meg

kell szilárdulnod, ami már az *akarat gyakorlására* vezet.

a) A jónak követésében nagy szerepet játszanak az akaratot megindító eszközök, amelyeket Szent Ignác *affectus*-oknak nevez. Nem pusztán érzelmek, hanem az akaratnak a megismert jó utáni vonzódását kísérő jelenségek. Végig kell vonulniuk az egész elmélkedésen, mert ezek teszik azt imádsággá. Nem kell szégyellened, Fiam, ha az igazság meghat; a könnyek adománya szintén a kegyelem rendjébe tartozik. Akinek nincsenek nagy érzései, mondja Prohászka püspök, annak nincs szilárd meggyőződése, s hozzátehetjük: az nem megy át az eszmélkedés állapotából a tetterre. Az érzések csapják az akaratot a megismert jóhoz, mint a mágnes a vasdarabot vonzza és teszik életté az elvontságokat.

A lélektan az érzések két csoportját különbözteti meg: a felemelő, tetterre serkentő és a lesujtó, a cselekedettől visszatartó érzéseket. Az elmélkedésben mindkettő alkalmazást nyer.

A *felemelő érzések*, mint az öröm, csodálkozás, imádás, dicséret, hála és főként a szeretet, lelkesedést öntenek a lélekbe az igazság követésére; azt kívánatossá teszik és gyakorlását megkönnyítik. Ezeket az érzéseket, Fiam, az elérendő erény szemlélésénél kell felindítanod.

Ezzel szemben a *lesujtó érzések*, a megszégyenülés, félelem, fájdalom, bánat, könnyörgő engesztelés a hiba elkövetésének megismerésével jár együtt, a rosszat útálatossá és kerü-

lésre méltóvá teszi. Céljuk, hogy tökéletlenségünket minél élénkebben állítsák eléink, hogy ezáltal saját tehetetlenségünket megismerjük s bizalommal fussunk Isten atyai karjaiba, aki az alázatosakat felemeli és a tékozló fiú bánatát megjutalmazza. A lesujtó érzések felindítása sohasem lehet a végpont; csak eszköz a bizalomra és a felemelődésre. Ellenkező esetben a lélek elveszti rugékonyságát és a kislelkűségbe téved.

b) Az érzések közbejöttével, Fiam, most már kikristályosodott az átmélkedésre szánt igazság. Mindez azonban csak írott malaszt lenne, ha nem járulna hozzá az elmélkedés tulajdonképeni célja: az igazság megvalósítására szolgáló *jófeltétel*.

A jófeltétel mindig valami erénygyakorlat, még akkor is, ha a megismert hiba elkerüléséről van szó, mert a negatívum lehet előfeltétel, de végpont nem. Hogy a jófeltétel által az elmélkedés célját, lelki életed előbbrevitelét elérjed, tartsd meg a következő szabályokat.

A jófeltétel *csak egy legyen*. Ha több van, figyelmed szétszóródik s egyiket sem valósítod meg tökéletesen. Pluribus intentus, minor est ad singula sensus — tanulod a bölcsületben.

Gyakorlatinak, azaz jelenlegi helyzetedhez mértnek kell lennie. Lelkesedésben mindjárt a jövődő papi életet vagy hajlandó elgondolni; addig pedig még hosszú idő telik el. Most az a kötelességed, hogy buzgó kis-

pap légy. Ha minden erőddel készülsz a most elsajátítandó erényekre, a jövődő papi életben is meg fogod találni a helyes irányzást azokra, amiket akkor kell tenned. Nem ér semmit az olyan feltétel, amit aznap nem tudsz megvalósítani!

Legyen *konkrét* és ne általános. Iparkodjál belehelyezkedni a körülmények közé, amelyekben a felvett erényt gyakorolni óhajtod. Pl. ma ekkor és ekkor megyek szentséglátogatásra, s alatta ezzel és ezzel a gondolattal foglalkozom.

Végül *megvalósíthatónak*, reális értékűnek kell lennie, nem pedig erődön felülinek. A lelki életben is van fejlődés. Amit az előhaladott vagy a már befutott lélek meg tud tenni, a kezdő arra még képtelen. Amennyiben megkísérelné, kitenné magát a sorozatos kudarcnak és az elernyedésnek. Az Udvözítő a tanítványoknak is megmondja: Non potestis portare modo. (Jn. 16, 12.) Ezt neked is szem előtt kell, Fiam, tartanod. Kezdd a könnyebb erénygyakorlatokkal, a siker tovább fog buzdítani s amint előrehaladsz, megerőltetés nélkül vállalhatod a nehezebbeket is. Ezeket azonban meg kell beszélned lelkivezetőddel és az ő kifejezett engedélye nélkül nem gyakorolhatod.

3. A *befejezés*. a) Az elmélkedéssel tulajdonképpen már elkészültél, kedves Fiam! Elérted azt, amit akartál; megismerted az igazságot, megtetted a jófeltételt annak követésére. Most köszönd meg benső beszélgetés,

az ú. n. *kollokvium* alakjában a vett jókat. Adj hálát a felvilágosításért, a vigasztalásért és lelkesedésért, amit nyertél. De mutasd meg gyengeségedet, tökéletlenségeidet is és kérj a jónak megvalósításához erőt, buzgóságot, kegyelmet.

Beszélgésedet, a tárgynak megfelelően, intézd a Szentháromsághoz, annak egyes Személyeihez, az Üdvözítőhöz mint isteni Mesteredhez és örök Főpapunkhoz, a Boldogságos Szűz Máriához, őrzőangyalodhoz vagy a Szenthez, akinek példájára az erény követését elhatározad. Könyörögj hozzájuk, álljanak melletted a nehézségekben, a kísértés óráiban, hogy ne a gonosz, hanem a jó győzedelmeskedjék benned.

b) Válassz ki az elmélkedés gondolataiból valamely *jelmondatot*, — tessera-nak hívják — ami figyelmeztessen a nap folyamán jófeltételed megvalósítására s amit többször emlékezetedbe idézhetsz.

c) Utoljára pedig végezd el az ú. n. *reflexio*-t. Fuss végig röviden az előző estétől eltöltött időn; vizsgáld meg magadat, hogyan használtad ki azt és mennyire tartottad meg az itt elmondottakat. A reflexió sok üdvös tapasztalatot fog adni a részletekben és hű mérlege lesz buzgóságod fokának.

IV. Az elmélkedés ezzel be is zárul. Most még néhány *gyakorlati tanácsot* szeretnék adni.

a) El ne vesítsd kedvedet, Fiam, ha az első időkben nem tudsz magadnak teljes si-

kerről beszámolni! Az elmélkedés nem tudomány, hanem *művészet* s mint ilyen, hosszabb gyakorlást igényel. Talán megőrizted elemista korod irkáit. Hasonlítsd össze mai írásoddal s megkapod a különbséget. Pedig amikor írni kezdted tanulni, sokkal több fáradtsággal járt egy-egy betűnek vagy szónak leírása, mint később s most mindez automatikusan megy! Ugyanígy lesz az elmélkedéssel is, csak nem szabad a kezdet nehézségeitől megriadnod!

b) Kívánatos, hogy az elmélkedést *térdelve* végezzed. A fegyelmezett testtartás elősegíti a lelki összeszedettséget. Igaz, hogy eleinte szokatlan és megerőltetéssel jár, rövid időn belül azonban eltűnik a nehézség. Ez is egy faja a testi önmegtágadásnak, ami által a lélek erősödik. Ha ellenben azt látnád, hogy elmélkedésed rovására megy a dolog, csak az előgyakorlatokat és a kollokviumot végezd térdelve, a többenél felülhetsz. A kollokviumot azon idő alatt végezheted el, amíg a miséző felöltözik és az oltárhoz megy.

c) Megtörténik, hogy nem kapsz formába öntött elmélkedési anyagot, különösen ha a pontokat majd magadnak kell vened. Kevés az oly elmélkedési könyv, amely az előbb leírt formát megtartja. Ez önmagában véve nem baj. Az elmélkedés anyagát bármely aszkétikus könyvből s később, ha már járatos leszel, a Szentírás néhány verséből veheted. Elolvasása után készíts magadnak első előgya-

korlatot és határozd meg második gyanánt az elérendő célt s kész a forma.

d) Imakönyvedben bizonyára megvan az elmélkedés menetének rövid *vázlata*. Eleinte a könnyebbség kedvéért tedd magad elé, hogy az anyagot ennek alapján dolgozhasd fel s akkor az elmélkedés nem fog kimerülni a hallottak egyszerű átisméltésével.

V. Az előadott módszer az elmélkedésnek csak egyik faja. Akkor használjuk, ha valamely igazságot, természetfeletti tényt akarunk megfontolni. Szent Ignác még két másik elmélkedési módot is megjelöl.

1. Az egyik az ú. n. *szemléltetés* (*contemplatio*). Leginkább valamely szentírási történet átelmélkedésére használható. Kevesebb benne a spekuláció s inkább a tények nyugodt átgondolására, lelki szemléltetésre szorítkozik. Innen a neve.

A bevezetést 3 előgyakorlat képezi. Az első a szentírási történet elolvasása és átgondolása. Ebből kiragadunk egy részletet s kép alakjában magunk elé állítjuk. Ez lesz a második előgyakorlat. A harmadik azonos az első elmélkedési formával.

A szemléltetés törzse is meg van adva. Az első részben (1. pont) nézzük a személyeket, a másodikban a cselekményt, a harmadikban halljuk a szereplők beszédeit és ezek köré csoportosítjuk gondolatainkat.

A befejezés ugyanaz, mint az első formánál.

2. Még bensőségebb, sőt az elmélkedésnek egyenesen misztikus leegyszerűsítése, amit Szent Ignác az *érzékek alkalmazásának*, applicatio sensuum-nak nevez. E formát csak ritkán, leginkább az Üdvözítő életének legfenségesebb jeleneinél alkalmazzuk (pl. a betlehemi jászol, keresztrefeszítés). Az elme itt nem sokat okoskodik, hanem elmerül a hittitok csendes szemléletébe és teljesen átadja magát a kegyelmi hatásoknak. Azért nevezük applicatio sensuum-nak, mert a szemlélődést az öt érzék által nyert, de megszellemiesített kegyelmi benyomásokhoz kötjük.

A ténykörülményekbe való behelyezkedés és az előkészítő ima után sorra vesszük, mit látunk, hallunk, ízlelünk, észlelünk a szaglás érzékével s a tapintással. Az ízlést és szaglást természetesen csak átvitt értelemben lehet alkalmazni.

Legyen elég, kedves Fiam, az elmélkedési formákból ennyi. Ha még jobban a dolgok mélyére akarsz hatolni, végy elő egy rendszeres aszkétikát, amelyben mindent bővebben kifejtve megtalálsz.

A rózsafüzér

Kedves Fiam! Felteszem, hogy a Boldogságos Szűz Mária legkedvesebb imádsága — amint a rózsafüzért nem egyszer nevezte — eddig sem volt ismeretlen előtted, de legalábbis azt, hogy társaid példáját követve iparkodol annak elmondását napirendedbe beleilleszteni. Ennek megkönnyítését szeretném néhány gondolattal előmozdítani.

1. *Kezdetleges alakja* a remeteség bölcsőjéig nyúlik vissza. A pusztában élő remetek naponkint bizonyos számú imádságot mondtak el, s hogy annak elvégzését könnyebben ellenőrizhessék, a számlálásra apró kavicsokat használtak. A kavicsokat a gyakorlati szempont később az összefűzött vadrózsabogyókkal helyettesítette.

Mai formája Szent Domonkostól származik, aki azt a Boldogságos Szűz Máriától 1206 táján magánkinyilatkoztatásban mint hathatós fegyvert kapta az albi eretnkség ellen.

A Szent Szűz ígéretei a hitetleneken aratott győzelemre, az eretnkségek kiirtására, a bűn legyőzésére és a jó halálra vonatkoznak. Hogy mennyire kedves imája a Szent Szűznek a rózsafüzér, mutatja a lourdesi jelenések történe-

te, amikor a kis Bernadette-et saját maga tanította ennek imádkozására.

Az ígéretek mind az Egyház hivatalos tevékenységénél, mind pedig a hívek magánéletében teljeseedsbe mentek. Hogy csak néhány példát ragadjunk ki, a lepantói ütközet győzelme a rózsafüzér imádkozásának eredménye, a törökverő Hunyadi János kardja marokolatára fűzött rózsafüzérrel aratta diadalait, Xavéri Szent Ferenc a kezében tartott rózsafüzérrel vitte végbe beteggyógyító csodáit, Borromei Szent Károly a rózsafüzér imádkozásának tulajdonította egyházmegyéje lelki felendülését. XIV. Gergely pápa egyik brévéjében úgy ír a rózsafüzérről, mint a bűnök kiirtásának, a kegyelem megszerzésének és Isten dicsőítésének csodálatos eszközéről, s a nagy kultúrharok idején XIII. Leó pápa is ebbe vetette bizalmát, amikor a Szent Szűznek mint a Rózsafüzér Királynőjé-nek tiszteletére külön ünnepet rendelt és előírta, hogy október hó folyamán azt kitett Oltáriszentség előtt kell a hívekkel együtt naponta elmondani. Papjaitól és kispapjaitól is megkivánja az Egyház a Szűzanya legkedvesebb imádságának naponkinti áhítatos elvégzését. Ajánld magad, kedves Fiam, szintén a Szent Szűz oltalmába és állandóan tapasztalni fogod az ő édesanyai gondoskodását. Összeszedettebb lesz lelki életed, eredményesebb minden munkád s a kísértésekben nem esel el, ha ő áll melletted.

2. Megszeretését elősegíti *belső értékének* megfontolása.

a) *Miből áll a rózsafüzér?* Bevezeti a Hiszekegy, amivel felindítjuk a hitet, hiszen a rózsafüzér az Üdvözítő és az Istenanya titokteljes életének folytonos átelmélkedése. Az egyes tizedeket megszakítják a Miatyánkok, amire az Üdvözítő tanított meg, hogy imánk hatékony legyen. Törzsét az Üdvözlégyek képezik, amelyekbe beleszójuk Jézus életének legfontosabb mozzanatait. A Szent Szűz dicsőítése által így állandóan összeköttetésben maradunk életünk mintaképével és a kegyelem forrásával: az Üdvözítővel. Az imaösszeállítás szempontjából vetekedik a breviáriummal, mert mindkettő a Szentírásból és a tévedhetetlen Egyház imafogalmazásából nyeri kiválóságát. Oly imádságokat tartalmaz, amelyek Isten előtt mindig kedvesek, elfogadottak és hatékonyak. Ha tehát, Fiam, a rózsafüzért mondd, tedd ezt azzal a szent meggyőződéssel, hogy nem a magad csekély erőire vagy hagyatva, amikor imáddal Isten színe elé járulsz, hanem úgy imádkozol, hogy méltó legyen Isten felségéhez, mert nem teszel mást, mint behelyezkedel, élén az Ember-Krisztussal és a Szent Szűzzel, az Egyház nagy imakórusába.

b) *Az ember szempontjából* is egyike a legmegfelelőbb imaformának.

Nem kell hozzá semmiféle különös képesség, csak hit és jámborság. Az analfabéta éppúgy megtanulhatja, mint a legképzettebb hittudós.

Teljesen az *emberi élethez szabott*. Miből tevődik össze az emberi élet? Örömből, szen-

vedésből és az érdemszerző szenvedés jutalmából. Az örvendetes rózsafüzér titkai megmutatják a bűn és kiábrándulás nélküli tiszta örömet, amelyet az ősi megigazulás állapotának elvesztése után a Szent Szűz élvezett először, s utána mindenki részese lehet, ha megtanul gaudere in Domino. A fájdalmas titkok bemutatják az *engesztelő szenvedés* főségét és példát adnak arra, hogyan lehet és kell az élet keresztjét a Megváltóval egyesülve viselni, hogy az érdemszerző legyen. Az Udvözítő a fájdalmas Szűzzel együtt mutatja a példát a szenvedés céljának megismerésére, de egyszerűen megszeretésére is, ami által elveszi annak fullánkját. Az ő segítségük mellett a lélek nem roppan össze a szenvedésben, hanem megtisztul és abból oly életerősen kerül ki, mint az őskeresztények a kínzásukra szánt forró olajtartályból. A dicsőséges rózsafüzér viszont élénk tárja a szenvedésben kitartó lélek *jutalmát* és táplálja a reményt az örök megdicsőülésre. Krisztus „társörököséivé” válnunk, mert ha vele együtt szenvedünk, vele együtt meg is dicsőülünk. (Róm. 8, 17.)

c) Mint kispap, akinek hivatása a hititkokba való elmélyülés, bizonyára érdekelni fog, Fiam, a rózsafüzér *kegyelmi hatásának* módja is. Mélyebb betekintéssel valami hasonlóságot fogsz találni a *rózsafüzér és a szentségek* között.

α) A szentségek az *emberi természethez szabott* kegyelmi eszközök; ennek megfelelően van testük és lelkük. Testük az érzékelhető,

látható jel, ami közvetlen tapasztalat alá esik, s jelképezi azok kegyelmi hatásait. A földi elemet, az anyagot a hozzájáruló szentségi forma lelkesíti meg. Mi az ostya önmagában? Anyag; néhány búzaszemből megörölt kovásztalan kenyérdarab. Mikor válik szentséggé, Krisztus testévé? Amikor a pap elmondja felette az átváltoztatás szavait. *Accedit verbum ad elementum* — mondja találó szellemességgel Szent Ágoston — *et fit sacramentum* (Tr. in Jo. 80, 3.). Ugyanígy kérdezheted, Fiam, a rózsafüzérnél is: Mik a Miatyánkok és Üdvözlégyek? Imádságok? Igen. Kimerítik a rózsafüzér fogalmát? Ugye, nem! Máskor is mondd ezeket és mégsem végzel rózsafüzért. Ezek csak ennek anyaga. Mikor lesz belőlük rózsafüzér imádság? Ha hozzájuk járul ennek lelke, a hittitkok beleszövése. A kettőnek összekapcsolása által válik sajátos imaformává, amely egyesíti magában a szóbeli és elmélkedő ima előnyeit. A szóbeli ima képesít a hozzáfűzött búcsúk elnyerésére, az elmélkedő ima pedig, amellyel az Üdvözlégyek sorozatát átszöjjük, azt meghitté és élvezetessé teszi. Belemerülünk az Üdvözítő és a Szűzanya életmozzanatainak csendes szemlélésébe, azokat magunkra és mindazokra alkalmazzuk, akikért az egyes tizedeket felajánljuk és kérjük a Szent Szűz közbenjárását az elnyerendő kegyelem kieszközlésére.

Egy példával az egészet könnyen megérted, kedves Fiam! Vegyük az örvendetes rózsafüzér IV. titkát: Kit te, Szent Szűz, a

templomban bemutatással! Kísérd el a kisedd Jézust karjaiban hordozó Szűzanyát a Betlehemről Jeruzsálemig tartó úton. Törekedjél átélni az ő áldozatos lelkületét, amellyel Egyszülöttjét a mennyei Atyának visszavonhatatlanul felajánlja, holott neki Jézus mindene és tudja, hogy ő a felajánlással a Fájdalmas Anyává válik. E jelenetből megtanulod a magát Isten akaratának feltétlenül alávető lelkületet. Most fordítsd figyelmedet édes szüleidre. Talán fájdalmas könnyek között adtak Isten szolgálatára abban a tudatban, hogy már nem leszel az övék. Éld át az ő lelkületüket, áldozatukat és így imádkozzál értük. Végül gondold magadra és tanul meg az önkéntes életfelajánlást, amit egész életedben gyakorolnod kell. Ez lesz papi életed tiszta öröme, amely nemcsak kapni, hanem adni is tud. Közben kérd a Szent Szűzet, mutasson be tégedet is a teljes Szentháromságnak, hogy fogadja el életedet az isteni szolgálatra. Tégy hasonlóan, Fiam, a többi titokkal is és meg fogod látni, mennyi lelki épülést, tartalmat és bensőséget nyersz a rózsafüzér imádkozása által.

β) A szentségek továbbá *megkülönböztető jelek*. Elválasztják a keresztényt a pogánytól, a katolikust a másvallásútól. Édes iga, természetfeletti bilincs, amely Isten rabjaivá tesz, de úgy, hogy a rabbilincset a fogadott istenfiúság kötelékévé nemesíti s összefűz Istennel és a kegyelmi életet élőkkel.

A rózsafüzér imádkozása ugyanígy megkülönböztető jele a bensőséges lelki életet

élőknek. Azoké, akik szeretik az imádságot és szívesen merülnek el a hittitkok szemlélésébe. Éppen e miatt tartozik, kedves Fiam, lelki éle- ted fenntartó és mélyítő eszközévé.

Úgy emlegetik, mint a *kispap breviáriu- má*t. Hozzászoktat a hosszabb lélekzetű imá- hoz; ezáltal előkészít a breviárium mondására. Megmutatja, hogyan kell a szóbeli imát lelki- séggel átszóni és azt bensőségesen megszen- telni. Ha szereted a rózsafüzért, szeretni fo- god később a breviáriumot is. Ha a rózsá- fűzér az összeszedett lelki életet élők jele, a kispap életéből, sőt a papéból sem hiányoz- hatik, mert alkalmazható reá a Próféta szava: Et levavit signum in nationes. (Íz. 11, 12.) Igaz, hogy az újabb előírások már nem teszik füg- gővé az ehhez fűzött búcsúk elnyerését egy teljes rózsafüzérnek (legalább 5 tized) egy- szerre történő elmondásától, hanem csak azt kívánják, hogy egy nap keretein belül — ha megszakításokkal is — meglegyen, az előző indok azonban, Fiam, azt javasolja, hogy illeszd be napi teendőid közé a rövid negyedórát, ami alatt azt egyhuzamban elvégezheted. Na- gyobb lelki hasznod lesz belőle, mert jobban beleéled magadat annak szellemébe.

γ) Még egy harmadik tulajdonságot is meg kell említenem, Fiam, ami a rózsafüzért némi hasonlóságba hozza a szentségekkel, s ez azok kegyelmi hatása. A szentségek a *meg- váltás gyümölcseinek alkalmazása az egyénre*. Az Udvözítő a szentségek útján ugyanazt a tevékenységet fejti ki, mint földi életében:

magához von, gyógyít, táplál, erősít és magánál tart. Bár a rózsafüzér a megszentelő kegyelmet nem hozhatja létre, mert nem szentség, általa a Szent Szűz, minden kegyelem közvetítője, kieszközli a megtérést, előkészíti a lelket a „holtak szentségeinek” befogadására. A rózsafüzér ezért hathatós eszköz a bűnösök megtérítésére. Már előbb rámutattam, Fiam, arra, hogy a lelket emelkedettségben tartja és közvetve, de a hatékony kegyelem kieszközlésével közvetlenül is erősít a bűn elleni küzdelemben, sőt nagyban hozzájárul a végső kitartás kegyelmének elnyeréséhez. Servus Mariae non peribit!

Abban azonban megegyezik a szentségi hatásokkal, hogy a hozzáfűzött búcsúk révén megrövidíti a tisztítótűz büntetéseit.

3. Ahhoz, hogy a rózsafüzér imádkozása az elmondott hatásokat meghozza, a lelki felkészültségen kívül a következő tulajdonságokkal kell rendelkeznie.

a) *Meg kell áldatni.* A megáldást csak olyan pap végezheti, akinek erre külön felhatalmazása van. A megáldott rózsafüzérrel együttjárnak a búcsúk. Ilyen pl., hogy minden szemre, ha naponkint legalább egy 5 zedes rózsafüzért elmondunk, 100 napi, ha pedig még az ú. n. Keresztes lovagrend búcsúival is el van látva, ezenfelül 500 napi búcsút nyerhetünk. XI. Pius pápa azoknak, akik akár a kitett, akár a szentségházban levő Oltáriszentség előtt mondják el a rózsafüzért,

a szokásos feltételek mellett teljes búcsút engedélyezett.

b) Imádság közben a megáldott rózsafüzért *kézben kell tartani*. A közös ima esetén ez nem okvetlenül szükséges. Ilyenkor elegendő, ha az előimádkozó kezében van a rózsafüzér s a többiek azt vele együtt mondják.

c) Kívánatos, hogy a keresztben a *corpus* különálló és ne impregnált legyen, mert az ilyen keresztre lehet a toties-quoties búcsút alkalmazni és azt a keresztúti búcsúval is ellátni.

d) Mivel a rózsafüzér búcsúi az egyes szemekre vannak adva, azoknak *szilárd* és könnyen nem törő *anyagból* kell lenniök. Törékeny anyagból készületeket nem lehet megáldani.

e) Ha a rózsafüzérből naponta csak 5 tizedet mondunk el, úgy szoktuk beosztani, hogy az Örvendetés hétfőre és csütörtökre, a Fájdalmas keddre és péntekre s a Dicsőséges szerdára és szombatra essék. Vasárnap az egyházi időnek megfelelő (pl. ádventben az Örvendetés, nagybőjtben a Fájdalmas, a többi vasárnapon pedig a Dicsőséges) rózsafüzért végezzük el.

Mindezekből láthatod, kedves Fiam, mily nagyra becsüli az Egyház a Szent Szűz imádságát. Tanulj belőle és általa gyermeked ragaszkodást, őszinte áhítatot a Szűzanya iránt, hogy pártfogása mellett szentül élhess és biztosan járjad az apostoli lelkek útját!

A lelki olvasmány

Kedves Fiam! Nem egyszer hallod és különösen a lelkigyakorlatok alkalmával gyakran fogod hallani, hogy az elmélkedésnél nem az a fontos, amit a lelkigyakorlatok vezetője az elmélkedési pontokban mond, vagy amit az elmélkedésre való készülétként olvasol, hanem amit magad feldolgozol, magadból adsz. Az ily kijelentés nem egyszerűen az illetőnek alázatossága és szerénysége rovására írandó, hanem valóban igaz. Az elmélkedés a te munkád, a te beszélgetésed Istennel, önmagad megismerése, a te jó elhatározásod. Ezt legfellegesebb alátámaszthatja s a háttérrel, a kiváltó gondolatokat adhatja meg mindaz, amit hallasz vagy olvasol. Gondolatokat ébreszt benned, amelyek már a tied s amelyeket feldolgozhatsz.

De kérded, honnan vegyem az önálló gondolatokat, hogyan fejtsem ki a röviden hallottakat, amikor csak most jöttem a szemináriumba és még sem hittudományi, sem kifejezett aszkétikus képzettségem nincs?

Igazad van, Fiam! Ezt én is tudom, de éppen azért akarok segítségedre lenni abban, hogy elmélkedésed a leírt követelményeknek megfeleljen, s ezért annak egyik segédesz-

közére, a lelki olvasmány üdvös felhasználására akarlak megtanítani.

1. Mi a lelki olvasmány? Ugyanaz, mint a világi életben a szellemi felüdülés a fárasztó szaktanulmányok vagy munka után, csak-hogy lelki téren. Egy-egy könyv, amely a lelki élet kérdéseit összefüggően vagy részleteiben tárgyalja, bővebben kifejti, vagy pedig valamely szentnek, azaz oly személynek, aki az életet hősi módon futotta meg és már az örök dicsőséget élvezzi, életrajza és lelki fejlődésének leírása képezik a lelki olvasmány tárgyát. Természeténél fogva könnyebb foglalkozás, mint a tanulás és ezért pihenés, *felüdülés* számba megy. Célja, hogy kiképezzen a lelki életben és gyakorlati, közvetlen példát nyújtson az erények elsajátításában.

2. E gondolatok, kedves Fiam, már közelebb hoztak annak megértéséhez, mi *összefüggése* van a lelki olvasmánynak az *elmélkedéssel*. Az előbb éppen magad panaszkodtál, hogy nincs még meg a kellő jártasságod és képzettséged az elmélkedési anyag önálló feldolgozására. A lelki olvasmány éppen ezt van hivatva előmozdítani. A 12—15 perc, ami az elmélkedési pontok adására rendelkezésre áll, nem alkalmas az anyag részletes kifejtésére; inkább csak gondolatokat nyújthat. A részletes kifejtést az *aszkrétikus könyvekben* kapod meg. Ezekben találod meg összefüggő tárgyalásban a lelki élet kitevőit, szerves fejlődésének leírását s az életszentség elérésére szol-

gáló eszközöket. Lelki szükségleteidnek megfelelően vehetsz elő megfelelő tárgyú műveket, s kimerítő felvilágosítást nyerhetsz problémáid megoldására. A jó könyvnek, az élőszóval szemben, megvan az az előnye, hogy az egyszeri olvasásra meg nem értetteket újra előveheted és átolvashatod.

Ha valamely *szentnek életrajzát* olvasod, gyakorlatilag látod megvalósítva, amit az aszkétikus könyvek módszeresen tárgyalnak, a tökéletességre irányuló életutat. Meglátod, hogy ők sem jöttek készen e világra és az életszentség nem hullt ölükbe. Nekik is megvoltak a küzdelmeik a test és vér törvénye ellen, a megoldandó életproblémáik — talán nagyobbak, súlyosabbak és keservesebbek, mint neked. Egyúttal azonban azt is megismered, hogyan gyűrték le magukban a rosszat, hogyan használták fel a kegyelem indításait, viselték el a reájuk nehezedeő megpróbáltatásokat s azokon miként győzedelmeskedtek. Jellemük ereje az olvasmányon keresztül is hat, buzdít és utánzásra ösztönöz. Nézz meg egy Szent Tamást, Szent Alajost, mennyit kellett küzdeniök a családdal, amíg szerzetesi hivatásukat elérhették! Tanulmányaid nehézségeiben meríts erőt Vianney Szent János életéből! Kisebb tehetség volt náladnál, alig tudta a hittudományi vizsgákat elvégezni és mégis egész Franciaország, sőt más nemzetek fiai is Arsbába, a jelentéktelen falucskába mentek, hogy őt hallgassák és nála gyónjanak. Ha úgy látod, hogy egymással ellentétes kötelességeket

kell teljesítened, végy a konkrét esetben Szent Imrénk bölcseségéből példát és mintát. Szűzességet fogadott, erről azonban Szent István, az erős jellemű és kezű atya, az ország érdekében nem akart tudni. Istennek tett fogadalmát mégis megtartotta s atyjának is engedelmességedet azáltal, hogy házasságra lépve nejevel megértette a szűzesség fönségét és a házasságban is a teljes tisztaság megtartására vitte. Ime egy példa, hogy még a legkétségbeesettebb helyzetekben is lehet kifogástalan, de mindenkit kielégítő megoldást találni, ha a lélek át van hatva a természetfeletti bölcseséggel. Így mehatsz tovább, Fiam, az összes szentek életének tanulmányozásában. Mindegyik mutat valami hősiességet, amelynek gyakorlását saját körülményeid szem előtt tartásával megvalósíthatod.

3. Az olvasás folyamán még új szempontok is eléd tárulnak, amiket az olvasottak váltanak ki. Ugyanazt a kérdést minden mű más szempontból világítja meg. Ezáltal a lelkiek terén széles látókörre teszel szert. Könnyebben megérted másnak helyzetét, problémáit, gyorsan bele tudsz helyezkedni más lelki állapotába, aminek majd a lekipásztori életben veszed nagy hasznát.

4. Ezenfelül még *tartalékod* is lesz a jövőre. Erre is gondolnod kell! A papnak sokat kell beszélnie s ezért mindig kell szellemi és lelki tartalékának lennie. Az elmélkedésen kívül ezt az olvasás által szeresheti

meg. Szívleld meg te is, Fiam, Szent Pálnak Timóteushoz intézett intelmét: Foglalkozzál olvasással! (I Tim. 4, 13.) Szent Atanáz pedig kijelenti, hogy állandó lelki olvasás nélkül senki sem dolgozhat buzgón Isten szolgálatában. Ha a profán műveltséghez szükséges az *olvasottság*, a lelki művelődés sem nélkülözheti azt sajátos területén.

Tollal kezvedben végezd, Fiam, a lelki olvasmányt. Ha egy-egy gondolat megragad, jegyezd fel s rendezd el a vezérszavak szerint. Ezáltal sok gondolatot, példát rögzítesz le, amiket alkalomadtán, különösen ha váratlanul kell beszélned, haszonnal értékesíthetsz. Ha az év 365 napján naponként csak negyedórát fordítasz a lelki olvasmányra, szemináriumi éveid alatt hatalmas anyaggyűjteményre tehetsz szert azonfelül, amit a lelki olvasmány belső képzésedhez nyújt.

5. Miként végezzed a lelki olvasmányt?

a) Mondottam, hogy természeténél fogva könnyebb foglalkozás, tehát *ne* fordítsd rá az *elsőrangú időt*, hanem amikor a tanulásban már elfáradtál. Általa fel is üdülsz. A legalkalmasabb a hosszabb tanulási idő vége.

b) Állandóan *meghatározott időben* végezd! Különben mindig csak halasztódik s végül is elmarad vagy elfelejted. Rövid időn belül áttekintést nyersz a szabadon rendelkezhető időn s nem lesz nehéz napirendedben ennek is megfelelő helyet találnod. A szünidőben pedig fordíts reá kétszerannyi időt, mint a tanév folyamán.

c) *Felváltva* olvass hol aszkétikus könyvet, hol pedig szentek életrajzát. Egyik a másikat kiegészíti s a változatosság az olvasmányoknál is szükséges.

Minden szemináriumban van ugyan be rendezett aszkétikus könyvtár, amely rendelkezésedre áll, azonban néhány alapvető munkát mégis meg kell szerezned, amely mint jóbarát, állandóan melletted legyen és tanáccsal szolgálhasson, ha azt máshonnan nem tudnád hirtelen megkapni.

A Szentírás olvasása

„Te csak tarts ki a mellett, — tanítja Szent Pál Timóteust — amit tanultál s amiről meggyőződted, hiszen tudod, kitől tanultad s gyermekkorod óta ismered a szent írásokat, melyek a Krisztus Jézusban való hit révén üdvösségre oktathatnak téged. Minden Istentől sugalmazott írás hasznos a tanításra, az intésre, a fedésre, az igazságban való oktatásra, hogy az Isten embere tökéletes s minden jócselekedetre kész legyen.“ (II Tim. 3, 14. skk.)

A helyzet, kedves Fiam, nálad is hasonló. Hittudományi tanulmányaidban nem először találkozol a Szentírással. A bibliai történetek alakjában már gyermekkorodban megismerkedtél vele, hallottál egyes idézeteket a szentbeszédek alkalmával, sőt hittanádor biztatására meg is vetted legalábbis az Újszövetség olcsó kiadását; intézményesen azonban eddig nem foglalkoztál vele. Most erre is rákerül a sor.

1. Jól tudod, hogy a Szentírás *nem az egyedüli hitforrás*. Csak alkalmi iratok gyűjteménye és nem öleli fel az egész hitrendszert. Ezért az Egyház, bár nagyra becsüli, sohasem értékelte túl. Azonban azt ennek ellenére is szorgalmasan kell olvasnod, mert

általa oly értékekkel gazdagodsz, amiket máshonnan nem szerezhetsz meg.

a) A Szentírás legfőbb értékét az adja meg, hogy *Isten szava*, a Szentlélek sugalmazása folytán létrejött mű. A dogmatikai hagyományban feltalálod ugyan az egész hitrendszert, a kinyilatkoztatás teljes tartalmát, de csak emberi fogalmazásban. A Szentírás ezzel szemben többlet, mert a természetfeletti igazságokat isteni fogalmazványban adja. Hozzájárul ehhez még az is, hogy a történeti részekben az egész isteni üdvrend, az emberiségnek logikus rendben és fokozatosan az üdvösségre való vezetése hitelreméltóan van lefektetve. A szentírási könyvek alapos átolvasása elvezet a Megváltónak az őskinyilatkoztatásban adott általános megígérésétől a prófétáknak, ugyan még homályos, de mindinkább a részletekbe menő jövendölésén át addig az időpontig, amikor az egész emberiség belátta tehetetlenségét és a szellemi zűrzavarban csak Istentől várta a megoldást, vagyis a megígért Megváltó eljöveteléig s tovább, a fejlődő Egyház kibontakozásától a világegyetem céljának befejezéséig. A Szentírás a legtökéletesebb történetbölcselet, mert nemcsak az elvi megoldásokat adja meg, hanem azok fejlődését és végső kibontakozását is bemutatja.

b) Ennél azonban többlet is ad. Megmutatja nekünk az *Úr Krisztus életét*, annak egyes részleteit, az ő magatartását, cselekedeteit, jellemét, beszédmódorát hiteles és megbízható módon. Éppen ezek a részletek a

szentírásadta pótolhatatlan kincs. Nélkülük csak az apokrifek több-kevesebb értékű, de semmiesetre sem hiteles feljegyzéseire volnánk utalva, amelyek telve vannak anthropomorfizmusokkal, a tényeknek a jámbor lélek képzelő tehetségén átszűrődött elgondolásával, és a legfontosabb eseményekkel is csak úgy járnánk, mint a képzőművészek, akik azokat koruk igényeinek megfelelően ábrázolják. Pl. a Boldogságos Szűz Máriát és a szenteket ferencrendi ruhában vagy a bethániai jelenetet holland környezetben. A Szentírás ezzel szemben a tényeket élethűen, majdnem szárazon írja le úgy, ahogyan és amilyen környezetben azok lefolytak.

c) Valamikor majd tanítanod kell, Fiam, a kinyilatkoztatás igazságait, mégpedig nagyrészt a megfelelő előképzettséggel nem rendelkező közönségnek. Tapasztalni fogod, hogy azt, ami neked a hittudományi tanulmányok következtében majdnem magától értetődik, mily nehéz dolog lelkükhöz közel hozni és az érzék- és természetfeletti hittitkok iránt az érdeklődést felkelteni. Nehézségeidben segítségére lesz a *Szentírás tanítási módszere*. Az Üdvözítő hasonlatait, példabeszédeit olvasva megtanulod, hogyan lehet a legelvontabb igazságokat is könnyedén, kézzelfoghatólag közölni. Gondold át, miként magyarázza meg a bűnbocsátó hatalmat az inaszakadt gyógyítása alkalmával (Mt. 9, 2. skk.), hogyan beszél a Szentlélekről (Jn. 14. skk. fej.), mint kerül elő minden akkoriban ismert történeti

esemény példabeszéd alakjában, a mezők lilomaitól, az ég madaraitól kezdve egészen Fülöp Cezáriájának építéséig és a közeli nagy sziklafalig, a természetfeletti világ közelebbhozására, s ha a Szentírás szelleme véredben lesz, nem fog nehézséget okozni elméleti tudásodnak aprópénzre váltása az egyszerű lelkeknel.

d) Saját lelkednek végül megszerzi az eredményes ige hirdetés egyik feltételét, a mesterkéletlen *természetfeletti kenetet*, a spiritalis unctio-t. A Szentírás szorgalmas és áhítatos olvasóját áthatja annak szelleme, elsajátítja Isten beszédmódját és a hitet hirdetőnek szavait szentté teszi. Nem helyeseltjük ugyan az előző papi nemzedék szokását, amikor profán, oda nem illő helyzetben, gyakran tréfásan is, szentírási idézetekkel fejezték ki magukat, a tünet azonban azt mutatta, hogy ők a Szentírást nagyon ismerték és sokat olvasták. Ma ezt, sajnos, kevésbé lehet elmondani. A korszerűség ürügye alatt még a szókészletekre is gyakrabban felkerülnek a boxbajnokok, rekorderek, film attrakciók és más egyebek, mint a Szentírásnak alapos kifejtése. Az újabb tudományos követelmények kényszerhatása alatt a szentírástudománynak az eddiginél többet kell foglalkoznia az irodalomtörténeti és szövegkritikai kérdésekkel, ami csak a Szentírás tartalmi ismeretének rovására történhet. A hiányt másként nem lehet pótolni, mint a Szentírás szorgalmas és alapos olvasásával. Ma éppúgy szüksége van a papnak a

természetfeletti kenetre, mint eddig, s ezt leg-
tökéletesebben a Szentírás szellemének átvé-
tele útján szerezheti meg.

2. A hatások elérése céljából a Szent-
írást *tervszerűen és okosan kell olvasni.*

a) Az időbeosztás gondjától, Fiam, fel-
vagy mentve, mert a napirend arról intézmé-
nyesen gondoskodik. Csak az a dolgod, hogy
azt lelkiismeretesen felhasználjad.

b) Elég naponta *egy fejezetet* elolvasnod,
különösen amikor nem történeti elbeszélésről
van szó, de ezt tedd elmélyedve, összeszedet-
ten! Rögzítsd lehetőleg a szavakat is, nem-
csak a gondolatokat. Ezzel sajátítod el a Szent-
írás kifejezésmódját.

c) Olvasd hozzá a *magyarázatok*, hogy
régiségtani ismereteiddel karöltve belehelyez-
kedhessél a környezetbe és megismerjed az
egyes részletek teljes értelmét. Szent Péter
apostol figyelmeztet, hogy *omnis prophetia
Scripturae propria interpretatione non fit* (II Pét.
1, 20.), sőt kellő felkészültség nélkül még
az Újszövetség könyvei is félremagyarázhatók
(U. o. 3, 16.), amint az eretnokségek története
világosan bizonyítja.

d) Vedd elő, Fiam, a magyar szöveg
mellett a *Vulgatát*, sőt az eredeti szövegeket
is. Ezek olyanok, mint a lépesméz; a fordítá-
sokénál nagyobb élvezetet adnak, mert az
inspirált szerzők lelki kenete árad ki belőlük.
A fordítás továbbá ritkán képes az eredeti
gondolatot a maga egész terjedelmében híven
visszaadni. Hogy csak egy példát említsek,

Szent Pál az apostoli hivatás hordozóit ministri Christi és dispensatores mysteriorum Dei-nek nevezi. (I Kor. 4, 1.) A görög szöveg teltebb. A minister-t hyperetes-szel fejezi ki, ami hajóslegényt jelent. Megmutatja, hogy Szent Pál gondolkodása teljesen azonos a szinoptikusokéval, mert a hivatás hatalmát az Udvözítő háló és halászcsónak hasonlatával fejezi ki. (V. ö. Lk. 5, 5. skk., Mt. 4. fej. stb.) A dispensator pedig oikonomos szóval van kifejezve. Szent Pál tehát a többi apostollal együtt tudatában van annak, hogy nem a saját, hanem az Udvözítő tanítását hirdeti, attól el nem térhet, mert azt csak, mint a gondjaira bízott idegen vagyont, az isteni Tulajdonos szándéka szerint kezelheti. Megfigyelhetted, Fiam, hogy a Szentírást már eddig is gyakran idéztem latin nyelven. Ez azért történt, hogy rászoktassalak a latin szöveg használatára és megtanulására.

e) Necsak a hozzánk közel állóbb *Újszövetséget* tanulmányozd, hanem az *Ószövetséget* is. A kettő szorosan összefügg egymással és egymást kiegészíti. Novum Testamentum in Vetere latet et Vetus per Novum patet (Szent Jeromos). Az Ószövetség is Isten szava s benne megtalálod a krisztusi kinyilatkoztatás csíráját. Az ószövetségi bölcséleti könyvekben pedig rövid fogalmazásban sokkal több bölcseséget találsz, mint a vaskos pedagógiai munkákban.

f) A Szentírás alapos olvasása még arra is képesíteni fog, hogy necsak annak által-

nosan ismert közhelyeit idézd és használd fel, hanem mindazt, ami a kifejtendő igazságot legjobban megvilágítja. Pázmány Péter prédikációinak értékét nagyban emeli, hogy a Szentírásnak összes, a tárgyhoz vágó helyeit felhasználja. Minél többet tudsz, Fiam, a Szentírásból kiaknázni, annál tartalmasabbak lesznek prédikációid, de egyszersmind hittudományi ismereteid is, mert éppen a legfontosabb tárgyak már feltételezik a Szentírás ismeretét.

A gyakori szentgyónás

Kedves Fiam! A lélek nemesítéséhez okvetlenül hozzátartozik a lelki tisztulás. Amíg nem ég ki a lélekből a bűn és a bűnre való hajlandóság, nem fejtheti ki szabadon a kegyelem által felemelt képességeit. A lelki tisztulás a gyakori szentgyónás által megy végbe; jó felhasználása tehát a lelki előhaladás egyik fontos tényezője.

A *penitenciatartás szentsége* a bűnök bocsánatára van alapítva s elsőrangú szerepe, hogy az elvesztett megszentelő kegyelmet visszaadja. Ha visszatekintesz életedre, talán örömmel és az isteni kegyelem iránt érzett hálával számolhatsz be arról, hogy éveken keresztül nem követtél el súlyos bűnt, vagyis nem vesztetted el a megszentelő kegyelmet. Ennek ellenére is hetenkint elvégzed szentgyónásodat, ahogyan azt a szeminárium rendje előírja. Ne hidd, hogy ez felesleges! A házi-szabály nem tételezi fel, hogy a buzgó kispap ne tudná lelkét egy héten, sőt éveken át a halálos büntől megóvni. És mégis előírja a heti gyónást. A rendelkezéssel más, magasabb célja van, mert a gyakori szentgyónásnak a kegyelmi életet élők részére is megvan a rendeltetése, amit ha megismersz és jól kihazs-

nálsz, lelki fejlődésed hatalmas iramban halad előre.

Mi tehát a gyakori szentgyónás *jelentősége* a magasabb lelki életben?

1. A penitenciatartás szentségének *története* azt mutatja, hogy az őskeresztények kevesebb alkalommal gyóntak, mint mi és mégis naponként áldoztak. Náluk a gyónásnak csak a súlyos bűnök elkövetésénél volt szerepe; az ú. n. *ájtatossági gyónást* nem ismerték. A régi Sacramentariumok szövegei azt mutatják, hogy a feloldozás formája nem volt oly egyszerű, mint ma, s nem arra volt szánva, hogy a kisebb bűnöknél vegyék igénybe.

Az őskeresztények a napi tökéletlenségeket és a bocsánatos bűnöket *vezekléssel*, penitenciával törölték le lelkükről; böjtöltek, virrasztottak, vezeklő övet hordtak, kemény fekvőhelyen aludtak, kitették magukat a hidegnek, forróságnak, alamizsnát osztottak stb. Ezt a gyakorlatot tartja szem előtt Szent Ágoston, aki szerint *Unusquisque consideret conscientiam suam, et quando se aliquo crimine vulneratum esse cognoverit* (tehát bocsánatos bűnről van szó!) *prius orationibus, jejuniis, vel eleemosynis studeat mundare conscientiam suam; et sic Eucharistiam praesumat accipere.* (Sermo 252. de tpre.) Ezt azzal indokolja, hogy miként a rossz cselekedetek, mint valami retesz és keresztgerenda, elzárják előttünk az élet kapuját, úgy a jócselekedetek azt kétségkívül megnyitják. (U. o.)

Nagy a valószínűsége annak, hogy a mai

penitenciális gyakorlat mellett a legtöbb jámbor lélek, aki nem szokott halálos bűnt elkövetni, tulajdonképen bűn nélkül megy gyónni. A bocsánatos bűnöket u. i. a lelkiismeretesen elvégzett esti vagy a gyónás előtti lelkiismeretvizsgálással egybekötött bánatfelindítás már eltörli. Ugyanezt viszi véghez a napi szentáldozásban az Eucharisztia kegyelme azoknál a tökéletlenségeknél és bocsánatos bűnöknél, amelyek nem évődtek be a lélekbe, vagyis amelyekhez valaki nem ragaszkodik.

Mindezek ellenére is azt kell mondanunk, hogy az ájtatossági gyónás *nem felesleges*. A mai embert általában véve sem szervezeti elgyengülése, sem életkörülményei nem teszik alkalmassá az őskeresztény vezeklésre. A tény az Egyház fegyelmi gyakorlata is mutatja, amely a bőjtöt mindjobban enyhíti. Penitenciára azonban a mai embernek éppúgy szüksége van, mint a régieknek. A változás tehát csak a gyakorlási módot, de nem a lényegét érintheti. A gyakori gyónás pedig éppen a modern ember *penitenciájának szolgálatában* áll. A penitencia alázatosságát gyakoroljuk, amikor hetenkint letérdelünk a gyóntatószékbe, elmondjuk apró-cseprő hibáinkat, tökéletlenségeinket, a romlott emberi természet következményeiként állandóan előforduló bocsánatos bűneinket, feltárjuk küzdelmeink eredménytelenségét a jónak tökéletes elérésében, kisebb lanyhaságainkat és í. t. Minél részletesebb, őszintébb, bensőségebb a bűnvallomás, annál nagyobb a penitenciális lelkület, és en-

nek eredménye nemcsak a bűntől való elfordulás s a bűnhöz való ragaszkodás kiölése, hanem az ezekkel járó ideigtartó büntetéseknek eltörlése, ami a penitencia tulajdonképeni célja is egyszersmind.

Aszkétikus szempontból ebben mutatkozik a gyakori gyónás jelentősége.

2. A csak bocsánatos bűnöket és tökéletlenségeket gyónóknál megvan a veszély, hogy a szentségi kegyelem elnyerésének másik lényeges feltétele, a *bánat*, nem elegendő és mély, s így egyrészt a szentség felvétele nem éri el kellő hatását, a lélek teljes megtisztulását és emelkedését, másrészt félő, hogy a gyónás sablonos és lélektelen lesz. Ahhoz u. i. már az életszentségig felemelkedett életszemlélet kell, hogy valaki a bűnt egészen Isten felfogásában és az Ő szemszögéből nézze, s egy Kupertinói Szent József vagy egy Szent Alajos módjára, a legkisebb hiba elkövetése után a lélek mélyéig ható bánatot legyen képes felindítani. Az életszentség gyalogúttját járó lélek eddig még nem emelkedett fel, s ha elméletileg tudja is, hogy a legkisebb bűn is rossz, amivel a végtelen felségű Istent sérti meg, azt legtöbbször csak emberi szempontból bírálja el, hogy t. i. mily hatással van örök üdvösségére: vajjon annak elérését kizárja-e vagy mellette még üdvözülhet. Másrészt az emberi természettel együttjáró tökéletlenségeknek és az apróbb ballépéseknek nem is tulajdonít különösebb jelentőséget; napi teendői mellett

elsiklik felettük. Ezért történhetik meg, hogy a gyónás sablonos és a bánat elégtelen lesz.

E kettős veszély elkerülése céljából, kedves Fiam, gondoskodnod kell arról, hogy szentgyónásod a mély bánat felindítása által mindig gyümölcsöző legyen a lelki életre. Ezt azáltal éred el, hogy a gyónás előtti lelkiismeretvizsgálás alkalmával, amikor utolsó szentgyónásod óta elkövetett hibáidról magad előtt már számot adtál, általánosságban visszagondolsz életed folyamán elkövetett valamely bűnfajtára, amellyel súlyosan vétkeztél, s ezt a meggyónandó hibákkal együtt megbánod.

Az ilymódon felindított bánatod eredményes lesz. Minél tovább haladsz u. i. a lelki életben, annál világosabban áll előtted a halálos bűnnek mint Istentől elszakító ténynek rettenetessége. A megszegyenülés, amelyet átérzel, hogy valamikor ily nagy rosszra vete-medtél, a tett útálatos voltának, a kegyelem elvesztésének, a halálos bűnben élés ideje alatt végzett jócselekedetek érdemszerzőtlenségének tudata stb. felkeltik benned a halálos bűntől való irtózást és felindíttatják a mély bánatot.

Abban nem kételkedhetel, kedves Fiam, hogy az érvényes gyónásban elmondott bűnök már régóta meg vannak bocsátva. A miattuk felindított bánat nem is akar lelkedbe kételyeket belevetni. Mivel azonban az egyszer elkövetett rossz a megbocsátás után is tény marad, azt mindig meg lehet bánni, elkövetésén sajnálkozni, a visszaemlékezésen meg-

szégyenülni, mint ahogyan ma is elborítja arcodat a szégyenpír, ha visszagondolsz életedben előfordult valamely nyilvános kudarcra vagy megszégyenítésre. Szent Péter sem kértelkedett abban, hogy az Udvözítő megbocsátotta a szenvedés éjszakáján elkövetett megtagadását és egész életében mégis állandóan bánta egyszeri súlyos félrelépését. A jámbor hagyomány szerint könnyei sohasem apadtak el. O'Connell, Irország szabadsághőse, fiatalkorában párbajban megölte ellenfelét, s élete végéig, valahányszor az illetőnek háza előtt elment, mindig megemelte kalapját, hogy ezzel kifejezést adjon bánatának. Szent Alajos könnyekre fakadt, valahányszor visszaemlékezett atyja katonáitól gyermekkorában hallott és azok értelmét nem tudva, utánuk mondott illetlen szavakra. Az egyszer elkövetett bűn mindig Isten megsértése marad, s ennek következtében azt mindig meg lehet bánni.

Óva intlek azonban, Fiam, attól, hogy a régi bűnök visszaemlékezésénél a részletekbe menj! Ez, különösen a VI. parancsnál, egyenesen veszedelmes lenne és bűnalkalom számba menne. Elégséges a bűnfajta útálatosságára csak általánosságban gondolnod, mert a célt, a szentségi hatás elérésére szükséges bánatot így is eléred.

Helyes az is, ha a bánat mélyítésére szolgáló bűnfajta magába a szentgyónásba belefoglalod, pl. a IV. parancs ellen elkövetett és meggyónt súlyos bűneimet. A gyóntató ezáltal tudni fogja, milyen a jelenlegi lelki

állapotod, de azt is, hogy a belefoglalt bűnfajta a bánat mélyítésére szolgál.

Ez a szentgyónás *pszichológiai jelentősége*.

3. Legyen különös gondod, kedves Fiam, a gyónás előtti *lelkiismeretvizsgálás* üdvös kihasználására is, aminek szintén megvan a maga különleges célja.

Amióta összeszedettebb lelki életet élsz, észrevehetted, hogy a gyónás előtti lelkiismeretvizsgálás nem okoz nagyobb nehézséget és azzal gyorsan elkészülsz. Tény, hogy aki lelkére vigyáz és nem szokott halálos bűnt elkövetni, a lélekre naponkint ráarakódó erkölcsi porszemeket az esti lelkiismeretvizsgálások alkalmával eléggé megismeri és lelki állapota Borromei Szent Károly mintájára állandóan világosan áll előtte. Ha ehhez még a lelki napló vezetése is járul, a gyónás előtti lelkiismeretvizsgálás igazán nem okozhat gondot.

Az elkövetett hibák taxatív összeszedésével azonban, kedves Fiam, még nem végeztél el mindent. Ha heti gyónásaidból valóban hasznot akarsz meríteni, mélyebbre kell hatolnod.

Lelkiismeretvizsgálásod terjedjen ki az utolsó gyónásod óta *leggyakrabban elkövetett hibára* vagy hibákra, amely vagy amelyek lelki életeden állandóan végigvonulnak. Ebből megállapíthatod lelked mérlegét.

Megállapításuk után pedig meg kell keresned a *hiba okát*. Meg kell vizsgálnod a körülményeket, amelyekben azt elkövetted. Miként az orvos a betegség külső jeleiből

következtet a baj okára és ezek alapján állapítja meg a *diagnózist*, úgy a lelki életben is össze kell vetni mindazokat a külső és belső okokat, körülményeket, szimptomákat, amelyek a hibába való minduntalan történő visszaesést előidézik.

Az okok ugyanannál a hibánál is különbözők lehetnek. Útmutatásul példa gyanánt vegyünk két oly hibát, amelyek általános emberi gyengeségek és így a leggyakrabban előfordulnak: az imában való szórakozottság és a nyelv hibái.

Az imában való szórakozottság származhatik általános fegyelmetlenségből, amikor a szétszórt életforma vagy rossz szokás következtében valaki semmit sem tud egész lélekkel végezni. Gondolatai ide-oda ugrálnak, egyik tárgyról a másikra kalandoznak, vagyis hiányzik az erők összpontosítása. Származhatik lanyhaságból, érdektelenségből, egykedvűségből, különösen azoknál, akik kényelemszeretők, mindennek a könnyebb végét fogják és kényelmükről nem akarnak lemondani. Keletkezhetik valamely erős, a lélek mélyéig ható külső benyomás folytán, ami a lélek csendjét, gyakran még egyensúlyát is hosszabb-rövidebb időre megzavarja. Ilyen pl. valami nagy kellemtelenség, de lehet rendkívüli öröm is vagy hosszantartó súlyos kísértés, amelyet valaki mindjárt kezdetben nem iparkodott egész erővel legyőzni és ellene állástfoglalni. Végül még valamely lappangó, de még ki nem tört betegség, nagymértékű fáradtság, esetleg ki-

merültség is oka lehet az imában való szórakozottságnak.

Ebből megértheted, kedves Fiam, hogy nem elégséges a hibát egyszerűen csak megállapítani és a szentgyónásban alkalomról-alkalomra elmondani. Ha ennél tovább nem mennél, sohasem jutnál előbbre a lelki életben.

A beszéd által elkövetett hibáknak is változatos okai vannak. Ilyen az ú. n. csacsakaság, amikor valaki mindig beszélni akar és előbb beszél, mint mondanivalóját megfontolja. Meggondolatlanul kimondja a szót, s csak utána gondol vissza, hogy ismét könnyelműen nyilatkozott, megsértett valakit, elmondott oly dolgot, amit nem lett volna szabad. Sok beszédnek sok az alja! Másoknak szinte természete, hogy nem tudnak megmaradni a tárgyi értékelésnél és mindent nagyítva vagy kicsinyítve adnak elő. Ebből sok hazugság és rágalmazás származik. Ismét másokat a hiúság visz a hibára. Azt hiszik, hogy mindenről és mindenkor véleményt kell mondaniok, a társaság központja akarnak lenni, a bennük levő csekély értéket nem tudják másként észrevétni, mint úgy, hogy folytonosan saját magukról beszélnek, önmagukat dicsérik és más értékeit lebecsülik. Ezzel rokon az önmagát reklámozó helytelen ambíció, vagy ennek ellentéte, a kislelkűség, amely saját dolgainak elmondásával és mások udvarias, nem egyszer kényszeredett helyeslésével akar megnyugvást szerezni és tökéletlenségeit jóváhagyatni. Az okok között nem utolsó helyen

áll a türelmetlenség mások hibáinak elviselésével szemben és a természetfeletti szeretet hiánya.

Ime, Fiam, mennyi mindenre figyelemmel kell lenned, ha önmagadat teljesen meg akarod ismerni és hibáidat kiküszöbölni! E példák nyomán a többi hibánál is hasonlóképen járhatasz el.

Ezzel azonban még csak félúton vagy. Most következik a lépés, amely miatt az előzőket meg kellett tenned, t. i. a *hibák ellen-szerének* meghatározása. Ez már az előbbinél könnyebben fog menni. Amint az orvosnak sikerül a diagnózis megállapítása, a kórokozó bacillus felfedezése, a gyógyszer előírása már mintegy magától adódik. A betegséggel csak addig nehéz boldogulni, amíg a kór okozója ismeretlen. N. Szent Gergely, a nagy gyakorlati bölcseséggel rendelkező pápa, korának orvostudományi felfogása szerint, ami azonban sok tekintetben még ma is érvényes, megadja a hibák kiirtására az általános receptet: *Sicut arte medicina calida frigidis, frigida calidis curantur: ita Dominus noster contraria opposuit medicamenta peccatis, ut lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracundis mansuetudinem, elatis praecipitet humilitatem* (Hom. in Mt. 32.). A heves lázat ma is hideg borogatással, a hideglelést forró itallal gyógyítják. Ugyanígy a lelki élet betegségeit, a hibákat és bűnöket. Legjobb orvosságuk az ellentétes erények gyakorlása.

A fenti okok megállapításainak megfele-

lően, tehát az imában való szórakozottságot szilárd önfegyelmeléssel, önmehtagadással, a kényelem legyőzésével, a lelki buzgóság ápolásával, a kedvezőtlen benyomásokat közömbösítő munkával, Isten akaratában való megnyugvással, esetleg ahol szükséges, a kellő pihenés megadásával vagy testi orvosszerrel gyógyítjuk. Amennyiben ez utóbbiak nem állnának rendelkezésre, a fáradtságot áldozatként ajánljuk fel és iparkodunk ennek ellenére is összeszedettnek lenni. A másik esetben célravezető az időközönként vállalt önkéntes szilencium, a kijelentések előzetes átgondolása, az alázatosság és szerénység, a türelem gyakorlása, a jófétel, hogy magunkról nem beszélünk, munkánkat csendben és észrevétlenül végezzük, jószándékkal véghezvitt cselekedeteink jutalmát rábízzuk az isteni irgalomra, főleg pedig, hogy élesszük a természetfeletti felebaráti szeretetet.

Mind az okok, mind pedig az ellenszerek megállapítását, kedves Fiam, magadnak kell elvégezned. Szükséges azonban, hogy ezeket őszinte lélekkel *feltárd gyóntatód vagy lelki vezetőd előtt*. Bocsásd az ő ítélete alá és kérd a megvalósítás módjára az ő tanácsát. Gyakorold a következő szentgyónásig a kijelölt erényt s erről adj abban külön számot. Az erénygyakorlatot bekapcsolhatod napi elmélkedésed gyakorlati részébe, hogy állandóan foglalkoztassa figyelmedet és új szempontokkal gyarapítson. A leírt mód felhasználása szentgyónásaidat hasznos önnevelő ered-

ményekkel fogja gazdagítani. Ez a gyakori gyónás *pedagógiai jelentősége*.

4. Az előbbieken többször említést tettem, kedves Fiam, a penitenciatartás szentségének *szentségi hatásáról*. Mondottam, hogy elsősorban a halálos bűnök megbocsátására van alapítva. Ha tehát nincs halálos bűn, nincs is szentségi kegyelem? Biztos, hogy annak elsődleges hatását nem kapod meg, mert nincs szükséged a megszentelő kegyelem visszaszerzésére.

A szentségeknek azonban van másodlagos rendeltetésük is. A házasság szentségének pl. első rendeltetése az emberi nem szaporításához és a gyermekneveléshez szükséges kegyelem közlése. Mellette azonban, mint másodlagos cél, ott áll az élettársak kölcsönös megsegítése is, amelyhez a szentségi kegyelem szintén erőt ad s hatékony akkor is, ha a házastársak, saját hibájukon kívül, az elsődlegesben nem is részesülhetnek.

A penitenciatartás szentségének másodlagos hatása *a lélek megerősítése a bűn elleni küzdelemben*. Ne tartsd tehát, Fiam, e szempontból sem feleslegesnek a heti gyónást! Ha nincs szükséged a szentségnek a megszentelő kegyelmet visszaszerző hatására, minden bizonytalansággal szükséged van arra, hogy a bűnt minél jobban megútáld, ellene teljes erődből küzdj és a jóban állhatatos maradj.

A szentségi kegyelem azonban véges, teremtett kegyelem és a segítő kegyelmek csoportjába tartozik, tehát lemerít és nem

állandó. Amint a mozgásba hozott fizikai test a surlódás és más, a mozgást gátoló körülmények következtében egyszer csak megáll, ugyanígy a bűn elleni küzdelemre a szentségi kegyelem által felvértezett lélek erői is veszítenek intenzitásukból. Az erőt tehát fel kell újítani, a lelket újra fel kell vértetni. Mint-hogy a penitenciatartás szentsége a többször felvehetőkhöz tartozik, másodlagos hatása a lélek gyengesége és a gátló körülmények következtében, bizonyos idő múltán megcsappan. Ha előadódik az eset, hogy hosszabb, kb. háromheti időközben sem jutnál szentgyónáshoz, tapasztalni fogod, Fiam, hogy napi lelkiismeretvizsgálásod ellenére is gyengülni fog benned az ellenszenv és útálat a kisebb hibákkal szemben és a bűn elleni küzdelemben kezdesz ellanyhulni. Viszont, amint ismét elvégzed szentgyónásodat, új erőre kapsz és visszalendülsz a régi buzgóságba. Jegyezd meg jól, hogy a lelki élet lassú megömlője a gyakori szentgyónás elmulasztása! Szű ez, amely észrevétlenül öli a buzgóságot. A magasabb színvonalú lelki élet fenntartásához tehát okvetlenül szükséges. Szent Alajosról olvashatod, hogy hetenkint többször gyónt, pedig a keresztségben szerzett ártatlanságát soha el nem veszítette. Remélem, kedves Fiam, hogy a mondottak alapján már nem fogsz eljárásán megütődni és azt a szenteknél előforduló különlegességek számlájára írni. Járjon a gyakori gyónás *teológiai jelentőségének* megfontolása azzal az erős elhatározás-

sal, hogy a szemináriumi szabályokban lelki javadra előírt heti szentgyónást lelkiismeretesen elvégzed és attól a szemináriumon kívül sem térsz el.

A részleges lelkiismeretvizsgálás

Kedves Fiam! Eddig már kétféle lelkiismeretvizsgálással ismerkedtél meg: az esti és a szentgyónás előttivel. Van azonban ennek még egy harmadik, nem kevésbé fontos formája s ez a *részleges lelkiismeretvizsgálás*.

1. Neve onnan származik, hogy nem a nap folyamán elkövetett összes hibákra terjed ki, hanem *csak egyre*, aminek elkerülését különleges figyelem tárgyává tesszük. Ebben különbözik az este végzendő általános lelkiismeretvizsgálattól, valamint a szentgyónás előttitől, bár ez utóbbival bizonyos mértékig rokon.

2. A különleges megfigyelés tárgyát képező hiba mindig a *főhiba*, vagyis az, amit leggyakrabban elkövetünk és amiből sok más hiba származik. A ritkábban előforduló hiba tehát nem lehet tárgya a részleges lelkiismeretvizsgálásnak.

A főhibát a szentgyónás előtti lelkiismeretvizsgálat és a lelkigyakorlatok alkalmával ismerhetjük meg, amikor lelkünkbe mélyebben tekintünk bele és annak rejtett redőibe is behatolunk. Az így megismert hibára most fokozottabban figyelünk, hogy elkerüljük s e

tekintetben magunkat különlegesen ellenőrizzük.

3. *Gyakorlásának*, miként az elmélkedésnek is, többféle módja van. Akár az erre vonatkozóan kiadott külön kis füzetet használod, kedves Fiam, akár valamely aszkétikus könyv irányítását követed, teljesen mindegy. A módszer, amit leírok, egyszerűbb, szerves összefüggésben áll a heti szentgyónásban mondottakkal, s az az előnye is megvan, hogy később a papi életben, ha már éveken át gyakoroltad, lejegyzés nélkül is használható.

a) A szentgyónás előtti lelkiismeretvizsgálás megmutatja a *főhibát* és annak elkerülésére szolgáló, azzal ellentétes *erényt*. Miután a dolgot lelkivezetőddel megbeszélted, válassz magadnak a szentek közül *égi pártfogót*, aki a gyakorlandó erény szempontjából hősi fokra emelkedett. Imádkozzál hozzá, kérd közbenjárását, hogy az ő nyomdokain haladhass. A lelki olvasmány e tekintetben is hasznos útmutatásokkal fog szolgálni.

b) Mindjárt reggel indítsd fel a *jó szándékot*, hogy a hibát el akarod kerülni és ajánld magadat égi pártfogód oltalmába. Ha az elmélkedés tárgya olyan, hogy a kiválasztott erénnyel összefüggésbe hozható, térj ki rá és jófeltételedet szilárdítsd meg a benne foglaltakkal.

c) Jófeltételed azonban csak írott maslaszt maradna, ha a nap folyamán többször nem idéznéd fel. A napi teendők könnyen elterelik róla figyelmedet, amint ez kezdetben

meg is fog történni, ha nem gondoskodik annak többszöri felújításáról. E végből oszd a *napot 4 részre*. Jelöld meg a délelőtt és a délután folyamán egy-egy időpontot, amikor néhány pillanatig magadba szállhatsz, az elmúlt néhány órát végiggondolhatod s tedd ugyanezt a déli és esti szentségimádás alkalmával is.

A *divide et impera* elvnek felhasználásával kettős célt érhetsz el. Egyrészt gyakrabban ellenőrzöd és nem teszed ki magadat a veszélynek, hogy a vállalt erénygyakorlatról hosszabb időn át megfeledkezel, másrészt lélektani előnyre is szert teszel. Emberi tulajdonság u. i., hogy a rövidebb időre tett jófeltételt könnyebb megvalósítani s az eredmény gyakrabbi számbavevése is buzdítólag fog hatni a következő időszakra.

d) Készíts magadnak 16-od ívekre összehajtott füzetkét, vonalazd meg az említett rubrikák szerint, *jegyezd fel naponkint kétszer az eredményt s hagyj helyet a napnak és hétnek végén az összegezésre*. A + jel szolgáljon az elkerült hiba vagy gyakorolt erény, a — jel az eredménytelenség jelzésére, a 0 jel pedig arra, ha a hiba elkerülésére vagy az erény gyakorlására nem nyílt alkalmad. A nap és a hét eredményét összegezd s ebből megállapíthatod, mennyire haladtál előre.

Mint máshol, úgy a lelki élet eme formájánál is azt fogod tapasztalni, hogy az *előhaladás* eleinte csak csekély lesz. Sőt úgy látod, mintha a különleges figyelem tárgyává

tett hibát az eddiginél többször követnéd el. Az első miatt nem szabad aggódnod és a megkezdett jót elhagynod! Itt is áll a „minden kezdet nehéz“ elve. A negatívumok mindig kevesebbszer kerülnek naplódba, minél kitartóbb vagy a megismert jó követésében s egyszerre csak meglepetésszerűen veszed észre, hogy a hiba kiküszöbölődött és az erényt elsajátítottad. Ez aztán igazi benső örömmel fog eltölteni! Feltétele az, hogy meg ne állj a megkezdett úton, mert qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit! (Mt. 10, 22.) A másik észlelet pedig lélektani tévedés. A hibákat eddig is gyakran elkövetted, csak nem figyeltél rájuk. Miután azonban szorgosan szem előtt tartod, előtűnnek, mint a tisztának látszó vízben a mikroszkóp alatt nézett apró élőlények. Ha tehát a hibák az előzőnél nagyobb számban jelentkeznek, nem azt mutatják, hogy rosszabb lettél, hanem hogy már azokra is figyelsz, amelyeket eddig észre sem vettél.

Az áttekinthetőség kedvéért leírom a mintát, amit a magad készítette lelki naplódban felhasználhatsz.

Idő. (Pl. nov. 20 – 27.)

Gyakorlandó erény:

Kerülendő hiba:

Pártfogó: .

Nap	D. e. 10-ig	Délig	D.u. 5-ig	Estig	Összesen
	+----+	0	++---	---+	+ 5, - 7
	Összesen:				stb.

Az egész művelet csak néhány pillanatba kerül és a hét végén előtted áll annak ily irányú egész tevékenysége. Mind az eredménytelenség, mind pedig a siker pontjai ösztönözni fognak a továbbiakra, de más szempontból. A napszakokra osztás még a hiba okának és körülményeinek megállapítását is elősegíti. Könnyebben visszagondolhatsz a helyzetre, amelyben nem álltad meg helyedet és üdvös tanulságot nyersz a közeli bűnalkalom elkerülésére.

e) Jegyzeteidet *mutasd meg lelkivezetődnek*, akivel a továbbiakat megbeszélheted.

f) A meggyökerezett hibáknál, Fiam, nem fogsz mindjárt az elején kedvező eredményre jutni. Ebben az esetben vedd fel ugyanazt a *következő hétre* is. Ha ez az idő sem hozná meg a nagyobb arányú haladást, végy fel a változatosság kedvéért valamely más, de ezzel összefüggő erénygyakorlatot, pl. az alázatosságnál a szerénységet s utána ismét térj vissza az elsőre. A pihentetés és a változatosság meg fogja hozni a nagyobb előhaladást és egyszerűsmind megszabadulsz a sorozatos sikertelenség nyomasztó hatásától is.

g) A lelki előhaladás elsősorban az *akarat* műve. Ismét visszatérek a gondolatra, hogy nem elégséges a hibának egyszerű tudomásulvétele. Amíg nem lép közbe az akarat s annak a jóra való hajlítása, minden törekvés meddő marad. Sajnos, a romlott emberi természet gyakran a büntetés kilátásba helyezésével vagy kirovásával lehet csak nevelni. A részleges lelkiismeretvizsgálás is csak akkor éri el célját, ha megvan mellette a megfelelő *szankció*. Már az is ösztönzőként hat, hogy lelki naplódát lelkivezetődnek időközönként megmutatod. A számadás kötelezettsége u. i. fokozza a tevékenységnél az összeszedettséget. Egyedül azonban nem elégséges. A rosszról legeredményesebben a *vezeklés* szoktat le. Amikor a mulasztást megállapítod, rójad ki magadra, Filam, azonnal elvégezhető penitenciát. A következő időszakban jobban fogsz vigyázni, ha tudod, hogy a mulasztásért büntetés jár.

A vezekléstől nem szabad visszariadnod. Hozzátartozik a bűnös ember életéhez és nélküle nincs előbbrejutás. Ha meg akarsz mászni egy meredek hegycsúcsot, vállalnod kell az ezzel járó nehézségeket, megerőltetést, fáradtságot. A lelki élet útja Isten hegyéhez visz. Keskeny, meredek utat kell megjárnod, a természetfeletti élet fenséges kilátását azonban másként nem élvezheted. Hogy pedig itt se térj le a helyes útról, penitenciáidat jelentsd lelkivezetődnek, aki megítéli, megfelelőt gyakoroltál-e.

4. Így vezet a részleges lelkiismeretvizsgálás a céltudatos előhaladásban s mint ilyen, kiváló *eszköz az életszentségre való törekvésben*. Egyszerre senki sem lehet ugyan szent, amint a beültetett palánta sem hoz azonnal gyümölcsöt. Kitartással azonban, a hibák állandó gyomlálásával, a pártfogó szent eszményi magaslatának folytonos szemlélésével lassankint eltűnnek a lélekből előbb a kiáltó, később a kisebb fogyatkozások is. Elégdj meg, kedves Fiam, a lassú fejlődéssel. Ha évenként csak egy főhibát sikerül lelkedből kiirtanod, nem dolgoztál hiába és biztosan eléred lelked kiérését.

A részleges lelkiismeretvizsgálás a főhibán kívül még a *többi hiba elkerülését* is előmozdítja. Ha a kapuba állítok valakit, figyelje meg, nem jön-e be a házba egy meghatározott személy, azzal, hogy őt figyeli, egyszerűs mind a többi belépőre is vigyáz. Ugyanígy állítjuk a lélek kapuja elé a részleges lelkiismeretvizsgálás éber őrét. Amikor nem engedi be a meghatározott hibát, örködni fog, hogy a léleknek más ellensége se nyerjen bebocsáttatást. Tehát észrevétlenül is fejleszti a lelkiismeret éberségét.

5. Az említett módszer könnyen alkalmazható a *papi életben* is. Szentgyónásaidat akkor is el fogod végezni. Ezzel együtt könnyen gyakorolhatod, Fiam, a részleges lelkiismeretvizsgálást. A papi életben is lesz időd a néhány pillanatra, amikor kissé magadba szállsz és a mellett, hogy lelki életed szerves

előhaladást ér el, magatartásodat, cselekedeteidet, beszédedet megóvod a könnyelműségtől és elhamarkodottságtól.

Kezdd el tehát gyakorlását mindjárt a legközelebbi szentgyónásnál és lelked érdekében tarts ki mellette egész életedben!

Az Eucharisztia

Kedves Fiam! A szeminárium központja a *kápolna*. Ahol a térvizonyok megengedik, fekvése is központi. Mindenholnan láthatod, s úgy van építve, hogy akárhova mégy is, minduntalan „utadba botlik“. Figyelmeztet, hogy lelked is ide irányuljon.

Központi helyzetét, méltóságát nem önmagától bírja, hanem attól, akit magában rejt: az *Eucharishtiában* jelenlevő Úr Jézustól. Ő teszi a kápolnát a *kispapi lélek központjává*. Reggel ide vezet első utad, este innen térsz nyugovóra, napközben ide jössz lelkileg megpihenni, új erőt meríteni. Ahol népes a szeminárium és uralkodik benne a lelki buzgóság, nincs napszak, hogy előljárót vagy növendéket ne lehessen a kápolnában látni. Remélem, Fiam, amikor a szemináriumba megérkeztél, csomagjaidnak elhelyezése után neked is első utad a kápolnába vezetett!

Mennyi mindent tud a tabernákulumba rejtett Udvözítő! Mindenki nála önti ki lelkét, kér vigasztalást, erőt a kitartásra, ad hálát a vett jókért. Mennyi öröm- és bánatkönny csordult ki az idők folyamán a kápolnában! Mennyi lelki bensőségnek, de vívódásnak is tanúja volt az Eucharisztia! Mennyi lelki öröm

csattant ki e szent helyen, amikor egy-egy csoport elérte célját és eltávozása előtt boldogságtól sugárzó arccal vett búcsút a meg-hitt kápolnától, amely egész lelki kifejlődésének tanúja volt egészen a földi célérés utolsó mozzanatáig!

És ezt mind-mind az Eucharisztia tette!

Akarsz buzgó kispapi életet élni, Fiam? Akarsz apostoli lelkű pappá fejlődni? Tedd lelked központjává az Eucharisziát! Állj bele az Ő körébe, ismerd meg mélységeit, tanulj meg a módot, hogyan juthatsz Vele bensőséges szeretetvonalkozásba!

Az Eucharisziát két szempontból tekinthetjük, mert kettősen árasztja reánk kegyelmét. Mint szentmise a legfelségesebb áldozat, s mint szentség a mennyből leszállt táplálék, amelyhez a közöttünk maradni akaró Üdvözítő jelenléte csatlakozik.

A) A szentmiseáldozat

A második isteni Személy letekint a földre és látja az emberiség nyomorúságát. Szemléli erőfeszítéseit, amellyel a bűn megengesztelésére hekatombákat, sőt emberáldozatokat mutat be, de egyszersmind tudja azt is, hogy mindez csak véges, földi áldozat, amely nem képes a megsértett Istennek egyenértékű elégtételt adni. A királyi Zsoltáros átéli a jelenetet és párbeszédet folytat a Fiú és a mennyei Atya között. „Vágóáldozatot, ételáldozatot nem kívánsz... Égő és bűnért való áldozatot nem követelsz. Ezért mondom:

Im eljövök!" (Zsolt. 39, 7. sk.) Leszáll a földre, testet ölt, kereszthalálával bemutatja a tökéletes és egyedül hatékony áldozatot, s az Atya megengesztelődik. Már szívesen fogadja az imádást, már megbocsátja a vétket, már teljesíti a kérést, már úgy tekint az emberiségre, mint megtért gyermekeire. Noénak a vízözön után bemutatott hálaáldozatán meghatódva ígéretet tesz, hogy az emberiséget vízözönrel többé nem fogja elpusztítani. Az Istenember áldozata ennél végtelenül több, kedvesebb és hatásosabb, hiszen a mennyei Atya egyszülött Fia mutatta be, akiről Ő maga tett tanúságot, hogy benne kedve telik. (Mt. 3, 17.) Mít ígérhetett, amikor a keresztfán függő ártatlan Bárány ajkáról meghallotta az utolsó szót: Beteljesedett! Mi mást, mint azt, hogy valahányszor emez áldozatra tekint, elfelejt minden emberi hűtlenséget, gonoszságot, bűnt, aljasságot és azt Fia érdemeire való tekintetből megbocsátja.

Az Üdvözítő a Golgotán bemutatott áldozatának kincsét az Egyháznak adta a szentmise alakjában. Azt akarja, hogy ne heverjen kiaknázatlanul, hanem hogy érdemeiben mindenki részesedjék, hogy minél jobban megbecsüljék.

1. A szentmise ezért az *Egyház kifogyhatatlan kincse és erőssége.*

Az Úr Krisztus áldozata az Istenember áldozata volt, ezért végtelen értékű és kimeríthetetlen. Elégséges volt a megsértett végtelen Isten kiengesztelésére, túláradó a bűnbe-

eséstől a világ végéig elkövetett és elkövetendő bűnáradat megengesztelésére. Az Eucharisztia szaván fogja a mennyei Atyát, amikor az Egyház a szentmiseáldozattal az Üdvözítő keresztáldozatát folytonosan megjeleníti, bocsánatért esedezik, könyörög és engesztel. A kérdésnek az Atya nem tud ellenállni, igazságosságától haragvó arcának redői kisímulnak, szeretettel néz Fiának engesztelésére és isteni nagylelkűséggel mindent megbocsát.

Az Egyháznak a lelkeket üdvözítő szerepe azért hatékony, mert kezében van a szentmise bemutatásának hatalma.

Ez képezi egyszersmind *erőforrását* is. Nem rendül meg a viszontagságok közepette, feladatát a legkedvezőtlenebb viszonyok között is változatlan lelkesedéssel tölti be, és a küzdelmek között sem feledkezik meg a rábizott kinyilatkoztatott igazságok szerves kifejtéséről sem. Külső és belső munkájára, sőt fennállására is az Eucharisztia adja az erőt. E nélkül az Egyház megdönthetetlenségére és megfoghatatlanságára Szent Péternek adott ígéret nem mehet teljességbe. Azért áll és állni fog a világ végéig az Egyház, mert van szentmiséje.

Kedves Fiam! Neked is a szentmisébe kell vetned minden bizalmadat, belőle kell szerezned minden erődöt, ha meg akarsz felelni hivatásod követelményeinek.

Nyomja a lelkedet tökéletlenségeid tudata, a folytonos bukdácsolás szegyene? Emeld tekintetedet alázattal a szentmiseáldozatban is

a kereszten függő Üdvözítőre, és a jobb lator áhítatával kérjed: Emlékezzék meg rólad országában! Gyengének érzed magad a küzdelmek megvívására? Meríts erőt minden kegyelem forrásából, az Eucharisziából! Amíg odaadó lélekkel ragaszkodol hozzá, még ha emberileg úgy gondolod is, hogy a hullámok egészen elborítanak, megmenekszel, mert a tanítványok segélykérő bizalmával mondhatod: Uram, segíts, mert elveszünk! (Mt. 8, 25.) Lelkedet a szentmiseáldozattal való egyesülés fogja mélyíteni, s a nyugodtabb időszakokban általa fogsz közelebb jutni az Alter Christus eszményéhez. Minden szentmise közvetlenebbül érteti meg veled, hogy jó pap csak úgy lehetsz, ha megtanulod a magad életáldozatának egyesítését az Üdvözítőével. Papi lelkületed előhaladását azáltal ellenőrizheted, ha megfigyeled, mily mértékben tudsz önzésedből kiemelkedni és tehetségeidet, erőidet mások üdvösségének szolgálatába állítani.

2. Az Üdvözítő azonban a szentmisében nemcsak a mennyei Atyának mutatja oda áldozatát, hanem nekünk embereknek is. Amint a parányi ostyába és a néhány csepp borba belesűríti egész valóját, úgy a szentmise *dráma-misztériumába* belerejti egész életét. Az átváltoztatás pillanatában megelevenedik földi tartózkodásának egész ideje az Istenanya názáreti „fiat”-jától, a betlehemi barlangban történt születéstől kezdve a golgotai áldozatig és az Úrfelmutatásban a megdicsőült imádásig. Minthogy azonban az emberi természet a tör-

ténéseknek egy ténybe sűrített folyamatát nem képes átfogóan értékelni, az Egyház liturgiájában az egységes tényt részeire bontja és apránként vezeti a csak folyamatosan gondolkodni tudó embert a bűnbocsánatért esedező, az engesztelést váró ádventből az isteni eledel által kielégült, Isten ölében megnyugvó és a célérés előízét élvező lelki boldogsáig, amit az Üdvözítő földrejötte és kereszttáldozata érdemelt ki.

A szentmiseáldozat az Úr Krisztus életének dramatizálásával a megváltásra szoruló ember életét is visszatükrözi. Te is megtalálsz benne, kedves Fiam, életed folyásának visszfényét megtéréseidől kezdve kereszted hordozásáig és megnyugvásodig az Úr Jézus szent-séges Szívén. Minden szentmise, amit hallgatsz, megmutatja hiányaidat, de törekvéseidet is, rászorultságodat az Üdvözítő kegyelmére, de kielégüléset is. Minden szentmisében lelkedre is ráhull a magát éretted feláldozó Üdvözítő szent Vérenek egy cseppje, hogy letörölje tökéletlenségeidet, megtisztítsa lelkedet s azt tiszta, buzgó és áldozatos papi lélekké formálja. Fordíts különös gondot a szentmise hallgatására és köszönd meg, hogy az Úr Jézus erre naponként alkalmat ad. Ne mulaszd el könnyelműen a napi szentmisét, mert mindegyik szentmise szervesen kapcsolódik életed fejlődéséhez és a már megnyert kegyelem öregbítéséhez. A kellő ok nélkül elmulasztott hétköznapi szentmise is hézagot jelent a lelki életben. Manzoni, a hírneves olasz író, már nagyon idős

volt, de a kötelező szentmisét sohasem mulasztotta el. Házanépe a zord időben egyszer rá akarta beszélni, hogy ne hagyja el a házat. „Ha valaki 100,000 lírát nyert volna — mondotta — s ma volna beváltásának utolsó napja, elmulasztaná-e, hogy azt felvegye? A szentmise végtelenül nagyobb érték és a földnek minden aránya sem ér fel vele!” A kispap életéhez, mivel még nem tud szentmisét mondani, hozzátartozik a napi szentmisehallgatás, mégpedig nemcsak a szemináriumon belül, hanem azon kívül is!

3. A szentmisehallgatás legjobb *módja*, ha belehelyezkedel, kedves Fiam, a külső adottságokba.

A szemináriumban felváltva van énekkel kísért és csendes szentmise. Az előbbi esetben énekelj a közülettel, hogy külsőleg is dicsérd az oltáron megjelenő Üdvözítőt, akinek földreszállását angyaljak éneke zengte. A csendben mondott szentmiséken pedig vedd elő a Missale-t és kísérd lélekben a miséző cselekményeit és szavait. Helyezkedjél bele az aznapi szentmise gondolataiba és főleg offertoriumkor újítsd meg életfelajánlásodat az Üdvözítő szolgálatára.

Nagyobb ünnepeken ünnepélyes szentmisén veszel részt és talán segédkezel is. Mindenesetre elmélkedd át a miseszöveget, ha pedig asszisztálnod kell, tégy pontosan eleget az előírásoknak, mert a rubrikák pontos megtartása és szép kivitele minden esztétika forrását, a tévedhetetlen Egyházon átszűrődő isteni

végtelen Szépséget tükrözi vissza. Legyen gondod arra, hogy tudatosan szolgálj Annak, akit az angyalok és megdicsőült szentek milliói tökéletesen imádnak! Áhítatos magatartásod neked is használni fog, egyszersmind azonban bensőségre hangolja a szentmise összes résztvevőit.

B) A szentáldozás

Az Oltáriszentség a szentmiseáldozat gyümölcse. A keresztnek életfáján érett meg; ezért a szentmiseáldozattól elválaszthatatlan. Naponkint lehull az élet fájáról, hogy lelkedbe térjen, tápláljon és életerővel hasson át.

Az Eucharisztíának mint szentségnek értékéről, kedves Fiam, még kevesebbet kell szólnom, mint a szentmiséről. Minden héten elmélkedel róla, s lelki olvasmányodban is gyakran előkerül. Inkább csak a gyakori szentáldozás felhasználásába szeretnék bevezetni, s erre vonatkozólag néhány gyakorlati tanácsot adni.

1. Világi életedben is gyakrabban áldoztál. A szemináriumban hallod a buzdítást az Égi Kenyér kegyelmeinek minél hathatósabb kihasználására, s látod, hogy társaid közül a legtöbben naponkint áldoznak. Felmerül benned a kérdés, milyen magatartást tanúsíts a napi szentáldozást illetően.

A konkrét megoldásra, mint más kérdésben is tettem, most is lelkivezetődhöz utasítalak. Hogy azonban ne állj teljesen tájékozatlanul, megvilágítom a kérdés tárgyi és alanyi oldalát.

a) *A tárgyi szempontot* illetőleg csak a teljesség kedvéért említem meg, hogy az Eucharisztia az élők szentségeihez tartozik, tehát feltételezi a megszentelő kegyelem állapotát. Nem szabad áldoznod, ha valamely halálos bűnnek biztos tudatában volnál vagy alapos és komoly kétséged van, nem vesztetted-e el a megszentelő kegyelmet. Az ily esetre Szent Pál komoly szavai legyenek irányítók: „Vizsgálja meg magát az ember, és úgy egyék ebből a kenyérből és igyék ebből a kehelyből; mert aki méltatlanul eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik magának.” (I Kor. 11, 28. sk.) A szentségtörő áldozás nem az elkövethető legnagyobb bűn ugyan, mert a szentségi színek alatt rejtőző Üdvözítőt csak közvetve érinti, azonban súlyos következményeiben létrehozza a lélek megkeményedését és elvakulását, és így idézi elő az elkárhozást.

A továbbiakban X. Pius pápa Sacrosancta Tridentina Synodus kezdetű döntvénye szolgáljon útmutatóul, amely a napi szentáldozást *két feltételhez* köti: a *kegyelem állapotához* és a *tiszta szándékhoz*.

Az első feltétel nem kíván mást, Fiam, mint azt, hogy ne legyen halálos bűnöd, amikor a szentáldozáshoz járulsz. E szerint a tökéletlenségek, a bocsánatos bűn, a lelki szárazság vagy a kísértések nem akadályai a napi szentáldozásnak.

A lelkedbe térő Üdvözítő nagyon jól tudja, hogy nem angyalhoz, hanem gyenge emberhez jön, de azt is, hogy még az angyal sem fogad-

sem fogadhatná méltóan az isteni Felséget. A világtörténelem első szentáldozása alkalmával az apostolok sem voltak még tökéletesek, mert lelküket még nem járta át a reájuk szálló Szentlélek, s az Üdvözítő az utolsó vacsorán mégis odanyújtotta nekik az Eucharisziát.

Az Eucharisztia nem a tökéletesek, hanem a *tökéletességre vágyók tápláléka*. Orvosság, amely idővel kiöli a lélekből a bűntaplót, a földiekhez való rendetlen ragaszkodást. Az orvos és az orvosság azonban nem az egészségeseknek, hanem a betegeknek szükséges. (Mk. 2, 17.) A kísértések idején pedig egyenesen nélkülözhetetlen, mert azokat csak természetfeletti kegyelemmel lehet legyőzni.

A tökéletlenség és gyengeség tehát nem akadály, hanem inkább biztatás. Mondd el a szentáldozás előtt a gyógyulást kereső belpoklos szavait: Domine, si vis, potes me mundare. Az Üdvözítő egészen biztosan neked is a belpoklosnak adott feleletével fog válaszolni: Volo, mundare! (Mt. 8, 2. sk.) Egy szentáldozás azonban nem hozza meg a kívánt hatásokat. Az eredeti bűn következményei igen mélyen beivódtak az emberi természetbe; olyanok, mint az idült betegség, amely hosszas kúrát igényel. A napi szentáldozás a lélek gyógyító kúrája, amelynek hatása is csak gyakori felhasználásával érvényesül.

Nem tarthat vissza, Fiam, a napi szentáldozástól a pszichikai tünet sem, hogy ha ritkábban áldozol, több a lelki élményed. Ez csak önáltatás. A kenyér is napi táplálékod; vétel-

nél nem érzel semmi különleges lelki megmozdulást és mégis szükséges, mert nélküle a többi étel sem ízlik. Csak akkor értékeled, ha nem juthatsz hozzá. A szentáldozással is ugyanígy jársz. Nem kívánhatod, hogy mindenegyes esetben Aquinói Szent Tamáshoz hasonló elragadtatásban legyen részed, de ennek ellenére is szükséged van rá, különben üres lesz a napod és más teendőid sem fognak örömet okozni. E tapasztalatra akkor fogsz eljutni, ha előfordul, hogy bármi oknál fogva nélkülözned kell a panem de coelo-t.

A másik feltétel a *tiszta szándék*, ami magában foglalja az Eucharisztia utáni vágyat.

A tiszta szándék kizárja az *emberi tekinetből* való áldozást. Ne azért menj naponkint áldozni, mert a többiek is így tesznek és feltűnő volna, ha elmaradnál, vagy mert így mások többre értékelnék és esetleg ideiglenes előnyöd is származnék belőle. Ez nem méltó az isteni Vendég fogadásához. Súlyos bűnt ugyan nem követnél el vele, de megfosztanád magadat a szentségi kegyelem hatásaitól. A hit-tudomány ezt úgy fejezi ki: áldoznál tantum sacramentaliter és nem sacramentaliter et spiritualiter. A kápolnában mindenki magának él és mást nem ellenőriz. Senki sem fogja keresni az okot, miért nem járulsz a szentáldozáshoz. Ha pedig lelkivezetőd érdeklődnék, hányszor áldozol hetenkint, őszintén és nyugodtan elmondhatod neki indokaidat.

A tiszta szándék feltételezi az Eucharisztia utáni *vágyat*, a lelki szükségletet az Úr Krisz-

tussal való egyesülésre. A vágy arányban áll az isteni szeretettel. Hogy ez benned minél élénkebb legyen, gondolj gyakran az Udvözítőre, mennyire szeret téged, mennyi jóval halmozott el, tökéletlenségeid ellenére is szolgálatába hívott, s ő is mennyire vágyik a veled való egyesülésre. *Deliciae meae, esse cum filiis hominum.* (Péld. 8, 31.) Az isteni szeretet gyakori felindítása meg fogja hozni a tettetés nélküli kívánságot a napi szentáldozás után.

b) Az *alanyi szempont*, kedves Fiam, szerinted igazodik. Mint minden szerves fejlődésnél, úgy a napi szentáldozásnál is meg kell tartani a fokozatokat. Ha eddig csak ritkán áldoztál, s még nem vagy a napi szentáldozásra nevelve, nem fog ártani, ha csak lassankint — egy-két hónapra gondolok — jössz bele a gyakorlatba. Ha azonban már eddig is legalább hetenkint járultál a szentáldozáshoz, nincs értelme, miért ne mehetnél a szemináriumban naponként áldozni, mikor az alkalom és lehetőség kéznél van. Tartsd meg az aranyszabályt: Könnyelműen ne járulj a szentáldozáshoz, de könnyelműen azt el se hagyd!

2. A szentáldozásnak, annak ellenére, hogy naponként történik, nem szabad lélek nélkül lennie. Nem az érzelmekre gondolok, Fiam, mert ezek nem állnak hatalmunkban, hanem az összeszedettségre, ami már teljesen tőled függ.

a) Az isteni Vendég fogadására gondosan kell *előkészülnöd*. A legkedvesebb és legfelségsőbb Vendéget fogadod lelked hajlékába,

illik tehát, de szükséges is, hogy mindent elkövess, hogy jól érezze magát nálad és ne járjon úgy, mint születésekor, amikor a földön csak piszkos, bűzös istálló jutott az ég és föld Királyának lakóhelyül.

Lelkedet mindenekelőtt meg kell tisztítanod a *bánat* felindítása által, hogy a bocsánatos bűnök is eltűnjenek és egészen szeplőtelenül, tiszta lélekkel kerülj az Eucharisztia elé.

Méltatlanságod tudatában *alázódjál meg*. Érezd át az isteni kegyet, mit jelent, hogy az Udvözítő a mai világ Zacheusához tér be. Nem kötelessége ezt megtenni, s ha mégis méltat a látogatásra, neked kitüntetés, de nem neki.

Az Eucharisztia elsőosztályú hittitok. Léteére magunk nem jöhetünk rá, s a kinyilatkoztatás után sem érthetjük át. Csak a hit által felemelt értelemmel ismerjük meg, hogy a kis ostyában lényege szerint és következményszerűleg, járulékaival együtt az Atya jobbján ülő Udvözítő van jelen. *Visus, gustus, tactus in Te fallitur, sed auditu solo creditur* — tanítja Aquinói Szent Tamás fönséges himnusza. Indítsd fel tehát, Fiam, az Oltáriszentség valóságába vetett élő *hitet* az evangéliumi ember szavaival: *Credo, Domine, adjuva incredulitatem meam!* (Mk. 9, 23.) Az élő hit ki fogja váltani a *reményt*, hogy akit most csak a szentségi színek alá rejtve hittel szemlélünk, egykor színről-színre láthatunk. Az örök boldogság előize pedig feléleszti a *szeretetet*, a vágyat az egyesülésre.

Hogy, kedves Fiam, előkészületed változatos legyen, kösd azt különböző tartalommal töltött rövid formákhoz és Lercari, Mensis Eucharisticus c. műve alapján tedd fel a hármaskérdést: ki az, aki hozzád jön? kihez jön? és miért jön? E három kérdésbe beleviheted az Üdvözítő egész életét, minden isteni és emberi tulajdonságát, a saját gyengeséged megfontolását és kéréseidet.

Közvetlenül a szentáldozás előtt pedig tárd ki lelked ajtaját a hozzád jövő Üdvözítő előtt és kérd, töltsön el kegyelemmel, szeretettel, nagylelkűséggel és természetfeletti erővel. Áhítatosan imára kulcsolt kézzel, lesütött szemmel járulj az oltárhoz, a szentáldozáskor kellően nyisd ki szádat, nyujtsd kissé előre nyelvedet, tartsd azt mozdulatlanul, hogy az áldoztató pap a szentostyát a leesés veszélye nélkül kényelmesen nyelvedre illeszthesse, s ugyanoly testtartással, mint az oltárhoz mentél, térj vissza helyedre.

b) Az összeszedett előkészület után buzgó lesz *hálaadásod* is. Jól ki kell használnod a 20 percet, amíg az Üdvözítő az eucharisztikus szín alatt benned van. Ez az idő a kegyelem legbensőségesebb pillanatai, az isteni Jegyes látogatása jegyesénél.

Légy összeszedett és éber, mert a gonoszlélek résen áll, hogy áhítatodat megzavarja és a kegyelmi hatást közömbösítse. Lelkedbe akar vetni mindenféle gondot, elszórakoztató gondolatot, hogy az Eucharisztia lélekformáló tevékenységének eredményét meghiúsítsa.

Közvetlenül a szentáldozás után sohase nyúlj imakönyvedhez! Töltsd a hálaadás első részét az Üdvözítővel folytatott bensőséges társalgásban! Mondd el neki, mennyire boldog vagy, hogy őt magadba fogadhattad, mily hálás vagy, hogy nálad keresett hajlékot, mennyire szereted őt és miként iparkodol ezt tettel is megmutatni a nap folyamán. A készület hármas kérdéscsoportjának megfelelően üdvözöld őt és kérd, hogy amit előterjesztettél, teljesítse is mindenható erejével. Foglald bele mindazoknak kérését is, akikért imádkozni akarsz, a szándékot, amire szentáldozásodat felajánlottad. Ne maradjanak ki a megemlékezésből szüleid, előljáróid, jótevőid, társaid, az Egyház ügye, a bűnösök és hitetlenek megtérése. Az Üdvözítő elég hatalmas arra, hogy minden kérésedet teljesítse, s nem kell félned, hogy az Eucharisztia ereje a sok kéréssel megoszlik.

Amikor ezzel elkészültél, már előveheted imakönyvedet, hogy elmondjad belőle a búcsúimákat. Első helyen legyen az En ego... kezdetű, s a kereszttel előtt elmondandó, teljes búcsúval járó imádság. Utána fűzz hozzá a pápa szándékára 1 Miatyánkot, 1 Üdvözlégyet és 1-szer Dicsőség az Atyának...-ot vagy ezzel egyenértékű más, az Egyház által hivatalosan jóváhagyott imát, pl. Lauda Sion, Te Deum stb. Aztán jöhet a többi búcsúima az ezeknél már megadott rendszer szerint.

Ellátározásod előtt mégegyszer indítsd fel a napi jófelltételt s kérd megvalósítására az Eucharisztia kegyelmét.

Ugyelj arra, hogy súlyos ok nélkül a hálaadás idejét meg ne rövidítsd. Gyakorlati szempontból az időbeosztás a szentmise után még kb. 15 percrek felel meg.

3. A szentáldozással kapcsolatos eucharisztikus lelkületnek, kedves Fiam, van még egy másik megnyilatkozása is, és ez a *lelki áldozás*.

Hogy jobban megértsd, hasonlatban magyarázom meg *mibenlétét*. A szemináriumból eltávozik egy idősebb jóbarátod. Az élet elszakít tőle, nem lehetsz vele mindig együtt. Megvan azonban benned a vágy, bárcsak állandóan társaságában lehetnél. Visszagondolsz jótanácsaira, hogyan segített át a kezdet nehézségein, mily okosan figyelmeztetett, ha valamit nem jól tettél, sok mindenben segített tanulmányaid végzésénél és így tovább. Lelkedet a tiszta barátság fűzte hozzá és az elválás nagy űrt hagyott maga után. Nos, Fiam, az isteni Jóbarát az Úr Jézus az Eucharishtiában. Valóságosan napjában csak egyszer veheted magadhoz, az Üdvözítőt odaadóan szerető léleknek azonban ez kevés. Azt óhajtja, hogy állandóan vele lehessen. A lelki áldozás megadja a módot a vágy teljesítésére. Lelkileg annyiszor egyesülhetsz az Üdvözítővel, ahányszor csak kívánod, mert a lelki áldozás nincs kötve sem időhöz, sem helyhez. Amit ember a tér és idő vonatkozása következtében nem tud megadni, Istennél nem lehetetlen.

Az Eucharisztia kegyelmének felújítása nincs lelki haszon nélkül. A lelki áldozásban

ugyanazt kapod, mit a próféták, akik bár nem élvezhették a Messiás jelenlétét, képben látták egész életét. A kafarnaumi százados fiához sem ment el az Üdvözítő és mégis meggyógyult. Ha nincs elég anyagi fedezetünk, hogy a gyémántot aranyba foglaljuk, szükség esetén az ezüsfoglalat is megteszi és a gyémánt mégis gyémánt marad. A lelki áldozásban is kapunk kegyelmet, ha nem is úgy, mint a szentségben, s az Eucharisztia jótéteményeire való visszaemlékezés, a vágy az Üdvözítő jelenléte után, a vele való egyesülésre, az ezüsfoglalat, amelybe a Királygyémántot elhelyezzük.

A lelki áldozás különösen akkor hasznos, ha nem tudnál szentségileg áldozni. Talán olyan faluban vagy a szünidő tartama alatt, amelyben nincs templom vagy nincs naponkint szentmise és a legközelebbi templom igen messze van. Nem tudsz naponkint szentmisére menni, bármint szeretnél is. Ilyenkor jó szolgálatot tesz a lelki áldozás. Nem veszited el buzgóságodat, szeretetedet az Eucharisztia iránt, megmaradsz a vele való állandó lelki egyesülésben és nem okoz zökkenést a távolmaradás a szentségi vételtől.

Kívánatos azonban, hogy máskor is elvégezzed. Szentséglátogatásaidat, második szentmisehallgatásodat nem tudod jobban kihasználni, mint a lelki áldozással.

Elvégzése ugyanúgy történik, mint a szentségi áldozásnál, csakhogy rövidebben. Áll pedig az Eucharisztia utáni vágy felindításából, üdvözléséből és köszönetből a lelki látogatásért.

Kedves Fiam, a szeretet találékony. Az Eucharisztia szeretete is megtalálja a módot az Üdvözítővel való minél gyakoribb egyesülésre. Ha lelked odaadóan csüng az Oltáriszentségen, gyakran fogod keresni az alkalmat a lelki áldozásra.

C) Szentséglátogatás

Az Üdvözítőnek irántunk tanúsított szeretete oly nagy, hogy nemcsak átmenetileg akar közöttünk maradni a szentmiseáldozatban és a szentáldozásban, hanem *állandó lakóhelyet* vesz a földön és lakásul kiválasztja magának a szentségházat, a *tabernákulumot*. Az Eucharisztia mint átmeneti tény, mint szentség maradandó.

A mi kedvünkért vállalja a szeretet rabságát, hogy állandóan köztünk lehessen, bármikor eléje járulhassunk s vele ne csak mint Urunkkal és Istenünkkel, hanem mint testvérünkkel érintkezhessünk. Alkalmat ad arra, hogy Ielkünket előtte kitarhassuk, szívünk legtitkosabb érzéseit elmondhassuk és őt imádhassuk. Ugyanúgy rendelkezésre áll a tabernákulumban, mint földi életében. Tanít, mintha a Genézreti-tó mellett vagy a hegyen volna, gyógyít, mint Palesztina községeiben és a gyengéd lélek a tabernákulum ajtaján keresztül is meghallja hívó szavát: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradtak és terhelve vagytok és én megenyhítelek titeket.” (Mt. 11, 28.)

1. Amikor Isten a földre száll, az ember-

nek kötelessége, hogy hódoljon neki. A tabernákulumban lakozó Úr Jézus a te hódolatodat is várja, kedves Fiam! Ha meglátogatod Őt, mi más teszel, mint követed a betlehemi pásztorkokat, akik a Megváltó születését hirdető angyalszóra összenéztek és így szóltak: „Menjünk át Betlehembe és lássuk ezt a dolgot, ami történt, melyet az Úr hírül adott nekünk.” (Lk. 2, 15.) Neked nem kell oly nagy utat megtenned, mint a napkeleti bölcseknek, amikor az utadba eső kápolnába vagy a séta alatt a templomba betérsz, csak egyszerűen csatlakoznod kell a virágvasárnapi menethez, amely Jézust meglátva örömujjongva kiáltotta: Benedictus, qui venit in nomine Domini! (Mt. 21, 9.) Az áldott Jézus közeledben van, egy fedél alatt lakik veled, s csak néhány lépés és elérheted Őt!

A házi rend naponta két kötelező szentséglátogatást ír elő. A buzgó kispap azonban ezzel nem elégszik meg. A jegyes boldog, ha jegyesének közelében lehet. Társasága sohasem unalmas neki. Hogyan lehetne akkor isteni Jegyesed társasága terhes? Ragadj meg, Fiam, minden alkalmat, hogy vele, ha csak néhány percre is, találkozzál! Előadásra indulsz? Térj be egy percre a kápolnába és ajánld fel az ő dicsőségére figyelmes előadáshallgatásodat, kérj természetfeletti megvilágosítást az elsajátítandók megértésére! Visszajössz onnan? Köszönd meg, hogy igazságainak ismeretében gyarapodhattál! Sétára indulsz? Kérd, hogy lelked csorbitatlan maradjon, ne kerüljön bele

semmi zavaró, kísértő gondolat! Visszajössz a házba? Udvözöld először a ház Urát! Még folytathatnám, kedves Fiam, de legyen elég ennyi!

E rövid szentséglátogatásokon kívül azonban iktass be naponta legalább két oly alkalmat, amikor 4—5 percig időzhetsz az Oltáriszentség jelenlétében. Ezáltal sok lelki erőt, tartalmat kapsz és magatartásod Isten jelenlétében fog mozogni. Minél több lesz benned az eucharisztikus lelkületből, annál kevesebb hajlamod lesz a bűnre. Ahol az eucharisztikus élet virágzik, kiölködik a bűn!

2. A pár percnyi szentséglátogatásnál azonban megvan a veszély, hogy gondolat nélkül telik el. Ezért, kedves Fiam, amikor a kápolnába indulsz, már a folyosón szedd össze magadat. Tartsd meg a szilenciumot és indítsd fel a szándékot, amire a szentségimádást fel akarod ajánlani. Amikor térdet hajtasz, szenteld meg e tény is rövid fohással. Gondolhatsz arra is, hogy áhítatos térdhajtásoddal elégtételt akarsz adni a keresztfeszített Üdvözítő előtt gúnyosan térdet hajtó zsidók istenkáromlásáért. Mondd el közben a búcsúval ellátott imát: Imádlak, Jézusom, én Istenem, aki itt jelen vagy szereteted Szentségében! (100 n. b.) De legalábbis az említett áhítatos Ave Jesu! köszöntéssel üdvözöld az Eucharishtiát. A rendelkezésre álló rövid idő alatt pedig összeszedetten foglald egybe mondanivalóidat. Meg fogod látni, hogy sohasem távozol el lelki

gazdagodás nélkül, mert Jézus eucharisztikus Szíve „dúsgazdag mindazok iránt, akik őt segítségül hívják”! Az Eucharisziáról is áll; Quia virtus de illo exibet, et sanabat omnes! (Lk. 6, 19.)

D) Az Eucharisztia Társulat

Jók és üdvösségesek a rövidebb szentség-látogatások, de szükséges, hogy időközönként hosszabbra nyúlják az Oltáriszentség előtt való tartózkodás. Erre buzdít a papi Eucharisztia Társulat.

1. *Alapítója* a nemrég szentté avatott Eymard Julián Péter, aki a világi papságot akarta a bensőségesebb eucharisztikus kultuszban egyesíteni és ezt legjobban e hitbuzgalmi egyesület útján vélte elérhetőnek.

A Társulat tagjai kötelezik magukat arra, hogy hetenkint legalább 1 órát megszakítás nélkül az Oltáriszentség imáadásában töltenek, s ha már felszentelt papok, évenként 1 szentmisét a Társulat megholt tagjaiért ajánlanak fel. Az eucharisztikus órát elvégző tanúsítványt (Libellus adorationis) a meghatározott időközökben elküldik az egyházmegyei igazgatónak.

2. A megszakítás nélkül eltöltött *szentség-imádási* óra hathatós eszköz a lelki élet buzgóságának megtartásában.

a) Rászoktat a papi élettevékenység egyik fontos tényezőjére, a *hosszabb imára*. Általa

közelebb jutunk Jézushoz, nagyobb bizalomra gerjedünk iránta, mert érezzük, hogy szentséges Szíve érettünk dobog. Szeretetében növekedve egyszersemind felbuzdulunk, hogy másokat is közel vigyünk hozzá.

b) *Megnyugszunk* az élet ziláltsága közepe és megtanuljuk a dolgokat és eseményeket, amelyek talán felizgatnak, a természetfölötti nézőpont fölényével értékelni. A papi életben, a napi elmélkedésen kívül, az eucharisztikus óra az egyetlen fix pont, amikor jobban magunkba mélyedhetünk, az Oltáriszentségből felénk áradó örök Bölcsesség fényében tekinthetjük át az elmúlt hetet, fontolhatjuk meg a felmerült problémákat és újult, felüdült erővel fogunk ismét munkánkhoz.

Igaz, hogy e szükségletek inkább a papi életben érvényesülnek, amikor az élet nem lesz egyöntetű, s tulajdonképpen akkor fogod tudni megérteni, kedves Fiam, mily jól esik legalább egy órára mindentől elvonatkozva egyedül az Úrnak élni. A gyakorlatot azonban már a szemináriumban kell megszerezned. Ezért már most ajánlhatom a Társulatba való belépést.

c) A templom a papra van bízva. Bár a munkát nem ő végzi, rendbentartásáért mégis ő felelős. Az Eucharisztia előtt töltött hosszabb időzésnek nem utolsó mellékterméke, hogy a templomnak és rendbentartásának hiányai feltűnnek és ezek rendszerint olyanok, amiket futólag nehéz észrevenni. Az eucharisztikus óra tehát az *Oltáriszentség külső gondozásában* is segítségre van.

d) Az imádkozó pap a híveknek is *jópéldát* ad. Légy meggyőződve, Fiam, ha a hívek látják, hogy már mint kispap is szívesen vagy a templomban, eucharisztikus óráidon ritkán leszel egyedül. A jópélda is vonz, nemcsak a rossz! Példádon épülve mások is megszeretik az Oltáriszentséget és szívesen fogják látogatni a tabernákulum Foglyát.

3. A Társulatba való belépés sok kegyelemmel és lelki kiváltsággal jár, amelyeket részletesen a felvételi lap és az ismertető tüntet fel. Mint minden hitbuzgalmi egyesületnél, úgy ennél is, a vállalt kötelezettségek elvégzése nem kötelez bűn terhe mellett, csak a hozzáfűzött kiváltságok és kegyelmek elmaradását vonja maga után. Ha egyszer azonban belépsz, tedd azzal az erős elhatározással, hogy a kötelezettségeknek eleget teszel. Az Eucharishtiában jelen levő Üdvözítő buzgóságodat bőségesen meg fogja jutalmazni.

A lelkivezető

Kedves Fiam! Az egyes kérdések tárgyalásánál nem egyszer kaptad a tanácsot, hogy az ügyet beszéld meg lelkivezetőddel. Csak előnyödre válhat, ha megismered, ki is tulajdonképpen a lelkivezető és milyen vonatkozásban állj vele most és későbbben, az életben?

1. A *lelkivezető* vagy másként lelkiatya, az a személy, aki téged a lelki életben irányít, a tökéletesség megszerzésében tanácsaival, előírásaival segít. Egyesíti magában a tanítónak és atyának hivatásszerepét. Oktat, miként kell az erényeket fokozatosan elsajátítanod, azokban tökéletességre emelkedned, de ennél még több is. Szeret, mint atya, gondoskodik rólad, hogy útvesztőbe ne kerülj, s ha kell, dorgál is. Nem közömbös előtte, mi lesz belőled, hogyan fejlődsz. Megóv a veszélyektől, szóval mint édesatya szeret, nevel. Magad viszont az ő lelki gyermeke vagy. Elfogódás nélkül, bizalommal mehetsz hozzá kisebb vagy súlyosabb problémáiddal, nehézségeiddel a nélkül, hogy ezzel neki terhére válnál. Mindíg szívesen foglalkozik veled és együttérezve teszi magáévá ügyedet. Nem ritkán egész lelki fejlődésedet neki köszönheted, s ha megállod a helyedet az életben, az ő jutalmává, büszkeségévé válsz,

mert az Irás szerint: „A bölcs fiú öröme atyjának.” (Péld. 10, 1.)

2. A mondottakból már önként következik a vonatkozás, amellyel vele szemben állsz.

a) Mint atyáddal, *teljes bizalommal* kell vele szemben viseltetned. Csak úgy érhetsz célt, ha nincs titkod előtte. Lelkednek nyitott könyvnek kell lennie, amelyben bármikor olvashasson. Add tehát lelkedet az ő alakító kezébe, mint a tanítványok tették az Udvözítővel az egyetlen Júdásnak, a „kárhozat fiának” kivételével. Ha e szerencsétlen lélek is őszinte lett volna a Mesterrel szemben, sohasem árulta volna el őt és nem jutott volna a kárhozatba.

A lelki elfejlődésnek egyik oka a titkolódzás, elzárkózás a lelkivezető előtt. Figyeld meg, Fiam, kik lépnek ki a szemináriumból. Azok, akik talán jól kezdték pályájukat, de nem engedték magukat vezetni; akik csak hívásra mentek a spirituálishoz és akkor sem engedtek lelkükbe betekintést, hanem közhelyekkel ütötték el a kérdésekre adandó feleletet. Az elrejtett baj évről-évre jobban elharapódzott, s még jó, ha a felszentelés előtt tör ki és nem utána, amikor már nincs visszalépés, csak az aposztázia.

b) Lelkivezetőddel szemben, kedves Fiam, a teljes őszinteséget kell tanúsítanod. Ebben van a *különbség a gyóntató és a lelkivezető között*. Jó, ha a kettő azonos, de nem okvetlenül szükséges.

A gyóntatóhoz tartozik mindaz, ami a bűn jellegével bír; a lelkivezetőhöz azonban az

egész lélek, minden hajlamával, gondolatával és érzésével együtt. Ha azt akarod, hogy jól irányíthasson, tárd fel előtte egész lelkedet. Mondd el szegyenkezés nélkül egész életedet, ami a lelkieket érinti, hogy teljesen megismerhessen. Nem kell félned attól, hogy kevésbbé fog értékelni. Nem jelent neki újságot, amit mondasz, mert tudja, hogy bukdácsoló emberrel áll szemben, de veled együtt ad hálát az Úr Jézusnak, hogy sikerült legyőznöd a rosszat és szilárd elhatározásod a tökéletességre való törekvés. Amint Szent Péter nem szégyelte bukását ismeretlen helyen és emberek előtt elmondani, sőt titkárával, Márk evangélistával azt részletesen leíratta, neked sem szabad hibáidat álszegyenből elhallgatnod. A lelki élet küzdelemmel, harccal és nem egyszer sebesüléssel is jár. A katona nem szégyelli a harcban szerzett sebhelyeit, mert ezek a nehézségekben való kitartásának jelei és büszkén viseli a sebesülési érmet. Az igazi őszinteség éppen abban nyilvánul meg, ha nemcsak a kedvezőket, de az árnyoldalt is feltünteted. Másrészt a lelkivezető őszinteségben ismeri fel lelki értékedet és ezért meg fog becsülni. Közel kerülsz lelkéhez és úgy fog gondozni, mint édes gyermekét.

c) Egy másik fontos tulajdonság a lelki-vezetővel való magatartásban a *feltétlen engedelmesség*. Utasításainak jobban kell engedelmeskedned, mint a betegségben az orvosénak. Náladnál több tapasztalattal rendelkezik, jobban ismeri a lélek követelményeit, veszélyeit

és ennek orvosságát, mint önmagad; ezért nyugodtan reá hagyatkozatsz. Az Udvözítő a tanítványoktól feltétlen engedelmességet kívánt, s az Egyház is ezt követeli a hívektől. Nem elégszik meg a külső megnyilatkozással, hanem a belső azonosulást is sürgeti. Ha lelkivezetőd valamit előír vagy megtagad, fogadd azt a belső engedelenség jegyében. Jól tudja, mi való neked és mi árt, még akkor is, ha önmagad az ellenkező meggyőződésen lennél. Előhaladásod, a veszély elkerülése az engedelenség foka szerint igazodik. Vir obediens loquetur victoriam! (Péld. 22, 28.)

d) Ha valamit észrevennél magadon, kedves Fiam, ami az ellanyhulás jelét mutatja, vagy ha kételyeid, kísértéseid támadnak, *késedelem nélkül* tárd fel lelkivezetőd előtt. A bajt könnyebb az elharapódzás előtt orvosolni. A bizalom és őszinte lelkület önkénytelenül is lelkivezetődhez fog irányítani.

e) Fenn kell tartanod vele az *összeköttetést*. Az emberi léleknek tulajdonsága, hogy a gondolatvilág közösségéhez szükséges a gyakrabbi érintkezés. Tapasztalni fogod, hogy az életben a meghitt vonatkozás még legjobb barátaiddal is meglazul, ha hosszú ideig nem tudsz velük érintkezni. A különböző életkörülmények következtében mindegyikteknek más és más lesz a gondolatköre, s ha egyszer ismét találkoztok, a sablonos kérdések feltevése után majdnem idegenül álltok egymással szemben, amíg nem kerül sor a régi emlékek felelevenítésére. A lelki életben sem megy másként a

dolog. Amint megszűnik a lelkivezetővel az állandó összeköttetés, meglazul a meghitt vonatkozás, a lélek nehezen nyílik meg és éppen akkor mondja fel a szolgálatot, amikor arra legjobban szükség volna. A veszély feltárása, a probléma elmondása napról-napra, hétről-hétre halasztódik, az erre való belső ösztönzés mindinkább veszít erejéből, míg végre egyszer csak beköszönt a helyrehozhatatlan baj.

A szemináriumi életben a lelkivezetővel a kapcsolat fenntartása igazán nem okoz nehézséget. Otthon van és mindig rendelkezésre áll, amikor reá szükség van. Az alkalmat azonban fel kell használni. Tedd ezért elveddé, Fiam, hogy őt havonként legalább egyszer felkeresed, szükség esetén azonban gyakrabban is. Legalkalmasabb, ha a havi lelki számadás, az ú. n. rekollekció után teszed meg, amikor beszámolsz az előző havi lelki életedről, közlöd vele, haladtál-e valamit és mennyit, nem volt-e valamiben visszaesés stb. Mutasd meg lelki naplódát és beszélj meg vele a következő havi tennivalókat. Ez az ú. n. lelki beszélgetés, a *kollokvium*.

Eme szokásodat tartsd meg később a papi életben is. Ha másként nem teheted, évenként legalább néhányszor számolj be magadról írásban, de lehetőleg keresd fel őt legalább egyszer, hogy a személyes érintkezés se szakadjon meg.

3. Még néhány szót, Fiam, a lelkivezető szükségességéről.

a) Emberek vagyunk, akik nem képesek önmagukból kilépni és az egyéni elfogultságtól megszabadulni. Jellemző, hogy ami másban mint rossz feltűnik, azt magunkban legalábbis nem oly mértékben kifogásoljuk, mint másban. A rendetlen önszeretet gyorsan kész a hibák mentegetésére és a helyes lelkiismeret elnevelésére. A Szentírás figyelmeztet: Ne innitaris prudentiae tuae, ne bízzál magadban! (Péld. 3, 5.) Még az orvosi etika is megtiltja, hogy súlyosabb betegségben az orvos saját magát vagy közvetlen hozzátartozóit kezelje, mert a közvetlen érdekelttség következtében nem tekintheti őket tárgyilagosan egyszerű pácienseknek. A lelki élet bajai sokkal bonyolultabbak és kényesebbek a testieknél, tehát megítélésüknél és kezelésüknél fokozottabb tárgyilagosságra van szükség, amellyel kiki önmagával szemben nem rendelkezik. Ezért mondja Nagy Szent Gergely: Nemo sibi sufficiens ad electionem utilium. (Orat. de felic.) Másokat könnyebb tárgyilagosan és elfogulatlanul megítélni, mint saját magunkat. Igaza van Szent Bernátnak is: Qui se sibi magistrum constituit, stulto se discipulum subdit. (Ep. 87.) Ennek elkerülése végett kell magunkat mások bölcs és tárgyilagosságra bízni.

b) Az Udvözítő sem akar minket másként, mint az emberi természetnek megfelelő módon nevelni. Megtehetné, sőt a szenteknél a lelki kifejelettség állapotában meg is teszi, hogy közvetlenül a kegyelem által, belső indításokkal irányítson, ez azonban már rendkívüli mód

és Deus in necessariis non deest, sed in superfluis non abundat. Az emberi természet rendes útja, hogy a fejlődést emberek irányítsák. Tőlük kapjuk ismereteinket, a követésre buzdító jópéldát, a tanácsot és figyelmeztetést. Az Üdvözítő a damaszkuszi úton Szent Pálnak kérdésére: Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem? — nem közvetlenül adja meg a választ, hanem elküldi őt Ananiához: Vade ad Ananiam, et ibi dicitur, quid te oportet facere. (Ap. Csel. 9, 6.) Az első pogányt, Kornélius századost Szent Péterhez küldi Jaffába, hogy ő vegye fel az Egyházba. (Ap. Csel. 10, 3. skk.) Veled is többször megesik, Fiam, hogy válaszút előtt állasz és éppúgy kérdezed az Üdvözítőtől, mint Szent Pál, mit cselekedj, s ő éppúgy felel: Menj lelkivezetődhöz, s tőle megtudod, mit kell tenned!

c) Kedves Fiam! A lelki életben nemcsak kételyek vannak. Az értelem gyakran egészen világosan mutatja a tennivalókat, de az akarat gyenge. *Buzdító*ra is szükséged van, nemcsak tanácsadóra! Lehetnek a jónak követését gátló belső nehézségeid, külső akadályok is előjöhetnek, hiszen a szemináriumban is emberek vannak! Milyen jó ilyenkor lelkivezetődhöz menekülni, aki kézenfogva segít át a nehézségeken. Ilyenkor mindig új erővel fogsz a munkához és győzöd le az akadályokat. Amint a gyermek addig nem fél a sötétben, amíg atyját maga mellett tudja, úgy te sem fogsz megriadni semmiféle nehézségtől, mert tudod, hogy

lelkivezetőd gondoskodó szeme rajtad pihen és mindig kész a segítségre.

4. Mindenegy es ember, kedves Fiam, külön egyéniség. Mindegyiknek más a lelki alkata, ennek következtében tulajdonságai, hajlamai és életbeállítottsága. Egészen természetes, hogy a különbözőség nem tesz mindenkit alkalmassá mindenkinek lelki vezetésére. Bougaud Chantal Szent Franciska élete c. művében mély lélek-tannal és művészi meglátással írja meg a *lelki-vezető feltételeit*. Chantal Franciska évek hosszú során szenvedett, amíg Szalézi Szent Ferencben megtalálta azt, aki őt helyesen tudta lelkileg irányítani. Fejtegetéseiből majdnem azt a következtetést lehet levonni, hogy Isten a lelkivezetőt és a lelki gyermeket egyenesen egymásnak teremti. A lelkivezetőt tehát meg kell keresni.

A lehetőség a szemináriumban könnyű. A természetes adottság az, hogy lelkivezetőd a spirituális legyen. Az elv általában be is válik. Őt hallgatod naponkint, nála gyómsz s a kettős körülmény folytán lelked az ő elgondolása szerint formálódik. Ezek természetes velejárója, hogy egyébként is őszintén feltárd előtte lelkedet. Megtörténhet azonban, hogy egyesek lelki alkata más és azt hiszik, vagy valóban úgy is lehet, hogy a spirituális nem tudja őket megérteni, s ők nem tudják magukat vele összhangba hozni. Amikor azonban, Fiam, erre gondolok, feltételezem a komoly és őszinte törekvést a tökéletesség után és nem akarom azok

álkifogásait alátámasztani, akik a kellő buzgóság hiányában ürügyet keresnek lelkiismeretük elhallgattatására. A szangvinikus, gyorsan gondolkodó és határozó temperamentum pl. nehezen érti meg az önmagában sokat győtrődő, túl érzékeny, aggályoskodásra hajló jellemet és így nehezen is tud megfelelő tanácsot adni.

E feltétel valódi megvalósulása esetén kötelességed lelkivezető után nézni. A szemináriumban mindig több gyóntató áll rendelkezésre, nemcsak azért, mert a népes szemináriumban a munkát a spirituális egyedül nem győzné, hanem azért is, hogy a különböző lelki beállítottságúak megtalálhassák lelki igényeik kielégítését. Még fokozottabban áll ez a szükséglet a lelkivezetőre vonatkozóan. Nem valószínű, hogy egyéniséged az általánostól annyira elütő volna, hogy a gyóntatók vagy az előjárók közül egyben sem találnád meg azt, aki természetednek megfelelően tud irányítani. Mind egy, hogy közülük ki vezet, de *legyen lelki-vezető!*

Ha megtaláltad, örvendj az Énekek Éneke szavaival: Inveni, quem diligit anima mea: tenui eum! (3, 4.) és tarts ki mellette. Alapos ok nélkül ne változtasd lelkivezetődöt, mert az újnál mindent előlről kell kezdened. Légy hűséges nemcsak a szemináriumban, hanem, ha onnan már kikerültél is, mert a földön az atyai jóbarátnál nagyobb kincset nem találsz!

Ezzel már rá is világítottam az előtted talán feltűnő előbbi kijelentésemre, hogy a gyóntatónak és a lelkivezetőnek nem kell szükségképen

azonosnak lennie. Ha kikerülsz a szeminárium-ból, eleinte gyakran kell változtatnod működési helyedet. Oda küldenek, ahol éppen szükség van reád. Gyónásaidat annál végzed el, aki éppen adódik. Ők változni fognak, lelkivezetőd azonban állandó marad. Sok fiatal pap lelki ellanyhulását éppen az idézi elő, hogy nincs állandó lelkivezetőjük, aki ismeri őket, s mivel az áthelyezéssel együtt gyóntatójuk is folyton változik, nem tudnak egységes irányítást kapni.

Választásod, kedves Fiam, sohase essék másra, mint képzett és mély lelki életet élő papra. *Consilium semper a sapiente perquire.* (Tób. 4, 19.) Nagy Szent Terézia mondotta, hogy gyónását bárkinél készséggel elvégzi, lelkét azonban csak a vezetésre alkalmas egyénre bízta. Minél szigorúbb veled szemben a lelkivezető, annál biztosabb jele, hogy törődik veled és természetfölötti szeretettől indítva nem néz el semmit sem. Minél erősebb kézzel vezet a lelki élet magaslataira, annál inkább jele annak, hogy őt Isten küldötte részedre és te jól választottál.

Amennyiben már a szemináriumban szükséged volna, hogy a spirituálistól különböző lelkivezetőt válasszál, jelentsd ezt neki bizalommal és őszintén. Nem kell félned, hogy e miatt megsértődik, mert ő ismeri a lelkek különböző igényeit, és szívből akarja javadat. Ha tudja, hogy van, aki gondoz tégedet, megnyugszik. Légy meggyőződve, hogy nem fog kevesebb jóakarattal kezelni, mint azokat, akik őt választották lelkük vezetőjéül. Tudnia kell azonban,

kit választottál, mert a felelősség az ő vállán nyugszik.

A lelkivezetőért sokat kell *imádkoznod!*
A lelkek az imádságban hangolódnak össze és értik meg egymást a kegyelmi életben. A lelkivezetőnek sok kegyelmi megvilágosításra van szüksége, hogy jól és neked megfelelően tudjon vezetni, megértse lelki igényeidet s a kellő időben visszatarthasson a rossztól. Szüleid mellé közvetlenül csatlakozzék a lelkivezetőért felajánlott imádság, mert a természetfeletti rendben velük egyenlő rangban van. Szője át mindkettőtök lelkét a természetfeletti szeretetkapocs, s akkor megnyered benne azt, akit kerestél: az igazi bölcs lelkiatyát!

A lelki szárazság

Kedves Fiam! Már elég ideje vagy a szemináriumban ahhoz, hogy lelkedben a kezdet benyomásai elüljenek. Ezért szeretném figyelmedet oly tünetre irányítani, amely előbb vagy utóbb mindenkinél előfordul, s ez a *lelki szárazság*.

Szemináriumi életed kezdetén minden jól ment és minden érdekes volt. Úgy jártál, mint az apostolok, amikor az Udvözítő próbamisszióra küldte őket. Lelkendezve számoltak be arról, mily eredménnyel működtek, hogyan gyógyították a betegeket, sőt még az ördögök is engedelmeskedtek nekik. (V. ö. Lk. 9, 1. skk.)

Egy idő múlva azonban változást kezdte magadon észlelni. Mintha lanyhult volna a buzgóság, engedett volna a lelkesedés; az imádság már nem adott annyi lelki édességet, mint kezdetben, gondolataid az elmélkedés alatt kezdtek elkalandozni, nehézségbe ütközik a szilencium megtartása, s nagy kísértésed van azt gondolni, mintha szent hivatásodban nem találtad volna fel azt, amit kerestél. Nem találsz a helyedet és azt sem tudod, mi van veled.

1. A tünetek nem mások, mint a lelki szárazság megnyilvánulásai. Oly állapot, jobban

mondva *hangulat*, amikor minden lelki tevékenység unottan, élvezet nélkül, mintegy gépiesen megy végbe. Az ebben szenvedő lélek, akármibe kezd, semmiben sem talál örömet, semmi sem lelkesíti fel, minden, amit tennie kell, ólomsúllyal nehezedik rá. Nem megy az elmélkedő ima, s hogy segítsen magán, előveszi imakönyvét. Ebből sem tud gondolatot meríteni; legkedvesebb imái is unalmasaknak tűnnek fel. Ez így megy az egész vonalon. Csúcspontja a lelki dolgok iránt érzett undor és a teljes elhagyatottság érzése, mintha Isten egészen elhagyta volna, s már arra sem képes, hogy Őt szeresse és hivatásának megfeleljen. Nagy Szent Terézia három évig szenvedett benne. Keservében gyakran rázta az elmélkedés idejét szabályozó homokóráját, hogy minél hamarabb leperegjen. Gábor János, később Kínában vértanúságot szenvedett lazarista szerzetes, szintén hosszabb ideig szenvedett a teljes elhagyatottság állapotában. Ők iskolapéldái a lelki szárazságnak, amely azonban kisebb-nagyobb mértékben mindenkit megfog.

A lelki szárazság veszedelmes kísértés. Aki nem vigyáz, könnyen hivatásával fizetheti meg az óvatlanságot.

2. Az ellene való védekezés céljából meg kell vizsgálunk *okait*.

a) Van az állapotnak *természetes oka* is. A szemináriumi élet eleinte telve volt újdonsággal. Az új életforma, amely előtted, Fiam, eddig ismeretlen volt, felcsigázták érdeklődé-

sedet annyira, hogy néha még az otthonról is megfélekedtél. Hogy azonban eme lelki hangulat állandó lehessen, a Weber—Fechner-féle törvény szerint, a benyomásoknak mértani haladványban kell növekedniök, hogy hatásuk számtani haladvány szerint fokozódjék. A szemináriummi élet egyöntetűsége és változatlan-sága azonban nem alkalmas arra, hogy eme követelményt kielégítse. Amikor tehát az újdonság benyomásai megszűnnek, a lélek feszültsége enged, újabb, erősebb külső behatást nem kap és az *actio parit reactionem* elv következtében az érzelmi hullámhegyet felváltja a hullám-völgy, az előbbi lelkesedést a látszólagos tespedtség. Az egész dolog ennél fogva csak felületi hangulatváltozás, amely kellemetlen, de nem érinti a lélek mélyét.

b) Az előbbivel rokon, de már némileg a természetfeletti síkon mozog, amikor a lelki szárazság a régebbi bűnös élet *büntetéseként* jelentkezik.

Ha a zománczatlan edénybe penetráns szagú anyag kerül, többszöri kitisztítás után is megérzik rajta. Márpedig a lélek *tabula rasa*, zománczatlan edény, amelybe minden külső behatás és cselekedet belenyomódik s emléke időközönként visszatér. A megállapítás mind az önkénytelen benyomásokra, mind az önkéntes cselekedetekre, főleg a bűnös életre is érvényes. Az előző élet nyomai, az egész lelket igénybe vevő benyomások elültével a szemináriummi élet lélekcsendjében éppúgy feltörnek, mint a betlehemmi barlang magányában elmél-

kedő Szent Jeromos lelkében a halódó római kultúra ledérségeinek Rómában tudomásul venni kényszerült akaratlan benyomásai. Amikor, Fiam, a lelki szárazság kellemetlenségeit átéled, tekint vissza előbbi életedre, nincs-e abban valami sötét pont, nem találsz-e lelkedben valami feltörő bűnmaradványt. Igenlő esetben viseld el a helyzetet a penitencia szellemében, amíg attól megszabadulsz.

c) A lelki szárazság azonban, Fiam, saját jelenlegi hibádból, a *lanyhaságból* is eredhet. Ez az ok ugyan nem a lelki élet kezdetén, hanem később szokott fellépni, és az összeszedett lelki élet hiányára vezethető vissza. A kényelemszeretet, a megerőltetéstől való húzódozás a lelki életbe is beleviszi az ímmel-ámmal cselekvést, a lelki minimalizmust. A félmunka következménye nem lehet más, mint a féleredmény, ami tulajdonképpen eredménytelenség. Nem követheti a jól végzett munka belső jutalma, a lelki öröm. A lélek lassankint elveszti érzékét a természetfelettié iránt, másban keresi örömét, elsatnyul, mint a rosszul táplált proletárgyermek vagy a napfénytelen szobában őrzött növény.

Ennek elkerülésére a lelki szárazság idején többet kell imádkoznod, alázatos lélekkel kérned az Urat, vezessen vissza kegyelmével az első buzgóság állapotába. Aki az erdőben az útkeresztezésnél eltévedt, ha célhoz akar jutni, meg kell tennie visszafelé az eddig helytelenül járt útrészt. A lanyhaság is lelki útvesztés,

amelyet buzgó imával és önmegtágadásokkal kell visszacsinálni.

d) Még valamit nem szabad elfelejtened, kedves Fiam! Az ember testből és lélekből áll, s a test a fizikai rendhez igazodik. Ennek sajátja, hogy az eredmény azonnal mutatkozik. A favágó óráról-órára látja verejtékes munkájának eredményét, az írónak megvan a vizsgálatása, hogy iratcsomója napról-napra növekedik, s a végzett munka jutalmaként megelégedettséget érez, új ösztönzést kap. A lelki életben az eredmény nem mutatkozik azonnal. Fáradozásodnak jutalmát csak hosszú idő múlva, esetleg életed vége felé vagy csak az örök boldogságban fogod élvezhetni. Nincs meg tehát a fizikai rend azonnali eredményésszélelésének ösztönző hatása. Másrészt a lelki élet tényei az érzék- és természetfeletti világban játszódnak le, ami nem hat az érzékekre s rendszerint nem is hozza létre az érzékek útján szerzett észrevehető vigasztalást. Jegyezd meg, kedves Fiam, ha nincs is részed a lelki élet munkájánál az észrevehető érzelmi *vigasztalásokban*, azért nem lettél rosszabb, s ha nem látod munkád eredményét azonnal kivirágzani, ne kislelkűsködjél, mert a türelem mindig rózsát terem. Egyszerre, egészen váratlanul változik a helyzet és kitartásodért bőségesen megkapod a jutalmat.

e) Most már áttérhetünk a *természetfeletti világba*. Sajnos, ebbe bizonyos mértékig beletartozik, ha negatív is, a *gonoszlélek*. Bűne elkövetése és a kárhozatra taszítása óta kérlel-

hetetlen ellenségévé vált Istennek és mind-annak, ami Istenhez tartozik, tehát neked is, kedves Fiam, aki magadat Isten szolgálatára szentelted. Csodálkozhat-sz-e azon, hogy a gonoszlélek nem viseltetik törekvéseiddel szemben közömbösen? Vagy azt hiszed, mindegy neki, buzgó pap leszel-e vagy elhagyod hivatásodat? Ó, nagyon figyel tégedet. Látja igyekezetedet, hogyan akarsz lelkedből minden rosszat kiirtani, észreveszi életváltozásodat, lelked alakulását. És ez neki nem közömbös. Tudja, ha sikerül egy papi hivatást megakadályoznia, ezzel száz és száz lélektől vonhatja el a kegyelmi segítséget és ezek mind az ő hálójába kerülnek. Ezért minden eszközt felhasznál, hogy utadról eltérítsen. Egyik eszköze az is, hogy kihasználja a vigasztalanság állapotát, a lélek hullámvölgy-hangulatát, elrettentő színben festi le előtted a lelki élet tövises útját, felnagyítja a nehézségeket, kislelkűséget iparkodik beléd csempészni, hogy visszafordulj, mint az evangéliumi ifjú, aki nem szegődött Jézus tanítványai közé, mert visszariadt a követelményektől. (Mt. 19, 16. skk.) Az Üdvözítő megsajnálja a magasabbra hivatott ifjú gyengeségét, a gonoszlélek pedig meglegedetten dörzsöli kezét, hogy sikerült valakit a magasabb tökéletességtől visszatartania. Veled ugyanezt akarja elérni. Ne engedj tehát a kísértésnek. Inkább imádkozzál az állhatatosság és lelki erő kegyelméért, küzdj bátran adversus potestates tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae

(Ef. 6, 12.) és végezd minden teendődöt úgy, mint eddig, kitartással, nyugodtan.

f) Az igazi természetfeletti légkör *Isten világa*. Végtelen lényiségénél és teremtői mivoltánál fogva mindennek intézésébe vagy pozitív akarattal vagy megengedéssel befoly és ettől magát semmiféle teremtett lény vagy akarat nem függetlenítheti. Mindentudását semmi el nem kerülheti, mindenhatóságát semmi teremtett hatalom nem keresztezheti. Nem kerül el figyelmét, kedves Fiam, a te vigasztalan lelki állapotod sem. Látja, hogy töprengesz, küzdesz, szenvedsz, erőlködöl. Neki is megvannak a maga tervei, nemcsak a gonoszléleknek jelenlegi lelki állapotod megengedésével. Az Ő terve a *próbáratétel*, vajjon önmagáért szereted-e vagy csak a nyert vigasztalások miatt.

Isten a legnagyobb pedagógus. Nézz meg egy bölcs földi nevelőt. Vond el belőle azt, ami tökéletlen, fokozd a végtelenre és megkapod Isten pedagógiáját.

A gyermek, amíg kicsiny, nem bírja a nehéz ételt. Szent Pál írja a korinthusiaknak: *Tamquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam.* (I 3, 1.) Egy kiváló egyetemi tanár mondta e hellyel kapcsolatban: a gyermek vágyainak netovábbja a krémeslepény; a férfinak nem ez, hanem hús, bor és dohány kell. A gyermeket előbb játszani engedik s csak ha eléri a kellő fejlettséget, fogják komoly munkára. Isten, hogy a lelki élethez kedvet csináljon, de hogy ezzel egyszersmind annak végső

eredményét is megmutassa, könnyedséget, sok örömet és vigasztalást nyújt. E módszert később felváltja a férfias nevelés. E végből megvonja a kezdet vigasztalásait és rátérít az Udvözítő járta szűk ösvényre, hogy megedzzen a további munkára.

A cserkészetnél megvannak a tisztí képe-
sítést megelőző próbák, a primitív népeknél a törzstagga avatást megelőzik a szigorú és fárasztó, napokig tartó éhséggel és szomjúsággal összekötött gyakorlatok, hogy a férfi minden körülmény között megállja helyét és törzsére szégyent ne hozzon. A lelki életnek is megvannak a maga próbái, amelyek között nem a legjelentéktelenebb a lelki szárazság elviselése.

E szenvedésnek azonban, az állhatatosság megszerzésén kívül, más célja is van. A lélek csak úgy szabadul fel, ha elhagy minden földi ragaszkodást. Keresztes Szent János szerint a magasabbra hivatottaknak át kell menniök a lélek sötét éjjelén, a földiektől való elvonatkozás iskoláján. A misztikus kiélést, Isten természetfeletti élvezését meg kell előznie a be-
élésnek, a mindenről, még a kegyelmi vigasztalásokról való lemondásnak is. A léleknek a földiektől teljesen megtisztultnak kell lennie, hogy a kegyelmet a maga átfogóságában elnyerhesse. Nagy Szent Gergely szerint könnyű elhagyni a külső javakat, amivel valaki rendelkezik, de nehéz dolog elhagyni önmagát; *Minus quippe est abnegare quod habet; valde autem multum est abnegare, quod est.* (In Mt. Hom.

32.) A lelki szárazság az út, amelyen megkezdődik önmagunk elhagyása. A szentek élete azt mutatja, hogy akit Isten nagyra szánt, ennek mértéke szerint kell átmennie a lelki vigasztalanságon. Hogy ez mily erős iskola, mutatja az ő gyakran éveig tartó vergődésük, amelynek vége azonban az Istennel való misztikus egyesülés.

A szenvedés sohasem céltalan. A lelki szárazságot felváltja Isten bírása. A lélekbe beköltözik Isten békéje és elmúlhatatlan boldogsága. „Mindaz, aki elhagyta házát vagy fivéreit vagy nővéreit vagy atyját vagy anyját vagy feleségét vagy gyermekeit vagy földeit az én nevéért, — mondja az Üdvözítő a tanítványoknak — százannyit kap és az örök életet fogja örökölni.” (Mt. 19, 29.) A „százannyi” pedig a szenvedést követő vigasztalás, Istennel való egyesülés zavartalan boldogságban. Aki megjárta e nehéz utat, megszilárdul a jóban; elhagy ugyan minden földi vonatkozást, a múlt örömei helyett azonban megkapja a legfőbb jónak, Istennek élvezését.

Félre tehát, kedves Fiam, minden bátortalansággal, kislelkűséggel, elpuhultsággal! Ne sajnáld a lelki szenvedést, mert általa emelkedsz a magasságokba. A kismadár, amíg a fészekben van, tele van puha pehelytollakkal. A pihetollak meleget adnak és kedvessé teszik. Jól érzi magát egyideig, repülni azonban e tollakkal nem tud. Amint megnő, lerázza ezeket magáról, kifejlődnek az erőteljes szárnytollak, amelyek szemre ugyan nem oly kedvesek, mint

az előbbieket, de ezek teszik a madárkát képessé a magasbaszállásra. A lélek is így fejlődik in mensuram aetatis plenitudinis Christi. (Ef. 4, 13.) Tekintsd e megpróbáltatást ily szemmel! Állítsd magad elé az elérendő célt, s hálás lélekkel fogod venni az Üdvözítőnek nevelő irányítását, amivel a magasabb lelki életre készít elő.

3. Foglaljuk össze most a *teendőket* a lelki szárazságban.

a) A lelki szárazság idején, Fiam, *nem lettél rosszabb*, bármely okból lépjen is az fel. A lelki buzgóság mértéke nem az érzelem, hanem az akarat ragaszkodása a jóhoz.

b) Kutass a *baj oka* után és e szerint fogod fel a megpróbáltatást. Általános elv, hogy ezt az állapotot *el kell szenvedni* abban a reményben, hogy meghozza jutalmát és bizonyos idő után elmúlik.

c) *Elviselésének módja* az okokhoz igazodik. Ha egyszerű lelki hangulatváltozásról van szó, nem szabad vele törődnöd. Ha büntetésként jelentkezik, a vezeklés szellemében kell elviselned. Ha a lanyhaságnak következménye, fel kell fokoznod buzgóságodat. Ha a gonoszlélek kísértése, alázatos imával, de férfias lélekkel tarts ki a jóban. Ha pedig egyiket sem tudod megállapítani, tekintsd az Üdvözítő kezéből jövő nevelési eszköznek, amivel életedet az övéhez hasonlóvá akarja tenni és nagyobb jutalomban óhajt részesíteni.

d) A megállapított eredményt *közöld lelki vezetőddel*, aki hasznos utasításokat fog adni

a részletekben. Lelkeden is könnyítesz és hamarabb túlesel a bajon.

e) Semmiféle eddig követett és gyakorolt áhítatgyakorlatot *nem szabad elhagynod vagy megrövidítened!* Ha bármit is elhagynál, már a lejtőre lépnél. Az eredmény a kitartástól függ!

f) Használd ki az alkalmat az *érdemszerzésre* és az újabb kegyelmek kieszközlésére!

Az önmehtagadás

Kedves Fiam! A géperővel hajtott járműveken nemcsak indítókészülék van, hanem fék is. Ez utóbbi van olyan fontos, mint az előbbi. A fék szabályozza a sebességet, megakadályozza a baleseteket, megállítja a járművet, amikor arra szükség van. A lelki élet indító tényezői a tevékenységre ösztönző aktív erények. Kell azonban féknek is lenni, amely a képességeket, hajlamokat adott esetben megállítja vagy lassúbb ütemre készíti. Az aktív erények mellett fontos szerep jut a passzívoknak is, nevezetesen az *önmehtagadásnak*.

1. Az *önmehtagadás*, kedves Fiam, a szenvedélyek, vágyak, cselekedetek helyes irányba terelése azzal a célzattal, hogy az emberben az összetevő elemek arányossága biztosítódjék s az emberi élet az örök célnak megfelelően rendezetté váljék.

Ahol összetettséggel kell számolnunk, az összetevő tényezőknek az egészhez kell igazodniuk. Saját igényeit mindegyik csak oly mértékben elégítheti ki, amennyiben nem válik az egésznek kárára. Egymás közötti viszonylatban pedig a tárgyi alá- és fölérendeltség az irányadó. Ha a kettős vonatkozás helyes, azaz

egyik összetevő sem lépi át a részére meghatározott kereteket, létrejön a *rend*.

Az ember kettős összetevőjénél is rendet kell teremteni. Sem a test nem elégítheti ki igényeit a lélek rovására, sem a lélek a magáéit úgy, hogy a test menjen tönkre. Mindegyiknek engednie kell valamit, de úgy, hogy a helyes alá- és fölérendeltség megőrződjék. Az embernél a sorrend: a lélek felsőbb vágyóképességeinek kielégítése, s csak utána jönnek a testi igények.

A rend fenntartása a romlott emberi természetben nem megy küzdelem nélkül. A bűn megbontotta az összetevők és a képességek összhangos együttműködését és a jelen helyzetben *caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem.* (Gal. 5, 17.) A küzdelemből a léleknek kell győzelmesen kikerülnie, különben az egész ember elkárhozik. Szent Pál, akinek különösen sok baja volt szenvedélyeinek fékentartásával, számtalan esetben hangsúlyozza, hogy a test kívánságai szerint való életet fel kell váltania a lélek uralmának, mert „a test és vér nem örökölheti Isten országát”. (I Kor. 15, 50.) „A test törekvése a halál, a lélek törekvése pedig élet és béke.” (Róm. 8, 6.) A küzdelem fegyvere az önmehtagadás, a test és a lélek alsóbb vágyóképességeinek megrendszabályozása.

2. Az emberi képességek, sőt még a szenvedélyek is, erőforrások. Miségüknél fogva nem rosszak, de azzá válnak, ha nincsenek kor-

látok közé szorítva. A rohanó hegyipatak óriási energiát hordoz magában. Ha szabadjára van engedve, partot mos, rombol; ha ellenben gátak közé van szorítva, malmot hajt, elektromos áramot fejleszt. Éppúgy be lehet fogni a munkára, mint az állatot. A lélek erőt, szenvedélyeit, még zivatarait is, lelki gáttal kell szabályozni, s meghozzák a lelki élet céltudatos teljesítményeit. Az önmegtagadás az emberi képességeket és szenvedélyeket a cél érdekében szabályozó gát, amely nem engedi azokat szétfolyni, rombolni, hanem az örök üdvösség érdekében egységes munkateljesítményre szorítja. Szent Ágoston pogány korában is nagy egyéniség volt, de nem tudott maradandót alkotni, mert szenvedélyei szétforgácsolták erőt. Amikor azonban, megtérésével együtt, rálépett az önmegtagadó élet útjára, beírta nevét a történelem alkotó egyéniségei közé, de még inkább az örök élet könyvébe.

Kedves Fiam! Benned is szunnyadnak kifejlés után vágyó tehetségek, amiket nem érvényesíthetsz, ha az önmegtagadás által nem szabályozod. A dolog megértéséhez manapság igen közel áll Szent Pál sporthasonlata. (I Kor. 9, 24. skk.) A versenyre készülő sportoló mindent megtagad magától, ami testi erőt elernyesztené, pedig teljesítményeiért csak hervatag koszorút kap. Mi a lelki Olimpiáson akarunk díjat nyerni, amelyen a győztesnek jutalma a hervadhatatlan babérkoszorú, a szentek homlokát az örök életben díszítő bajnoki gloriola. A versenyre neked is be kell nevezned,

Fiam, mégpedig hivatalból. Nem elég azonban csak a versenyen résztvenned, azon díjat is kell nyerned, tehát igénybe kell venned az önmegtágadásnak erre szolgáló eszközét. A verseny tartama az egész életet végigöleli, s csak annak végével fejeződik be. A készüllet már a kispapi évekbén kezdődik. Az önmegtágadás eszköze már itt is rendelkezésre áll és alkalmat ad arra, hogy ellenálljon a lelki erők elernyesztő behatásainak. Ezért már kispapi éveidben arra kell törekedned, hogy a lelki élet versenyén ne kontár, hanem képzett professzionista légy.

Mindebből eléggé megértheted, Fiam, az önmegtágadás *szükségességét*. Beláthatod, hogy az emberiséget nem az ú. n. vadzsenik viszik előre, akiknek „nincs kocsisuk“, sem pedig az önzők, akik mindent egyéni kényelmük és hasznuk szerint rendeznek be, hanem azok, akik fegyelmezetten és kitartással tudják viseľni a napi élet igáját.

3. Az önmegtágadás *eszköz* és nem cél. Nem az élet és az egyén lerontására, hanem *megnemesítésére* van hivatva. Olyan, mint a transzformátor, amely a nyugvó energiákat működésre képesekké alakítja át. Valamit elvon, megsemmisít, hogy általa jobbat, értékesebbet hozzon létre. Az áramot szállító huzalban levő 15,000 Volt feszültség nem alkalmas a felhasználásra. A vezeték érintőjét halálra sújtja. Iparilag akkor válik értékesé, ha átmegy a transzformátoron és a feszültség leszállítódik. A köszén képeségileg magában hordja a hő-

energiát, a melegítő és hajtóerőt, de értéke holt, amíg kihasználatlan marad. Meg kell gyujtani, el kell égetni, hogy lakásunkat melegítse, ételünket megfőzze, gázt és villanyt termelhessen. Az emberi képességek feszültségét, nyugvó energiáit is így kell kitenni az önmegtagadás energiaátalakító hatásának. Valahányszor elvonunk magunktól valamit az ösztönös élet kielégítéséből s megtagadjuk az alsóbb vágyó képességek kívánságait, magasabbrendű energiakészletünket gyarapítjuk. A természetfeletti rendben felhasználhatóvá tesszük azt, ami nyers, átalakítatlan állapotban az örök halálra sujtana. Az alsóbb vágyó képességek zabolátlan kielégítése u. i. ellentétben áll a lélek érdekeivel, s így a bűn által, annak romlását idézi elő. A bűn zsoldja pedig a halál. (Róm. 6, 23.)

Értéke abban van, hogy *letöri* a bűn forrását, *a rendetlen akaratot*. Azzal, hogy megakadályozzuk a vágyak korlátlan kielégítését, s időközönként még a megengedett dolgokban is megtagadjuk magunkat, az akaratot készséggé tesszük a nagyobb jónak követésére és *kiirtjuk a bűnhöz való ragaszkodást*. Minél tökéletesebben sikerül az akaratot idomítani, vágyainak kielégítéséről leszoktatni, annál kevesebb lesz a bűnhöz való ragaszkodás a lélekben. Magasabb lelki életet élni tehát önmegtagadás nélkül nem lehet. Aki irtózik az önmegtagadástól, eleve mondjon le minden magasabb lelki igényről, s következésképen magáról a papi hivatásról is. Az evangéliumi

ifjú említett példája legalább ezt mutatja. Az életszentség a lélek földi mennyországa, ezt pedig ingyen nem adják. Meg kell szolgálni érte, s az Üdvözítő kijelentése szerint „az erőszakosak ragadják el azt” (Mt. 11, 12), akik az önmegtagadás által rossz természetükön erőt tudnak venni. Az önmegtagadás a keserű gyökér, amelynek azonban édes a gyümölcse, s ez a gyümölcs a lélek megnevesítésének jutalma, az isteni élet.

4. A példát az önmegtagadásos életre maga az Üdvözítő adta. Már születése pillanatában lemondott minden földi kényelemről. Még meg sem érte második életévét, a gyilkos Heródes tőre elől idegenbe kell menekülnie. A Szentcsalád visszatér ugyan később szülőföldjére, de milyen keserves munkával kell kenyerét megkeresniel Nyilvános működése előtt a pusztában 40 napig böjtöl és imádkozik, s attólfogva pedig mindenkinek rendelkezésére áll. Nem hagyják nyugodni a gyógyulást kereső betegek, a lelki megnyugvás után vágyódó bűnösök, a reá acsarkodó ellenségek, akik végre is elfogták és keresztre feszítették.

Azért kaptuk, kedves Fiam, a példát, hogy kövessük. Az igaz papi élet sem állhat másból, mint folytonos önmegtagadásból, másoknak rendelkezésére állásból. „Ha valaki utánam akar jönni, — tanít az isteni Mester — tagadja meg magát, vegye föl keresztjét és kövessen engem. Mert, aki meg akarja menteni életét, elveszti azt; aki pedig elveszti életét énérétem, meg

fogja azt találni." (Mt. 16, 24. sk.) Az alsóbb ember élet elvesztése fogja meghozni az igazi életet, a tökéletes egyesülést Istennel. Kedves Fiam, naponként gyakran vetsz keresztet. Minden egyes keresztvetés legyen felkiáltójel, figyelmeztető arra, hogy kötelezve vagy a kereszthordozásra, ha egyszer az Úr útjára rátérel. Eszedbe fogja juttatni az ő kereszthordozását és nem felejtet el az önmegtagadást.

5. Az önmegtagadásnak különböző *fajai* vannak.

a) Van *szükségszerű* önmegtagadás, ami együttjár az emberi élettel. Nemcsak a magasabb lelki élet sajátja, hanem általában az emberé mint társaslényé, csak az indítók különböző. A világi életben úgy hívják, hogy etikett, a lelki életben pedig felebaráti szeretet a neve. Tulajdonképpen az embertársakkal való zökkenésmentes érintkezési forma. Kellemetlen vendég jön. A háziak jóképpel fogadják annak ellenére, hogy a vele szemben érzett ellenszenvén kívül még talán fontos teendőikben is megakadályozza őket. Megtagadják tehát ösztönös érzéseiket, legalábbis külsőleg nem mutatják, mert udvariasak akarnak lenni. E természetes követelmény a lelki életben természetfeletti rangra emelkedik, ha a külső magatartás azonosul a belső érzéssel és a cél természetfeletti, azaz önmagunk legyőzése, a felebaráti szeretet gyakorlása, az Üdvözítő utánzása.

Az ilyfajta önmegtagadásra a szemináriumi közös élet szinte óráról-órára ad szükségszerű

alkalmat. Mihi maxima penitentia est vita communis, mondja Szent Bernát, s joggal. A folytonos alkalmazkodás másokhoz, a kisebb-nagyobb tökéletlenségek állandó türelmes és szeretetteljes elviselése, a házirend következtében a folytonos készenlét stb. kiváló alkalma az akarat készsége tételére és az önmegtagadásra. Általuk csiszolódnak le a lélek szegletességei s érlelődik meg a papi élet egyik fontos erénye, az áldozatosság, amit mind a körülmények adta szükségszerű önmegtagadás hoz létre azokban, akik azt jól felhasználják.

b) Az *önkéntes* önmegtagadást magunk vállaljuk, amikor elvonunk magunktól valamit, amihez nemcsak jogunk volna, hanem ami másnak érdekeivel sem ütközik. Minőségük egyéni szükségleteink szerint igazodik, s meghatározza a hiba, amit magunkból ki akarunk irtani, az elkövetett bűnökért járó penitencia vagy valamely elsajátítandó erény természete. Fel lehet ugyan ajánlani a szükségszerű önmegtagadásokat is az említett célokra, az önkéntes önmegtagadások azonban ezeken felül szoktak történni.

c) Bármely téren mozogjanak is a vállalt önmegtagadások, az ember testi-lelki természete következtében mindkét összetevőre vizsgálhatnak. A gyakorlatban azonban megkülönböztetjük a *testi és lelki önmegtagadásokat*.

A régi aszkétika több gondot fordított a szigorú testi önmegtagadásokra. Szerzetesnek pl. nem vettek fel olyant, akinek szervezete ezek elviselésére gyenge volt. Ma a helyzet

bizonyos mértékig változott, s az élet követelményeinek megfelelően a súlypont a lelki önmegtagadáson van. Az irányzat nem jelenti a testi önmegtagadás teljes kikapcsolását, mert a keresztviselésben a testnek is ki kell vennie a maga részét, de más szempontból sem nélkülözhető, mivel a test legyengülésével nem jár együtt a concupiscentia carnis csökkenése, amit kizárólag lelki eszközökkel kiirtani nem lehet. Csak arra mutat rá, hogy az önmegtagadás nem cél, s a lélek felszabadulása nem a test tönkretétele, hanem megfegyelmezése által megy végbe és teherbíró képességeihez alkalmazkodik.

Ennek megfelelően a szigorú és hosszás böjtöket felváltja az ételekben való válogatás kiküszöbölése, egy-egy jobb falatnak a tányéron hagyása, a kényelemszeretet leküzdésére alkalmas eszköz a házirendet irányító csengő szavára az addigi foglalkozás azonnali abbahagyása, a vezeklő eszközök helyett pedig a fegyelmezett testtartás a munkánál, nem beszélve az élvezeti cikkekről való lemondásról, amelyek a testi egészséget nem veszélyeztetik. Akiben megvan az önmegtagadás szelleme, az Udvözítő utánzási vágya a keresztviselésben, természetfeletti találékonysággal meg fogja keresni a módot, hogy az adott körülményeknek megfelelően csatlakozzék azokhoz, akik „Krisztuséi”, s akik „megfeszítették testüket a vétékekkel és kívánságokkal együtt.” (Gal. 5, 24.)

Szalézi Szent Ferenc, a modern aszkétika nagymestere, a *lelki önmegtagadásokat* helyezi

előtérbe, bár a testieket sem mellőzi. A vizitációs szerzetesrendet éppen azzal a szándékkal alapította, hogy a szervezetenleg gyengék se legyenek kizárva a tökéletesebb életformából. Gondolata korszakalkotó újítást jelentett és évszázadokra megszabta az aszkétika fejlődését.

Alapelve a rendetlen akarat letörése volt a feltétlen *engedelmesség* gyakorlása által. Istennel szemben az engedelmességet nemcsak a parancsok teljesítésével, hanem a lélek finom érzékének nevelésével is lehet gyakorolni, amely nem várja a kimondott rendelkezést, hanem az élet legapróbb mozzanataiban is meglátja Isten akaratát, a Gondviselés rendelkezését, s cselekedeteit ehhez irányítja. A finomlelkű gyermek sem várja szüleinek parancsát vagy tiltó szavát, hanem szemeikből is kiolvassa kívánságukat.

Isten akarata a részletekben a fellebbvalók rendelkezéseiben nyer kifejezést és feltételezi a belső azonosulást a kiadott rendeletekkel. Az eszményi helyzet az, amikor az előljárónak nem kell kifejezetten parancsolnia, a megszegőkkel szemben büntetést kilátásba helyeznie, hanem elégséges azt mondania: ezt így óhajtom, s mindenki tudja, hogy e szerint kell cselekednie.

A lelki önmegtágadás eme módjának a közös életben rendkívüli jelentősége van. Sok elégedetlenkedést, a lelki élet fejlődésére káros lázadózást, külső és belső ellenszegülést lehetne megtakarítani, s ezzel egyszersmind a közös életet kellemesebbé, szeretetteljesebbé tenni,

ha több volna a lelki önmegtagadás kifejlesztette lelki finomság. A parancsot így is, úgy is teljesíteni kell, viszont kellő természetfeletti meglátással és önmegtagadással az ellenkezés szítására fordított energiamentiség a lélek fejlődésére lenne alkalmazható. Nem kell ehhez más, csak annak megfontolása, hogy az előjáró, felelősségének tudatában, nem kíván semmit, mint ami a papi lélek fejlesztésének szolgálatában áll. A parancs teljesítésénél tehát nem szabad a véghezvitel nehézségeit kiélezni, hanem azok kiküszöbölésének módját kell megkeresni.

Az általános beállítottság mellett már könnyebb a részletekbe menni és a concupiscentia oculorum ellen küzdeni. Ide tartozik a kíváncsiság letörése, a hírszerzés és hírhordás, az előretörtetés szenvedélyének megfékezése. Ellenszere a tisztas tartózkodó magatartás, amely másnak magánügyébe illetéktelenül nem avatkozik bele, a titok megőrzése, a pletykálkodás kerülése és a szerény háttérbevonulás. Nem kell a papnak és kispapnak „minden lében kanál”-nak lennie! Úgy tűnik fel, hogy mindezek önmagukban véve kicsinységek, valójában pedig gyakorlásuk sok önmegtagadásba, lelki erőbe kerül, különösen, ha a dolog személyünket közelebbről érinti.

6. Az önmegtagadás akkor lesz igazán akaratnevelő és a bűntaplót kiirtó eszköz, ha *állandó*. Nehézsége is ekkor tűnik ki. Nem nagy dolog magunkat egyszer-kétszer megtagadni; erre azonban állandóan figyelemmel lenni és azt

sorozatosan gyakorolni, nem kis teljesítmény. Pedig az önmegtagadásnak csak így van értelme. Miután ennek szükségességét, kedves Fiam, több oldalról megismerted, arra kell törekedned, hogy ne múljék el nap legalább egy testi és egy lelki önmegtagadás nélkül. A cserkészéletben fontos a napi jótett, és nem vérbeli cserkész az, aki erre nem fordít gondot. Aki megszokta a rendszeres reggeli tornát, nem jól érzi magát, ha el kell hagynia. A lelki élethez is hozzátartozik az önmegtagadás, és az előhaladottságnak egyik jele, ha elmaradása hiányt okoz. Kezdd el, Fiam, a kisebb és kevésbé fárasztókon, hogy előkészülj a nagyobbakra, amiket vagy az élet rak reád vagy lelki szükségleted fog diktálni. XII. Pius pápáról mondják, hogy eucharisztikus kongresszusunkon mint pápai legátust, titkára, egy éjjel érkezett fontos távirat elintézése céljából kénytelen volt feikelteni, meglepetve látta, hogy a bíboros államtitkár nem a puha ágyban, hanem a földön alszik. De hogyan tehet ilyet Eminenciád! szót csodálkozva. Ma nagyon sokat ünnepeltek, volt a válasz, s ezt valamivel ellensúlyoznom kell! Ime! a pápává lett egyházi főméltóság sem nélkülözhetette az önmegtagadást, hogy lelkét egyensúlyban tarthassa. Annál kevésbé teheti meg az, aki a lelki életnek még csak a kezdetén van és megszámlálhatatlan hibát kell magából kiküszöbölnie! Legyen tehát, Fiam, az önmegtagadás napi teendőid egyik pontja és ne feledd el, hogy az esti lelkiismeretvizsgálásnál erre is kiterjeszkedjél!

7. A rendszeres önmegtagadás fejleszti ki a bensőséges lelki étellel járó vezeklési szellemet. A lélek teljesen magáévá teszi az Udvözítő lelkületét, aki azért jött a földre, hogy bűneinkért elégtételt adjon. A vele egyesült lélek már nemcsak saját bűneiért akar eleget tenni, hanem az ő példájára, az istenszeretet indításaként másokra is gondol, hogy megtérésüket kieszközölje, bűneiket jóvátegye. Az Úr Krisztus misztikus testében, az Egyházban is szenvedni akar, s ennek elviselését reánk bizza. Az apostoli léleknek életszükséglete a másokért felajánlott, Krisztus szenvedéseivel egyesült vezeklés. A nemzetek Apostola így ajánlja fel szenvedéseit mások megtérésére: „Most örömet szenvedek értetek, s kiegészítem testemben azt, ami hija van Krisztus szenvedéseinek az ő teste, az Egyház javára, amelynek szolgája lettem Istentől kapott tisztségnél fogva.” (Kol. 1, 24. sk.) Chantal Szent Franciska szerint Istenért szenvedni a szeretet földi tápláléka, mint Istenben örvendezni, a mennyországé. Nagy Szent Terézia jelszava pedig ez volt: Domine, aut pati, aut mori! — mert annyira életszükségletévé vált a vezeklés, hogy nélküle még az életnek sem látta értelmét.

E nagy szentek életfelfogása, kedves Fiam, már a misztikus életszemlélethez tartozik, azért a részletekbe nem akartam bocsátkozni, mert még úgysem értenéd meg. Megemlítettem azonban belőle valamit, hogy ha hallasz róla, ne legyen előtted egészen idegen.

A lelkiismeret

Kedves Fiam! Az ember *erkölcsi lény*, ami a gyakorlati rendben annyit jelent, hogy cselekedeteiért *felelős*. Értelmes és szabadakaratú lényege hozza magával, hogy működése csak általánosságban, a cél szempontjából van kötve, ennek megismerése, az elérésére szolgáló eszközök kiválasztása azonban az emberi tehetségek munkája. Hogy a lehetőségek tömkelegében, az elénk kerülő részletkérdésekben tájékozódást nyerhessünk, megkaptuk a cselekedetek megítélésének és erkölcsi értékelésének alanyi tényezőjét, a *lelkiismeretet*.

Az erkölcsi cselekedet két tényezőtől tevődik össze. A *tárgyi* irányító az erkölcsi rend előírásai, a *törvény*. Minden erkölcsi törvény végeredményben az erkölcsi rend alapítójára, Istenre megy vissza és nem más, mint *Isten akaratának* megnyilvánulása a cél elérésére irányuló eszközök alkalmasságának megismerésére. Az *alanyi* tényező az emberi természet erkölcsi ítélőképessége, a *lelkiismeret* szava. Azért lelkiismeret, mert általa ismeri meg a lélek a helyes erkölcsi tennivalókat. Rajta keresztül szűrődnek át az erkölcsi rend előírásai, nyilvánul meg Isten akarat a részleges cselekvéseknél, s ezzel együtt azok erkölcsi minő-

sítése. A lelkiismeret ítélete mutatja meg, hogy valamely cselekedet megegyezik-e a tárgyi erkölcsi normákkal, Isten akarata-e, s következésképpen hozzájárul-e az Isten által kijelölt cél eléréséhez vagy sem. E szerint minősül a vágyó képesség előtt megjelenő részleges jó és nyeri a cselekedet is helyességét vagy annak ellenkezőjét. Végigvonul az egész életen, elkísér minden cselekedetet. Előtte buzdít vagy óva int, alatta helyesel vagy megzavar, utána megnyugtat vagy vádol. Népiesen „kisbíró”-nak nevezik, mert hirdeti a tennivalót és arról ítéletet mond.

1. Az erkölcsi rendben betöltött *szerepének* méltatása érdekében élesen meg kell különböztetned, Fiam, a *lénytani* és az *erkölcsi jót*. Lénytani szempontból minden dolog jó, mert megvan Istentől adott léte és rendeltetésének célja. Jósága ezért feltétlen. Erkölcsi szempontból azonban a dolgok lénytani jósága csak viszonylagos és az azokat felhasználó egyén körülményeihez igazodik. A gazdagság egyiknél számtalan jócselekedet forrása, a másikat bűnre vezeti; a szegénység egyiknél létrehozza a lélek felszabadulását a földi dolgoktól, a másikat beleviszi az erkölcsi fertőbe, mert a közmondás szerint paupertas maxima meretrix; a magány az egyiknek üdvösségét mozdítja elő, a másikat kárhozatba dönti.

Ezekből már eléggé világos előtted, Fiam, hogy a véges javak erkölcsi értékelése pusztán lénytani jóságuk alapján nem elégséges. Meg-

ítélésükre tehát más mértéket kell alkalmazni, t. i. hogy mennyiben mozdítják elő célunk elérését, lelkünk boldogítását, másszóval, felhasználásuk mennyiben egyezik Isten akaratával, az erkölcsi törvény kívánalmaival.

A cselekvési rendben a jó a *helyesnek* alakját veszi fel. Helyes a cselekedet, ha a valódi jó elérésére irányul és módja is megfelel az erkölcsi követelményeknek. Mindkettőnek együttesen kell meglennie. Akármelyikbe csúszik be a hiba, a cselekvés már nem lehet erkölcsileg helyes. Nyilvánvaló, hogy nem szabad másnak vagyonát azzal a szándékkal jogtalanul eltulajdonítani, hogy a szegények nyomorán segítve legyen.

A lelkiismeret itt jut döntő szerephez az erkölcsi élet irányításában. Ítéletet kell alkotnia arról, hogy ami mint kívánatos a vágyó képesség elé kerül, valóban jó-e, mégpedig nemcsak lénytanilag, hanem az egyénhez viszonyítva is; továbbá, hogy megszerzésének módja nem ellenkezik-e az erkölcsi rend követelményeivel.

A lelkiismeret ítélete az erkölcsi rend alap-tételeiben tévedhetetlen és mindig biztos. Az akarat kötve van az általános értelemben vett jóhoz, mivel ez sajátos tárgyát képezi. Nem törekedhet másnak elérésére, mint ami a jónak képében jelentkezik. Ennek megfelel a természeti törvény legáltalánosabb és a lelkiismeret útján kifejezésre jutott szabálya, amit Szent Pál a „szívünkbe írott törvénynek” nevez (Róm. 2, 15.), hogy a jót tenni, a rosszat kerülni kell.

E szembeszökő általános igazság azonban,

amint azt a részletekben tartalommal kell kitölteni, már elhomályosulhat, amint a romlott emberi természet állapotában valóban el is homályosul. Felemeli ugyan tiltó szavát a szenvedélyek kívánságaival szemben, ha azonban az akarat nem elég erős a lelkiismeret irányításának követésére, tiltakozása mind gyengébb lesz, míg végre teljesen elnevelődik, eltompul és bekövetkezik az erkölcsi érzéketlenségnek, a moral insanity-nek szomorú állapota.

2. A lelkiismeret kényes szerszám. Jobban kell gondozni, mint a gyógyszertárak bura alá rejtett milligramm-mérlegét. Minden szennyről, portól meg kell óvni, különben felmondja a szolgálatot. Minthogy pedig irányításától és követésétől függ örök üdvösségünk, gondozásán örködnünk és helyes fejlődésén sokat kell fáradoznunk. Amíg a lelket a bűn meg nem rontja, a lelkiismeret is tökéletesen végzi működését, csak a bűnös szokások következtében nevelődik el.

Hogy a lelkiismeret a cselekedeteket irányító szerepét betölthesse, ehhez az erkölcsstan két tulajdonságot kíván meg: *biztosnak* és *helyesnek* kell lennie. Biztos, ha kizárja az ellenkezőnek megalapozott félelmét, s helyes, ha a legfőbb alapelvől szabályszerűen vonja le a részleges jóra vonatkozó következtetést. Ez utóbbi azonban kiegészítésre szorul. Az eszményi állapot az, amikor a lelkiismeret azt mutatja jónak, ami valóban jó és rossznak, ami az üdvösséggel valóban ellenkezik. Megtörténhet, ked-

ves Fiam, hogy egyes esetekben nem tudsz tovább jutni, mint az erkölcsstan által megjelölt minimum, t. i. a helyes lelkiismeret. Ennek azonban a fejlett lelki életben csak ritkaság számba szabad mennie. A lelki élet célja Istennel való egyesülés, ami feltételezi Isten akaratához való igazodást, az azzal való azonosulást. Márpedig, ha az erkölcsi jó Isten akarata szerint nyeri minősítését, a lelkiismeret működése is akkor tökéletes, ha Isten akaratát tükrözi viszsza. Az ilyen lelkiismeretet *igaznak* mondjuk.

Az *igaz lelkiismeret* elsajátításához három feltétel szükséges: az őszinteség, a lelki készség a jónak teljesítésére, amit másként az akarat erényéletének is nevezhetünk, s a természetfeletti rendbe emelt értelem okossága.

a) Az *őszinteség* megakadályozza a fondorlatos lelkiismeret kifejlődését. Szükséges az őszinteség Istennel szemben. Az emberi természet bűnre hajló, s a bűn elkövetése ezzel együttjár. Még az igaz is naponta hétszer bukik el. (Péld. 24, 16.) A kevélység azonban arra ösztönöz, hogy a cselekedetből akár előtte, akár utána a bűn látszatát eltüntesse. Ezért annak igazolására téves magyarázatokat keres és önámítással el akarja hitetni, hogy a cselekedet jogos és nem helytelen. A lelkiismeretet kintpadra vonja és addig vallatja, amíg azt nem mondja, amit ő akar. Kifejleszti az erkölcsi érzék eltolódását és végeredményben a lelkiismeret eltompulására vezet. Nincs más orvossága, mint az alázatos őszinteség. Nem szabad csodálkoznod, Fiam, ha emberi gyengeségből

bűnt követsz el. Nem vagy még az üdvözültek helyzetében, akik megszilárdultak a jóban és már nem vétkezhetnek. Ha azonban elkövetted a hibát, s ehhez volt bátorságod, legyen erőd annak őszinte elismeréséhez és megvallásához is. Erkölcsi értékítéleted az őszinteség által nem tolódik el, s a bűn elkövetésén érzett bánat felemel. Az Udvözítő a bűn fertőjébe merült házasságtörő asszonyt is meg tudta menteni, mert őszintén bevallotta bűnét. A farizeusokkal azonban, fondorlatos lelkiismeretük miatt, semmire sem tudott menni és kénytelen volt őket sorsukra hagyni. Amíg lelkedben megvan az őszinteség, nem fogsz a lelki életben tévútra kerülni. Ugyanezt az őszinteséget kell tanúsítanod lelkivezetőddel szemben is, amint azt már ott megmutattam.

b) A *lelki készség* (Aquinói Szent Tamás kifejezéstárában: *praeparatio animi*) az akarata-
nak ama tulajdonsága, amellyel mindig kész Isten akaratának teljesítésére. Amikor tehát valami úgy tűnik fel előtted, Fiam, hogy Isten akarata, első gondolatod ne az legyen, hogyan térhetsz ki előle, hanem hogy magadat annak készséggel aláveds és azt, még az alsó vágyó képesség kielégítésének feláldozása árán is, szívesen teljesítsed. A készséget az erényélet által érheted el. Az erény állítja eléd a természetfeletti világot a maga szépségével és kívánatosságával, edzi meg akaratodat a jónak követésére. Az erény pedig a valódi jónak területén mozog, az ebben szerzett gyakorlat tehát készségessé teszi a lelket a jónak köve-

tésére, és a lelkiismeretet igazgá teszi. Az ilyen lelkiismeret a gyakorlatban a részleges jó megítélésében sem fog tévedni. Legyen elved a Zsoltáros gondolata: Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum! (56, 8.) A buzgó lélek nem méricskél, hanem szívesen áll Isten akarata teljesítésének szolgálatába, bár-hogyan nyilatkozzék az meg.

c) Isten akarata nem nyilvánul meg mindig egyenlő világossággal. Van eset, amikor kétségtelen, hogy valamit meg kell tenned vagy valamitől tartózkodnod kell. Máskor nem világos, reád is vonatkozik-e a kötelezettség. Ha megvan benned a lelki készség, lelkiismereted azt sugallja, hogy Isten akaratával állsz szemben, tehát nem teheted magad egyszerűen túl azon, hanem készséggel teljesíted, ha valóban Isten akarata. Ennek megállapítására jön segítségdre a *természetfeletti okosság*, amely az értelmet és ítélő képességet éppúgy tökéletesíti, mint a lelki készség az akaratot. Képessé teszi, hogy mindent az örök szempontok szerint vizsgáljon és az eszközöket is ezek szerint válogassa össze. Magasabb tudást eredményez, melynek következménye az igazsággal megegyező ítélet. A természetfeletti okossággal felszerelt értelem a konkrét esetekben biztosan meg fogja mutatni, hogy a felmerült kérdésben milyen magatartást tanúsíts, nevezetesen, hogy a cselekedet megtevése vagy elhagyása megegyezik-e Isten akaratával vagy sem. Ítélete nemcsak biztos, hanem igaz is, mert az örök

Igazság szemszögéből és segítségével alkotja azt meg.

A három követelmény összejátszása a szentek ítéletbölcseiségének és lelkiismeretük tökéletességének kulcsa. Nem tévedtek, mert lelkiismeretük igaz volt és annak szavát fel-tétel nélkül követték.

3. Az igaz lelkiismereti ítélet megalkotásá-nak nehézsége nem a kirívó ellentéteknél, hanem a jónak és rossznak határvonalánál mutatkozik.

Amint az állat- és növényvilág határvona-lánál, az egysejtű lényeknél nem könnyű meg-állapítani, hogy melyikhez tartoznak, s a ter-mészettudomány ebben még ma is ingadozik, úgy az erkölcsileg megengedettnek és a rossz-nak is megvan a határzónája, amelyben nehéz az eligazodás. Egyszer Isten akarata nem nyil-vánul meg világosan, máskor a szenvedélyek úgy felverik a lélekben a port, hogy a tájéko-zódást majdnem lehetetlenné teszik. Dönteni azonban az ily esetekben is kell, mert kétes lelkiismerettel nem szabad cselekedni. A tisztázatlan helyzetben véghezvitt cselekedet a közeli bűnalkalom jellegével bír, s annyi, mintha valaki a bűnt elkövette volna, mivel kiteszi magát annak, hogy akkor is megteszi, ha az valóban bűn.

A kétes lelkiismerettel tett cselekedeteknek ezenfelül káros lélektani következményeik is vannak. Előáll a folytonos nyugtalanság, kétely

kételyre halmozódik és az egész lelki élet ködbe borul.

Amikor a repülő vagy a hajós nem tud másként tájékozódni, előveszi az iránytűt és ehhez igazodik. A lelki életben a tájékozódást megadják a megfelelő *elvek*, amelyek alkalmazásával a kétes lelkiismeret megszüntethető.

A) Ha kétely a *cselekvés előtt* jelentkezik, tartsd szem előtt, kedves Fiam, a következő eljárást.

Megtörténhetik, hogy a cselekvés *halasztást* szenvedhet. Ebben az esetben várj vele, amíg megkérdezheted lelkivezetődet s az ő tanácsához tarthatod magadat.

Sürgős esetben nézz utána valamely szakönyvben, hogyan van ott a hasonló eset megoldva. Amennyiben ehhez nem járulnál hozzá vagy abban megfelelő megoldást nem találnál, indítsd fel a tiltakozást a bűn ellen, s akkor az ellentétek egyikét, ami megfelelőbbnek látszik, a teljes bizonyosság hiánya esetén is választhatod. Az őszintének és igaznak nevelt lelkiismeret nem fog struccpolitikát követni, mert ha Isten jelenlétében őszintén mondhatja, ha tudná, hogy a cselekedet bűnös, nem tenné meg, éppen a bűn lényegét, az Istentől való elfordulást zárja ki. Arról nem tehet, hogy a körülmények folytán a cselekedet erkölcsi minősége nem áll előtte minden kételytől menten.

B) Az előbbi esetnél gyakrabban fordul elő a *cselekedet után* felmerülő kétely, nem volt-e az bűnös? Az eset leginkább a súlyos és hosszantartó kísértések után alkalmazható. A

kísértés elmúltával a lélek feszültsége megszűnik, a folyamatot már tárgyilagosan vizsgálja, beáll a visszahatás és a hangulat az ellenkezőbe csap át. Úgy tűnik fel, hogy a lelkiismeret a kísértés ideje alatt engedékenyebb volt, most azonban teljes szigorával lép fel és a gyengéden nevelt lélekben kínzó fájdalmat okoz a lehetőség, hogy a bűn elkövetésével Istent megsértette és erőtlensége romlásba vitte. Igyekszik magatartását átgondolni, bizonyosságra azonban nem jut, s a tapasztalatlan lélek perplex helyzetbe kerül. Annyira összezavarodik, hogy elveszti józan ítélőképességét.

Ennek az állapotnak is legjobb *orvossága* az őszinteség. A kétely nem fog gondot okozni annak, aki nem törődik a halálos bűnnel. Ezt az esetet tehát kivesszük. Ha a beleegyezés a bűnbe emberi gyengeség következtében valóban megtörtént, a rendes lelki életet élő egyénél a halálos bűn oly mély nyomot hagy a lélekben, hogy e felől nincs kételye. Ha a gyengéd lelkiismeret mégis felveti a beleegyezés lehetőségét, ennek oka az, hogy nem világos előtte, szilárdan foglalt-e állást a kísértéssel szemben annak tartama alatt. A gonoszlélek, amely nem bírt az emberrel a kísértésnél, nem tudta bűnre vinni, ezt a lelki állapotot használja fel a romlásba vivésre. Zavart idéz elő a lélekben, hogy a tiszta ítélőképességtől megfossza s kimerülten az ő hatalmába jusson. Az őszinteség ezzel szemben a homályt megszünteti és a lélek készségét mutatja a bűn jóvátételére abban az esetben, ha a bele-

egyezés mégis megtörtént volna. Ezért kell, Fiam, ha hasonló helyzetbe kerülnél, lelkivezetődhöz fordulnod. Már azzal, hogy elmondod a kételyt, megszűnik a titokzatosság varázsa, látókerőd kitisztul, ítélőképességed tárgyilagossá válik és a gonoszlélek éppúgy meghátrál, mint az Üdvözítő megkísértésekor.

A részleteket illetőleg pedig tudnod kell a következőket.

a) Ha emlékezel, hogy a kísértés tartama alatt *küzdöttél ellene*, de nem tudod, beleegyeztél-e, jele annak, hogy nem volt teljes a beleegyezés, tehát nem lehet szó halálos bűnről. Nem tesz semmit, ha alatta szenvedve nem érezted azzal szemben az undort, mint máskor, nyugodt lelki állapotod idejében. A kísértésnek ugyanis éppen az a célja, hogy megmutassa a bűnben, ami kívánatos, tehát a lelket feszültségbe hozza. Ily alkalommal pedig az érzésvilág tünetei nem lehetnek irányadók.

b) Megtörténhet az is, hogy a lélek a kísértés tárgyával hosszabb ideig foglalkozik a nélkül, hogy a bűn veszélyére gondolna. Sem ellene, sem mellette nem foglal állást, mert kikerüli figyelmét annak erkölcsi minősége. Amint azonban ráésszél a veszélyre és a bűn lehetőségére, azonnal észbekap, felindítja a tiltakozást, de benne marad a kétely, beleegyezett-e, s ennek lehetősége kiváltja belőle a *bánat* fájó érzését.

A lelki folyamatoknál előfordul, hogy egy-ideig a tudat peremén játszódnak le, kellő odafigyelés nélkül, s csak később kerülnek a tudat

központjába. A folyamat nagyobb fáradtság, kimerültség vagy szervezeti indiszpozíció következtében hosszabb ideig is eltarthat. Ennek elbírálása azonos a félálomban történő esetekével. A beleegyezés hiánya világosan kitűnik abból, hogy amint a cselekedet erkölcsi minősége a tudatba jut, a lélek rögtön feleszmél és a gyengéd lelket eltölti a fájdalom, hogy vigyázatlanságával bűnt követhetett el.

c) A harmadik eshetőség, amikor a mérlegelés nélkül hosszabb-rövidebb ideig előtűnő bűntárgy külsőleg könnyen elkövethető lett volna, és ez mégsem történt meg.

Ennél az esetnél azonban vigyázni kell, hogy a belső és külső bűnt össze ne tévesszük. A bűn teljessé válhat magában az akaratban is a nélkül, hogy külsőleg kivitelre kerülne. A jelen esetben azonban a beleegyezés hiányára az mutat, hogy éppen a belső bűn elkövetését illetőleg merül fel a kétely. A tény, hogy a külsőleg könnyen elkövethető bűn mégsem történt meg, világít rá arra, hogy legalábbis nem volt teljes beleegyezés a belső bűnbe sem.

A nagyobb világosság kedvéért, Fiam, az elmondott elméleti szabályokat egy példával magyarázom meg.

Egy szűkös viszonyok között élő kifutógyereket elküldenek egy csemegeüzletbe. A bolt tele van vásárlókkal, s a gyermeknek várnia kell, amíg rákerül a sor. Szemét elkápráztatja a sok finom nyalánkság, amit még soha életében nem élvezett. Felmerül benne a gon-

dolat, hogy azokból egy dobozzal elcsen. Könnyen megtehetné, mert a vásárlók tömegében a lopást nem vennék észre. Egy darabig foglalozik a gondolattal a nélkül, hogy a cselekedet lopás-jellegére figyelne. Jámborul van nevelve, s egyszerre felöltik lelkében a gondolat, hogy elkövette a lopás belső bűnét, de nem tudja, beleegyezett-e a kísértésbe, csak arra emlékszik, hogy közbe-közbe elutasította magától a bűnös vágyat.

Alkalmazd most, Fiam, a mondottakat a gyermek esetére, s megkapod a megoldást. Az elvek különösen a legkényesebb esetekben, a szent tisztaság elleni kísértéseknél válnak hasznodra. A határvonal itt a legbizonytalanabb s a beleegyezés veszélye a legnagyobb. Az őszinte és igaz lelkiismeret azonban ezekben is megtalálja a biztos megoldást.

C) Ha az előbbi elvek sem vezetnének célra, még mindig van egy mód a biztos lelkiismereti ítélet megszerzésére, s ez a tettet megelőző lelkiismeretnél alkalmazott módszer mult időbe tévése. Aki őszintén és Isten jelenlétében azt mondhatja, ha tudta volna, hogy a cselekedet bűnös, nem tette volna, megnyugodhat, hogy az utólagos ismeret nem változtathatja meg a jóhiszeműleg véghezvitt cselekedet erkölcsi minőségét.

Ismételtem, Fiam, vigyázz a lelkiismeret nevelésére és gondozására! A tiszta lelkiismeret nagy kincs, mert forrása a lelki biztosságnak és a természetfölötti örömmek. Az élet sok küzdelemnek tesz ki, amiket tiszta lelkiismeret

rettel könnyen vállalhatsz. Ha azonban magával a lelkiismerettel kell megküzdened, az élet elviselhetetlenné válik. A lelkiismeretfurdalás már ezen a földön előreveti árnyékát a kárhozat lelki szenvedésének, amiről az Üdvözítő elrettentően mondja, hogy *vermis eorum non moritur*. (Mk. 9, 43.) Ezért törekedjél arra, hogy Istennel szemben sohase legyen elintézetlen ügyed, s alázattal, de mindig bizalommal közeledhess Hozzá!

A lelkigyakorlat

Kedves Fiam! A tanév egyik kiemelkedő eseménye a lelkigyakorlat. A beszélgetés már jóval a kitűzött idő előtt e körül forog. Mindenki kíváncsi, ki fogja azt vezetni, fog-e valami új szempontot adni, új lendületet gerjeszteni. Önmagában véve csak neked újság, mert ilyent még nem tartottál. Az idősebbeknek már nem az, de mégis újszerű.

Megszólal a szilenciumot jelző csengő. A vérmesebb természetűek még egy nagyot kiáltanak, mert most 5—6 napig nincs beszélgetés. A ház teljes csendbe merül, mintha nem lakná senki sem. Csak önmagukba mélyedt kispapokat lehet látni a folyosókon vagy a kertben, amint szótlanul egymásután haladnak.

Megjelenik a lelkigyakorlat vezetője a szószéken. Már ez maga is újság. Idegen, akit még nem hallottál beszélni; nem az, akit naponta hallgatsz. Az idegen előadó felkelti a fokozott érdeklődést és hozzájárul az összeszedettség megtartásához. Most ő veszi át a vezetést. A spirituális, mint az Aldunán a kormányos, átadja a helyét a hajópilótának arra az időre, amíg a lelkigyakorlatok nagy reformmunkája végbemegy. Csak azért van ott, hogy a lelkigyakorlatok vezetőjének megadhassa a

szükséges felvilágosítást, és mint állandó lelki-vezető, rendelkezésre álljon, ha valamiben rászorulsz.

A lelkigyakorlat az egész évre döntő hatású. Az egész tanév lelki eredménye sokban függ ennek jó felhasználásától. Neked, Fiam, különösen fontos, aki először végzel ily nagyszabású lelki munkát. Mert a lelkigyakorlat nem pihenés, hanem összeszedett s nem egyszer megerőltető lelki tevékenység.

1. A lelkigyakorlat a léleknek állandó *Istenre irányzása*, meghosszabbított elmélkedő imádság. Tartama alatt ki kell kapcsolnod mindent, ami nem áll Istennel közvetlen vonatkozásban: otthoni gondjaidat, tanulmányaidat, állandó lelki olvasmányaidat, sőt, a búcsúimádságok kivételével, még imakönyved használatát is. Csak ketten maradtok: Isten és te. Lelked akkor alakul krisztusivá, ha az előadott igazságokat teljesen magáévá teszi. Ezért kell az egész lelkigyakorlatnak szakadatlan imádságnak lennie.

a) Követelménye a *szilencium* fokozottabb megtartása. Most különösen kell szemeidre vigyáznod, mert a legkisebb helyzetkomikum, ami mellett máskor elsiklasz, mindjárt szét-szórtsággra visz. Nincs alkalmad arra, hogy elmondjad másnak, s így önkénytelenül is tovább foglalkozol vele a komoly tevékenység rovására, mint megérdemli.

A *szilencium* megszegésének legnagyobb veszélye a szentgyónás elvégzése után van.

A komoly, lesújtó igazságok, a visszaidézett bűnök és hibák a lelket erős feszültségben tartják. Amikor a szentgyónásban terhét lerakja, megkönnyebbül és átéli a tiszta lélek repeső örömét. Triviális kifejezéssel azt mondhatnám, nem fér a bőrébe. Ha most nem vigyázol, Fiam és megszeged a szilenciumot, odalesz egész időig végzett munkád gyümölcse! A lelki gyakorlat második része, a továbbépítő munka pedig még csak ezután következik! Örömedet közöld az Eucharisziával, végezz hosszabb szentségimádást, gyakorolj önmegtágadást, ha azonban lelked boldogságát nem tudnád magadba fojtani, menj lelkivezetődhöz és mondd el neki. A vele való beszélgetésnél nincs meg a veszély, hogy a társalgás profán térre terelődik, s ez nem fogja a lelki összeszedettséget megzavarni.

b) Az *elmélkedési pontok* hosszabbak, mint a napi elmélkedésnél szoktak lenni. Annyi anyag van bennük, hogy azt a napirendbe beállított elmélkedési idő alatt feldolgozni nem lehet. Nem is arra vannak szánva, Fiam, hogy csak ennek ideje alatt foglalkozzál velük. Azért kapsz több gondolatot, hogy üdvösen tölthessed el a következő elmélkedésig rendelkezésre álló időt. Az elmélkedésre megjelölt idő tartama alatt maradj az ennek elvégzésére kijelölt helyen (legjobb a kápolna, de lehet szobád is) és dolgozzál fel a kapott anyagból annyit, amennyit rendesen elvégezhetsz. Utána menj a folyosóra vagy a kertbe és *folytasd az elmélkedést*, amíg a tárgyából valamit ki tudsz aknázni. A ta-

pasztalat azt mutatja, hogy nem egyszer éppen ilyenkor jönnek a legjobb meglátások, gyakorlati alkalmazások, egy-egy kegyelmi ösztönzés, ami lelkedet előbbre viszi. Spiritus, ubi vult, spirat. (Jn. 3, 8.) Szent Ágoston is a kertben kapta megtérésére az ösztönzést. Az elmélkedés végeztével jegyezd fel röviden akár annak egész menetét, de legalábbis a nyert kegyelmi *megvilágosításokat* (lumina) és a jófelltételt. Ily módszerrel gyorsan repül az idő és észre sem fogod venni, hogy máris vége a lelkigyakorlatoknak.

c) A lelkigyakorlat nem a külső, hanem a *belső ismeret szerzés* ideje. Magadat kell megismerned, Fiam, lelked mélyébe kell hatolnod. Ezért *lehetőleg semmit se olvass*. Amíg van gondolatod, ne fordulj idegen segítséghez. Legfeljebb azt a könyvet veheted elő, — rendszerint Kempis Tamás, Krisztus Követése vagy Szalézi Szent Ferenc, Filótea-ja — amelyből a lelkigyakorlatok vezetője az egyes elmélkedések kiegészítőjeként néhány fejezetet kijelöl. A sokféle és közvetlenül a tárgyhoz nem tartozó olvasmány megbontja a szükséges lelki egyirányúságot.

2. A lelkigyakorlatot a *lélek nagytakarításának* is szokták nevezni. A lakást naponkint takarítják, és ennek ellenére is szükséges, hogy abban évenként legalább egyszer nagytakarítást végezzenek. Ilyenkor felforgatnak mindent; elhúzzák a bútorokat, kirakják a szekrényeket, alaposan kiporolnak mindent, s akkor tűnik ki,

hogy az egyébként rendes lakásban is, mennyi minden rakódik le egy év alatt. Te is minden nap elmélkedel, Fiam, elvégzed a napi lelkiismeretvizsgálást, a heti szentgyónást, megteszed a jófeltételeket, ezek hatását azonban részint a ráfordított idő csekély volta, részint a sokféle napi elfoglaltság csökkentik. Csak a lelkigyakorlatok ideje alatt veszed észre, mennyi minden rossz szokás, tökéletlenség, hiba ütött fészket lelkedben, ami egyébként fel sem tűnt. A hosszabb magányban és lelked legtitkosabb redőiben végzett alapos kutatás azonban mindezeket felszínre hozza. Így válik a lelkigyakorlat a lélek *reformáló* idejévé.

Jól ki kell használnod a kegyelem idejét, hogy mélyreható *önismeretre* tégy szert, s úgy állj magad előtt, mint amilyen tényleg vagy, s mintha Isten közvetlenül kérné számon cselekedeteidet. Önismeret nélkül nincs lelki előhaladás. Ezt annál biztosabban megszerezheted, mert a lelkigyakorlatokban egész valód nem az önámítás ópiumos letargiájában mutatkozik, hanem úgy, amint Isten előtt értékes vagy.

3. Első lelkigyakorlatod alkalmával legfőbb gondod arra irányuljon, hogy *hivatásoddal* tisztába jöjj. Vizsgáld meg, mi lakik benned; megvannak-e a követelmények a buzgó papi élethez? Milyen szándékkal jöttél a szemináriumba? Nincs-e benned oly uralkodó szenvedély, ami a papi élettel összeegyeztethetetlen s amit nem tudsz megfékezni? A pozitív oldalt illetőleg pedig nézz bele lelkedbe, megvan-e az

önzetlenség, áldozatosság Istennel és hivatásod gyakorlásával szemben? Hogyan állsz a hét főbűn és a sarkalatos erények dolgában?

E figyelmeztetés nem azt célozza, hogy most már okvetlenül arra a megállapításra kell jutnod, hogy nincs hivatásod, hanem azt, hogy ezzel az alapvető kérdéssel egyszerismindenkorra végérvényesen végezzél. Ha egyszer dűlőre jutottál, többet nem kell vele foglalkoznod. Egy alkalommal azonban meg kell tenned, mert e nélkül a további haladás nem lehetséges. Sajnos, vannak olyanok is, akik a kérdéssel nem mernek szembenézni. Tapasztalják ugyan, hogy valami nincs rendben náluk, a megoldást azonban évről-évre halogatják. Úsznak az árral, s csak akkor kapnak észbe, amikor elkövetkezik a végleges lekööttség ideje, a subdiaconatus. Ekkor az eddig meg nem fontolt kötelességek a maguk teljes súlyával nehezedenek a lélekre, bekövetkezik a bizonytalanság és a határozatlanság állapota, s mert a megfontolásra adott idő már lejárt, vagy könnyelműen szenteltetik magukat vagy, mivel dönteni nem tudnak, kilépnek, s ezzel élethivatásuk törik ketté. A bölcs ember mindig előre gondolkodik és megelőzi a bajt.

A további lelkigyakorlatok a vizsga jelle gével bírnak. A lelki életben oly szerepet játszanak, mint a bankoknál az évi mérlegkészítés vagy a kereskedőnél a leltározás. Az üzlet ember, ha nem vizsgálja át időközönként könyveit, csődbe kerül. A kispap, s később a pap is, ha nem teszi lelki életét ellenőrzés tárgyává,

a tökéletesség útján visszacsúszik, s végül is, elvilágiasodva, elbukik.

A lelki mérlegkészítés tulajdonképpen *nagyszabású lelkiismeretvizsgálat*. Össze kell hasonlítanod, Fiam, lelked jelenlegi helyzetét a múltéval. Meg kell nézned előző évi jófeltételeidet s megállapítanod, mit sikerült elérned és miben vagy még gyenge; van-e haladás az előzőkhöz képest és nem éltél-e egy egész évet lelki terméketlenségben.

Az évről-évre végzett lelki munkában azonban *új tennivalók* és új hiányok is feltűnnek. A kezdet csak a legégetőbb hiányokra mutat rá; a fejlődés pedig megköveteli a finomságok elsajátítását. Aki idegen nyelvet kezd tanulni, ha már valahogyan megérteti magát másokkal, azt hiszi, hogy a nyelvet ismeri. Később azonban feltárulnak előtte a szavak és kifejezések árnyalatai, s akkor ismeri fel a nyelv tökéletesítésének szükségességét. A lelki fejlődés minden évben hoz valami újabb követelményt, új tökéletesedési területet. Ha alázatos lélekkel vizsgálod magadat, s megállapíthatod a fejlődést az előző évi helyzettel szemben, mégsem fogod azt mondhatni, Fiam, hogy már mindent elértél és készen vagy. Mindíg találsz magadban javítani, tökéletesíteni valót, ami a *jövő tennivalókat* irányítja és a jófeltételek háttérét adja meg. A multnak lezárása után tehát fordítsd figyelmedet a jövőre, mit akarsz elérni, hogy a lelki élet finomságait is elsajátítsd.

4. A lelkigyakorlatok *hatása* tulajdonképpen a központosított egyirányú összeszedettségben keresendő. A lélek olyan, mint az acéllá kovácsolandó vas. Ha naponkint csak egy kalapácsütést mérünk rá, nem sokra fogunk vele menni. Szükséges, hogy izzóvá hevítsük és szakadatlan egymásutánban kapja a pőrölycsapásokat. Ekkor változnak át az öntöttvas szemcséi acéllá. A napi elmélkedésekben is hallod, Fiam, a lelkigyakorlat gondolatait, s mégsem tesznek reád oly hatást, mint amikor sorozatos összefoglaltságukban együttesen állnak előtted, s óráról-órára kovácsolják lelkedet ellenállás-képes acéllá. Az összeszedetten végzett lelkigyakorlat valóban új emberré alakít, s még arcvonásaidon is kiül a lelkiség. Fogadd tehát tanulmánygyó készséges lelkülettel a kegyelmi behatásokat. Ne állj ellene a kegyelem hívó szavának még akkor sem, ha áldozatot, önmagadról való lemondást kíván, mert csak így érheted el a lelkigyakorlat célját megadó jelmondat megvalósulását: *Intrate toti, manete soli, exite alii.*

5. Számolnod kell azonban azzal, hogy a lelkigyakorlat ideje nem folyik le mindig a nyugodtság jegyében. Az elején egymásután hallasz oly igazságokat, amelyek vádlóként lépnek fel ellened. Megtörténik, hogy amikor elkövetett bűneid egyszerre tolnak eléd, amikor azok rútságát, az érettük járó büntetést mélyen át-elméled, lelkedben valami hasonló nyomás, szomorúság vesz erőt, mint amilyen az Olajfák

hegyén a szenvedésre készülő Udvözítő lelkét fogta el. Előjönnek a kétes esetek, amelyekről nem tudod, meggyóntad-e vagy jól gyóntad-e meg; nehézségek támadhatnak hivatásod kellekeit illetőleg is, szóval lelkedet elborítja a vigasztalannak látszó sötétség. Ismét máskor kicsattanó jókedv és boldogság vesz rajtad erőt, majd ennek lélektani visszahatása, a lelki fásultság. Loyolai Szent Ignác elengedhetetlenül szükségesnek tartja, hogy ily esetekben azonnal felkeresed lelkivezetődet vagy a lelkigyakorlatok vezetőjét. Ők majd megnyugtатnak és ismét visszatérsz a nyugalmi állapotba. Utána azonban már nem szabad a kételyekkel szóbaállnod, hanem folytatnod kell a megkezdett építő munkát.

6. Még néhány dolgot szeretnék, kedves Fiam, figyelmedbe ajánlani, amelyek az eddigiekben nem kerültek megtárgyalásra.

a) Tartsd meg pontosan az előírt *napirendet*. Még a saját belátásodra bízott tevékenységet is kösd meghatározott időhöz. Ezzel elősegíted a szükséges fegyelmezettséget. Főként azt kötöm lelkedre, hogy semmiesetre sem maradj fenn este az előírt időn túl.

b) Használd fel a lehetőségeket a *fizikai mozgásra*. Sokat kell a kápolnában, íróasztalod mellett ülnöd s térdelned, ami kifárasztja a szervezetet és gátolja a figyelmet. Az erős szellemi munka is több fizikai mozgást kíván. Amikor csak teheted, sétálj a kertben vagy a folyosón, hogy szellemileg mindig friss maradj.

c) A lelkigyakorlatok ideje a legalkalmasabb az *élet- vagy az általános gyónás* elvégzésére.

Az elmélkedések önként adják a lelkiismeretvizsgálás anyagát, amelyet az összefoglaló gyónásban felhasználhatsz.

Az *életgyónás* abban áll, hogy értelmünk használata óta elkövetett összes bűneinket legjobb tudásunk és emlékezetünk szerint meggyónjuk. Ha még nem végeztél, Fiam, ilyent, tedd meg első lelkigyakorlatod alkalmával. Ha igen, halaszd azt a subdiaconatus előttire. Az életgyónás előnye, hogy eddigi egész életeddel leszámolsz, arra többet nem kell gondolnod és zavartalanul fordíthatod minden erődöt a jövő terveire.

A további években végezz *általános gyónást*. Ebben csak a legutolsó lelkigyakorlat óta elkövetett bűnökre és hibákra kell kiterjeszkedned. Ha elestél volna, mélyíti bánatodat, serkent a nagyobb éberségre, ha Isten kegyelmével megőrizted lelkedet a súlyos bűntől, az elért eredmény örömmel tölt el és buzdít a nagyobb tökéletességre.

Elvégzésének módja a következő. Először elmondod az utolsó szentgyónásod óta elkövetett hibákat, s utána jelented, hogy élet- vagy általános gyónást akarsz végezni. Amennyiben életedben érvénytelen gyónás fordult volna elő, az azóta elkövetett bűnöket részletesen kell felsorolnod, mert ebben az esetben már nem ájtatossági, hanem szükséges gyónásról van szó. Ha ilyen nem lett volna, a bűnök elmondásánál

legyen irányadó, amit a gyakori szentgyónásnál hallottál.

d) A *részleges lelkiismeretvizsgálás* pontjai adva vannak és a lelkigyakorlatok tartama alatt kizárólag ezek érvényesek.

e) A könnyebbség kedvéért a magatartást és a részleges lelkiismeretvizsgálatot irányító utasításokat áttekinthetően leközlöm. Ha nem kapnád meg, vezesd napirended hátlapjára és tartsd íróasztalodon, hogy figyelmedet el ne kerülje.

A) Tudnivalók a lelkigyakorlatok alkalmával

1. Az elmélkedést a meghatározott helyen végezzük.

2. Az elmélkedés után jegyezzük fel röviden azokat a gondolatokat, amelyek legjobban reánk vonatkoznak (lumina!), valamint jófélételeinket.

3. Kempis Tamás, Krisztus Követéséből olvasható fejezetek számai a kápolna ajtaján kifüggesztett íven találhatóak.

4. A szilenciumot pontosan tartsuk meg.

5. A keresztutat magánájtatossággként végezzük el.

6. A lelkigyakorlatok tartama alatt is lehet szentáldozáshoz járulni.

7. A szabadidőt részint az elmélkedésben megfontoltak átisméltésére, részint az élet-

vagy az általános gyónásra szolgáló előkészültre fordítsuk.

8. Kívánatos, hogy az egyes ájtatossági gyakorlatok közé eső időben a szabad levegőn tartózkodjunk.

9. Nehézségeinket, kételyeinket azonnal közöljük lelkivezetőnkkel.

B) A részleges lelkiismeretvizsgálás kérdései

1. Figyelmesen hallgattam-e az elmélkedési pontokat?

2. Jól felhasználtam-e az elmélkedésre szánt időt?

3. Kerültem-e a szórakoztató gondolatokat?

4. Leküzdöttem-e erős lélekkel a felmerülő nehézségeket?

5. Nem olvastam-e az előírt olvasmányon kívül más?

6. Foglalkoztam-e az elmélkedésen kívül is azok gondolataival?

7. Feljegyeztem-e jófélételeimet?

8. Fékeztem-e szemem kíváncsiságát?

9. Megtartottam-e pontosan a szilenciumot?

10. A kitűzött időben pontosan megjelentem-e?

11. Feltártam-e lelkivezetőmnek aggályaimat?

12. Imádságos lélekkel töltöttem-e el a napot?

13. Kértem-e védőszentem, őrzőangyalom vagy a nap folyamára választott égi pártfogóm kegyelmi közbenjárását?

14. Javultam-e az utolsó lelkigyakorlat óta?

Vedd komolyan, kedves Fiam, a lelkigyakorlatok kegyelmi idejét! Végezd azzal a gondolattal, hogy az isteni kegyelem most megadta a módot lelked összeszedett gondozására, de nem tudhatod, hogy a jövőben is megkapod-e. Ha úgy végzed, hogy ez életed utolsó lelki-gyakorlata, akkor annak minden kegyelmét jól fel is fogod használni.

A rekollekció

Kedves Fiam! Egy hosszabb lelkigyakorlatot összeszedetten végigcsinálni nem kis dolog. A végén mégis azt hallod, hogy az igazi munka csak utána következik. A lelkigyakorlatokban ugyanis nem tettél egyebet, mint megállapítottad a tennivalókat, megtetted a jófelteteleket. Ezek valóságos értékét és kitartásodat a megvalósításban, azonban nem a lelkigyakorlat, hanem az utána következő idő mutatja meg. A kegyelmi órák lelkesedésében, tiszta látásában megfogamzott elhatározásokat a hétköznapi életben kell megvalósítanod és időközönként ellenőrizned. A havonként megtartandó *rekollekció* megadja rá a módot.

1. A rekollekció, neve után (re-colligere, ismét összegyűjteni) összeszedettséget, magábazállást jelent. Tulajdonképpen kis lelkigyakorlat. Néhány órára félreteszed rendes munkádat, hogy kissé lekednek élj, elvonulsz és megcsinálod az elmúlt hónap lelki számadását.

2. A rekollekciót összefüggésbe kell hozni a lelkigyakorlatokkal. Alapját azok a *jegyzetek* képezik, amelyeket a lelkigyakorlatokon készítettél. Vedd elő közülük a havi jófeltétel hát-

terét adó elmélkedést, olvasd el újra, hogy beleéljed magadat a helyzetbe, amiből a hiba megállapítása és az erénygyakorlat megtevése kiindult, s ezáltal visszaidézed a lelkigyakorlat kegyelmi hangulatát, a természetfeletti nézőpontot is, hogy ennek világánál ítélhessed meg, terveidből mit sikerült megvalósítanod.

Mint buzgó kispapról feltételezem, hogy elhatározásaidat komolyan tetted meg és ugyanígy fogtál hozzá a lelkigyakorlatok után azok valóra váltásához. Ha ebben a törekvésedben kellő eredményt értél el, áttérhetsz a másik nagyobb hiba legyőzésére. Vedd ismét elő a lelkigyakorlatból az ennek megfelelő elmélkedést és ez szolgáljon másnapi elmélkedésed anyagául. Amennyiben azonban valamely alapvető erényben el akarsz mélyülni, annak gyakorlását a következő hónapban is felveheted és az elmélkedésben átismételheted. Az ismétlés következtében az erény mindjobban sajátoddá válik és gyakorlását könnyeddé teszi. Az is célravezető, ha amint már a részleges lelkiismeretvizsgálatnál megemlítettem, valamely, az előbbivel összefüggő mellékerény gyakorlását is tervbe veszed. A kérdésről különben Scupoli, *Lelki harc* c. műve ad bővebb felvilágosítást.

3. A leszűrt eredményt és lelki mérleget terjeszd adandó alkalommal lelkivezetőd elé és tartsd meg az ott említett módon a *kollokviumot*. Tanácsai a kivített illetőleg nagy segítségére lesznek.

4. A havi magábaszállás, kedves Fiam, nemcsak a szemináriumi életbeosztáshoz tartozik. Akkor is végezd el, ha nem vagy a szemináriumban, hanem otthon a nyári szünet alatt vagy a papi életben. Ilyenkor még jobban szükséged van rá, mert nem áll rendelkezésedre a szeminárium védelme. Legalkalmasabb időpont az első-péntek előtti csütörtök délután. Néhány órát mindig szabaddá tudsz tenni. Kérd meg hozzátartozóidat, hogy hagyjanak magadra és a vacsorát is egyedül költhessed el. A rekolekciót összekapcsolhatod az eucharisztikus óra megtartásával is, hogy a templom csendjében még az otthon elkerülhetetlen zaja se zavarjon. Nem kell félned, hogy a családban ezt különcködés számba veszik. Ha nem mondják is, de belsőleg épülni fognak rajtad, mint aki hivatását és lelki életét komolyan veszi. Saját lelkedet pedig meg fogod óvni a szünidő kritikus napjaiban a visszaeséstől és elvilágiasodástól.

A szünidő

Kedves Fiam! Egy egész tanéven át dolgoztál hivatásodon. A lelki élet formáiba tartalmat öntöttél. A szemináriumi élet, az áhítatgyakorlatok, a tanulmányok már sokat alakítottak lelkeden. Hogy munkád nem volt hiábavaló, azon fogod tapasztalni, hogy amikor pihenésre hazakerülsz, sok mindent másként fogsz megítélni, mint azelőtt. Ez lesz a jele annak, hogy papi lélekké kezdtél válni.

Az évi munka után elkövetkezik a pihenés ideje. Néhány hónapra eltávozol a szemináriumból és visszatérsz a családi körbe. Nem látod társaid jópéldáját, nem figyelmeztet a csengő a napi tennivalókra: magadnak kell mindent beosztanod, saját magadat kell rendben tartanod. Örködnöd kell, hogy a szerzett értékeket megtartsd, nehogy rövid idő alatt elenyésszék az egész év munkája és a szemináriumba visszajövet mindent előlről kelljen kezdened!

1. A szünidő a kispap *próbaideje*. Ekkor látszik meg, mennyire élte tudatosan a lelki életet és irányozta be magát a papi élethivatásba. A formába rakott száraz homok szétesik, amint a formát eltávolítjuk; az öntudatlan lelki

élet is szétfolyik, amint nem tartják a közös élet szabályai.

Ne gondold, Fiam, hogy amikor a tanév végén vizsgáiddal elkészültél, mindent elvégeztél. Még hátra van a legnehezebb vizsga, amelyen legkönnyebben lehet megbukni, s ez az élet vizsgálja. A szünidő elején kezdődik s annak végéig tart. Naponkint vizsgáznod kell a papi erényekből, különösen az állhatatosságból és a jóban való kitartásból. Vizsgád eredménye mutatja meg, hogy lelked a tanév folyamán csak száraz homok volt-e vagy tűzálló, átgúrt agyag.

2. Visszakerülsz a *családhoz*. Amint átléped a szülői otthon küszöbét, ha kispap vagy is, nem szűnsz meg ismét gyermek lenni. Ezt mindenkor szem előtt kell tartanod. A családban gyermek vagy, tehát ahhoz, amennyiben nem válik hivatásod kárára, *alkalmazkodnod kell*. Nem kívánhatod, hogy a családban mindenki szerinted igazodjék. Napirendedet úgy szerkeszd meg, hogy összhangban álljon a család rendjével.

Megtörténhet, hogy amit azelőtt egészen természetesnek találtál, a lelki fejlődés következtében idegen és visszatetszik. Nem szabad azonban mindent egyszerre felforgatnod és ajtóstul berohannod! Főként óvakodjál attól, hogy szüleidnek prédikálj! A szülői tekintély megóvása a természeti törvény kötelezettsége, amelytől még a kispap sincs felmentve! Az okatlan buzgóság ezenfelül még azzal a következ-

ménnyel is jár, hogy éppen az ellenkezőt éri el, mint szándékában volt, s terveivel szemben mindenki megmakacsolja magát. A szülőre sértő, ha a gyermek, aki az ő jóvoltából és gondoskodása folytán lett azzá, ami, bármely téren vagy formában föléje akar kerekedni. A példát maga az Udvözítő adta, aki egészen másként viselkedett Názáretben, mint idegenben. Magatartását meg is indokolja: „Bizony mondom nektek, hogy egy próféta sem kedves a maga hazájában”. (Lk. 4, 24.)

Figyelmeztetésem azonban, kedves Fiam, a módra és nem a lényegre vonatkozik. Otthon is kispap vagy, s a laikus apostol szerepét kell betöltened. Hogyan segíthetsz tehát a tökéletlenségek és helytelenségek megszüntetésén? A felelet igen egyszerű: *jópéldáddal*. Végezd el feltűnés nélkül mindazokat az áhitatgyakorlataidat, amelyeket a szemináriumban megtanultál a nélkül, hogy az otthoniakra rá akarnád erőltetni. Lehet, hogy a családban pl. nem szokás az evés előtti és utáni közös ima. A nélkül, hogy erre bárkit is felszólítanál, végezd el egyedül. Hasonlóképen az Úrangyalát és í. t. A jópélda mindig többet ér, mint a sok beszéd! Ha azt fogják látni, hogy következetes vagy és kitartasz, nemsokára minden figyelmeztetés nélkül is utánozni fognak.

3. Hazaérkezésed a családban nagy újság lesz. Az otthoniak, de a rokonok és ismerősök is kíváncsian tekintenek reád, milyen is a kispap s főleg milyen otthon. Meg lehetsz róla

győződve, Fiam, hogy élesebb szemmel *figyelnek* meg, mint a szemináriumban duktoraid vagy előljárod. Kíváncsian várják, mily változáson estél át a távollét ideje alatt, mit alakított rajtad a szeminárium.

Megfigyeléseiket annál könnyebben tehetik meg, mert egész életed előttük játszódik le és a családban még az a bizonyos mérvű zárkózottság is felenged, ami a szemináriumban a nem vérségi összetartozás következtében természetesen megvan. Meg fogják figyelni, milyenek a mozdulataid a reverendában, visszatükröződik-e azokon a papi lelkület, milyen a magatartásod az imánál, a templomban, a ministrálás vagy az asszisztencia alkalmával, az étkezésnél, a társaságban. Meglesik, hogy pontosan felkelsz-e, sőt még az is megeshet, ami Hám János szatmári püspökkel kispap korában megtörtént, hogy szobád ajtajának kulcslyukán bekukucskálnak, hogyan végzed esti imádat. Nem csodálkozhatol rajta, kedves Fiam, sőt még rossznéven sem veheted. Amint megszűntél magánember lenni, nemcsak az idegeneknek, hanem még az otthoniaknak figyelme is fokozottan reád irányul, mert a reverendának még a családi körben is van hatása. Megfigyeléseik eredményének megfelelően fognak értékelni; ha látják egyéniségednek a kegyelmi élet létrehozta erkölcsi súlyát, fejlődő papi jellemed kisugárzását, minden erőltettség nélkül is meg fogod óvni tekintélyedet és otthon nemcsak mint testvért vagy gyermeket fognak szeretni, hanem mint kispapot meg is fognak becsülni.

4. Ezekből láthatod, kedves Fiam, hogy még a családi körben sem szabad feladnod a lélek *fegyelmezettségét*. Az első napokban ez nem lesz nehéz. A szemináriumi élet egyideig önműködőleg folytatódik, amint a hajó még az ár ellen is tovább halad bizonyos távolságig, bár a gépész a hajtóerőt kikapcsolta. Minél tovább tart azonban a szünet, annál nagyobb a kísértés a fegyelmezetlenségre és arra, hogy ellanyhuljál. Jófeltételeid között tehát gyakran kell szerepelnie a megszerzett jó megőrzésére szolgáló fegyelmezettségnek.

Ennek érdekében, kedves Fiam, *ne engedd magadat otthon elkényeztetni*. A családban természetesen a legkedvesebb vendégnek tekintenek és a szeretetet, amit az év folyamán nem adhattak meg, most egyszerre akarják pótolni. Elhalmoznak mindazzal, amiről azt gondolják, hogy a szemináriumban nem kaptad meg.

A szeretetteljes gondoskodást nem szabad ridegen visszautasítanod. Ez fájdalmat okozna azoknak, akik neked a maguk módja szerint jót akarnak és szeretetüket valahogyan ki akarják mutatni. Másrészt azonban a felajánlott javak után, különösen az ételeket illetően, nem szabad oly mohón kapnod, mintha a családból való eltávozásod óta semmi jóban sem lett volna részed. A helyes középút a kettő között van. Fogadd hálával a szeretetből jövő gondoskodást, de használd fel az alkalmat a mértékletesség erényének gyakorlására és az önmegtagadásokra. Mennyi kínálkozó alkalom

van ezekre az ételben, italban, kényelemben! Mennyi titkos, senki által nem sejtett önmegtagadást végezhetsz ily módon és testedet-lelkedet állandó fegyelemben tarthatod!

5. Életed tartalmasságát a szemináriumban a *napirend* mozdította elő. Hogy a megszerzett értékek el ne kallódjanak, a szünidőben is meg kell csinálnod a napirendet. Nélküle lelki kötelességeid csak Pató Pál módjára elodázódnak, s végtére, ha mindent estére hagynál, elmaradnának.

A szünidei napirend technikája azonban más, mint a tanévé. A szemináriumban minden az óraütéshez igazodik és a teendők óráról-órára vannak beosztva. Ez otthon ily formában nem lehetséges, de nincs is szükség rá. A szünidő azért a pihenés ideje, hogy a közös étellel együttjáró bizonyos mértékű gépiességet kissé feloldja. A napirendet ennél fogva tágabb méretekben kell kijelölnöd. Néhány fix pontot kell meghatároznod, amely köré az okvetlenül szükséges teendők csoportosulnak, a többi időt pedig napról-napra a körülményeknek megfelelően kell beosztanod. A napirend tehát napszakról-napszakra osztódik be.

Fix pontokul a lefekvés, felkelés és az étkezések idejét jelölhetem meg.

Már megtanultad, Fiam, hogy az Egyház a napot este kezdi. A családi körülmények figyelembevételével tehát először a *lefekvés* idejét határozd meg. Ehhez kapcsolódik az esti ima, a lelkiismeretvizsgálás és a másnap elmél-

kedés előkészülete. Legyen annyi erőd, hogy még az érdekes rádióelőadást is abba tudjad hagyni, ha az esti ima ideje elérkezik! A rendetlen késői fennmaradás következménye, hogy nem pihened ki magadat s vagy fáradtan kelsz fel, amit egész nap érezni fogsz vagy tovább alszol, s akkor fegyelmetlenséged következtében reggeli ájtatossági gyakorlataid vagy megrövidülnek vagy egészen elmaradnak.

A pontos *felkelés* a szemináriumi életben is erény, de méginkább a szünidőben, ahol nem ellenőriznek, hogy idejében jelensz-e meg a kápolnában s elvégzed-e az elmélkedést. Most lelkiismeretedre vagy utalva! De ez is egyik pontja a szünidei vizsgának!

A felkeléshez igazodik a reggeli ima, elmélkedés, szentmisehallgatás a szentáldozással és a hálaadás, majd a reggeli. A felkelés legalább 1 órával a szentmise kezdete előtt történjék. Ha közel van a templom, menj a felöltözés után azonnal oda és a szemináriumi szokások szerint ott végezd el reggeli ájtatosságaidat. Ha a templomig hosszabb utat kellene megtenned, a reggeli imát végezd el otthon, az elmélkedést pedig útközben.

A szentmisehallgatás idejét illetőleg, ahol több szentmise is van, nem kell a legkorábit választanod, hiszen azért van a szünet, hogy kipihenjed magadat. Amely időpontot azonban kitűztél, eltekintve néhány indokolt kivételtől, állandóan és következetesen tartsd meg és jelentsd az illetékes plébánosnak, illetve a templom igazgatójával megbízott papnak. Pon-

tos következetességgel a híveknek nem adsz okot a megszólásra és azt is eléred, hogy máskor nem keresnek.

További fix pont az *ebéd ideje*, amely a rendes háztartásban nem változik. Előtte vagy utána eshet a lelki olvasmány és a Szentírás-olvasás.

A *vacsora* előtti vagy a délutáni időbe iktasd be — ha a templom nincs nagyon messze — a szentséglátogatást és ezzel kapcsolatban a rózsafüzért.

A *közbeeső idő* felhasználását naponta állapítsd meg nagy vonásaiban. Jusson hely a segítségnek a plébánián, a tisztességes szórakozásnak, kirándulásnak, az általános műveltséget előmozdító olvasmányoknak stb.

Az áhítatgyakorlatoknak megosztása nemcsak azt eredményezi, hogy nem esik össze minden ilyirányú tevékenység, ami fárasztó és az összeszedettség rovására megy, hanem azt is, hogy a szünidőben is állandóan figyelmeztet arra, hogy kispap vagy és életedet minden időben Isten szolgálatára kell rendelned.

A heti és a havi beosztásban jusson hely a heti szentgyónásnak, eucharisztikus óráknak és a havi rekollekcióknak is!

Az esti és reggeli *szilencium* alól, Fiam, otthon sem vagy felmentve, és kérd meg az otthoniakat, hogy ennek megtartását segítsék elő.

6. Társaságod legyen elsősorban a *pap! társaság!* Nem volna célszerű, ha a tisztességes világi társaságtól teljesen visszavonulnál, de a leg-

természetesebb, ha azokkal tartasz, akik hivatással azonosak: a lelkipásztorral és kispap-társaiddal.

Legyen a *plébánia* második otthonod! Örülj, ha oly plébánosra akadsz, akinek a kispap nem teher, s aki benned jövőd paptestvérét és munkatársát látja. A gyakorlati lelkipásztorkodás körében sokat tanulhatsz tőle, amit a szeminárium elméleti kiképzése csak nagy vonásokban adhat meg. Segíts a plébániai irodában, vállald készséggel az ilyirányú megbízatást. Ezáltal szinte játszva belejössz az egyházi ügykezelésbe, a templom rendbentartásának felülvizsgálásába és a hívekkel való érintkezési módba. Az idősebb papnak jólesik, ha van mellette egy buzgó kispap, akivel kissé kibeszélheti magát és felelevenítheti az ő kispapi és fiatal papi élményeit. Neked pedig a későbbi időkben fog hasznodra válni a tapasztalt idősebb pap életrendjének és bölcseségének megismerése.

Előfordulhat azonban az az eset is, hogy plébánosodban nem találsz megértő atyai jóbarátra, hanem barátságtalan egyénnel kerülsz szembe. Inkább sajnáld őt, mint megítéljed! Nagy lelki tragédiákon kellett keresztülesnie, hogy a kispap terhére legyen! Vagy talán magad is oka vagy plébánosod veled szemben tanúsított viselkedésének. Mielőtt felette pálcát törnél, vizsgálj meg, nem sértetted-e meg őt modortalansággal vagy fölényes magatartással. Ebben az esetben a hibát jóvá kell tenned! Minden körülmény között ajánld fel azon-

ban szolgálataidat. Ha nem fogadja el, szerényen vonulj vissza, mert alkalmatlankodnod nem szabad. A veled történt kellemetlenségek kikürtölésétől és plébánosodnak mások előtt való ellenszenvesse tételétől pedig egyszersmindenkorra óvakodjál!

7. Itt a helye, kedves Fiam, hogy szóljak a *női társaságban* tanúsítandó magatartásodról is.

A világi pap helyzete e szempontból meglehetősen kényes. Az emberekkel nem egyedül a szószékről, gyóntatószékben, az előadó asztal mellől vagy az irodában és a fogadószobában érintkezik, mint a szerzetesek. Amint téged tanév közben sok mindentől megóv a szeminárium, úgy a szerzetest is a kolostor falai. A világi papnak, legalább nálunk, az ősi alkotmány maradványaként, társadalmi rangja van, s ezért nem függetlenítheti magát az állásával együttjáró társadalmi kötelezettségektől. A helyzetet súlyosbítja a körülmény, hogy magára van hagyatva és a közös élet előnyei nem közömbösíthetik a veszélyeket, amelyeknek hol itt, hol ott ki van téve. A szünidő e szempontból is életvizsga. Figyeld meg magatartásodat kispap korodban és biztosan következtethetsz papi életedre!

a) Helytelen volna arra a merev álláspontra helyezkedned, hogy az ú. n. vegyes társaságot, amelyben nemcsak férfiak, hanem nők is vannak, teljesen kerülöd. Jövendő lelkipásztori hivatásodban a női társadalommal is kell fog-

lalkoznod és lesznek esetek, amikor bennük nélkülözhetetlen munkatársakat fogsz találni. Mivel a jellem kb. 22—23 éves korban kifejlődik, a velük való helyes érintkezési módot már most el kell sajátítanod, mert később nem tanulod meg és a végletekbe eshetsz.

b) A társadalmi érintkezésre a *jó modor* elsajátítása szempontjából is szükséged van. A női lélek általában finomabb, figyelmesebb, áldozatkészebb, mint a férfié. E tulajdonságok élethivatásával vannak összefüggésben. Aki állandóan csak férfitársaságban van, ki van téve a veszélynek, hogy modora elkérgesedik s nem tud az emberekkel a kellő formában érintkezni. A magános élet is magával hozza az egyéni félszepségek kiélesedését, amelyeket a lelki finomság elsajátításán kívül a helyes társadalmi érintkezés által lehet lecsiszolni.

c) A társadalmi érintkezést azonban *eszköznek* és nem *célnak* kell tekintened. „Akár esztek, akár isztok, akár bármi mást tesztek, — int az Apostol — mindent Isten dicsőségére cselekedjetek!” (I Kor. 10, 31.) Ne azért járj, Fiam, társaságba, hogy szórakozzál, hanem hogy *tanulj és jót tégy!* Benned már a jövőendő papot látják és nem egyszerűen a szünidőben otthon tartózkodó főiskolai vagy egyetemi hallgatót. Nem egyszer a fehér asztalnál nyílnak meg a lelkek, s neked, a kispapnak olyat is elmondanak, amiről talán másnak nem beszélnek. Lelkükön akarnak könnyíteni, tanácsra várnak. Az apostoli lélek még a társaságban is a lelkek javáért dolgozik!

d) Tarts *mértéket* a társaságba járásnál. Az illendőség szabta és a kötelező látogatásoknak eleget kell tenned, nehogy műveletlennek tartsanak, nem szabad azonban zsúrfiúnak lenned. Eltekintve attól, hogy csak a ritka vendéget látják szívesen, a túlságos társadalmi forgolódás lelkileg szétszór. Inkább engedd magadat többször hivatni, mintsem azt mondják rólad, hogy jobban megfelelsz a társaságban, mint az oltárnál. A rideg valóságot mondom, amikor idézem a régiiek mondását, hogy a barátságos meghívást és marasztalást nem kell mindig komolyan venni.

e) A vidám kedély, szellemesség és megnyerő modor sok tekintetben adottság és így a természetfeletti rendben kegyelemnek számítható. Megnyerővé teszi a személyt és kellemessé a társaságot. Jó, ha e tulajdonságok a papban és a kispapban is megvannak, mert felhasználhatja a lelkeknek Krisztushoz való vezetésére. Az adottságokat, ha megvannak benned, ily célra fordítsd! Még a fiatalok között se ambicionáld, hogy a társaság központja légy és mindig csak te vidd a szót. Hagyd ezt a világi fiatalembereknek, s csak akkor kapcsolódjál bele, ha a helytelen vágányok felé terelődő társalgás fonalát meg kell változtatnod vagy a hozzászólás önként adódik és a társadalmi illendőséghez tartozik.

f) Mint kispap, egyáltalán nem vagy kötelezve fiatal leányok szórakoztatására. A társaságban mindenkiel beszélned kell, akiket meghívtak, de keresd inkább *az idősebbek körét*.

Ha a társaság u. i. bizonyos idő múlva „kedélyessé” válik, előfordulhat, hogy vagy magad teszel valami kevésbé megfontolt kijelentést, vagy egyesek feljogosítva érzik magukat arra, hogy veled „fraternizáljanak”. Saját hibádon kívül is kaphatsz valami megjegyzést, amit azonban finoman, de határozottan úgy kell visszautasítanod, hogy az illető maradjon szégyenben, s a jövőben elmenjen a kedve a hasonlóktól. Szerény, barátságos, de komoly magatartásod hozzá fog járulni a hasonló esetek megakadályozásához.

g) Kerüld az egyes családok kizárólagos és *gyakori látogatását*, különösen akkor, ha annak tagjai között fiatal leányok is vannak. Az ilyenekkel való egyedüllétet pedig egyszersmindenkorra kerüld. A társaság nem hoz vesztélyt, de a solus cum sola bűnátkalomra ad okot.

h) Ismeretlen helyen vagy utazáskor, édesanyádon kívül, még akkor se jelenj meg *nővel egyedül*, ha az illető nővéred vagy igen közeli rokonod. Nincs ráírva, ki az, akivel együtt vagy, s az emberek, akik a papi celibátus ismeretében önkénytelenül hajlandók a rosszabbra gondolni, megütköznek rajta. Amennyiben ezt hozzátartozóid nem értenék meg, megmagyarázhatod, hogy őket akarod ezáltal a kellemetlen megjegyzésektől megkímélni.

De még, ahol ismernek is, kerüld el, hogy fiatal leánnyal egyedül jelenj meg és óvakodjál az ilyen sétáktól. Az emberek nem tudhatják, miről beszélgettek, csak azt látják, hogy a kis-

pap egy fiatal leánnyal „korzózik”. Conscientia necesse est tibi, fama autem proximo tuo, tartja a jogi elv. Fontos szabály, amit nem tudok eléggé lelkedre kötni!

A szünidő a felüdülésre van adva. Rendezd be úgy, hogy a szervezeti és szellemi pihenés ne váljék lelked romlására. Okos beosztással itt is mindenre jut alkalmad és időd. A hosszú tanév után örömmel tértél vissza a szülői otthonba, de úgy vigyázz, hogy az üdülésre meghatározott idő után vágyakozó örömmel térhess vissza lelki otthonodba, a szemináriumbal

Kedves Fiam! A legszükségesebbeket, amelyeket lelki életed kezdetén meg kell ismerned, elmondottam. Kezdetnek elég ennyi. A többi majd az évek folyamán kiegészül. Útmutatót kaptál, amin elindulhatsz s amit tovább fejleszthetsz. Használd fel lelked kiépítésére és fogadd azzal a szeretettel, amellyel hozzá akartam járulni ahhoz, hogy közelebb juss az Alter Christus eszményének megvalósításához. Adja az isteni kegyelem, hogy az előadott elvek elfogadása és követése szilárd alapja legyen későbbi lelki életed kibontakozásának, és célod elérése után, papi buzgóságod megtartásának!

Isten legyen veled és további lelki munkádon!

O. A. M. D. G.

TARTALOM

Előszó	3
A szeminárium	5
A házirend	20
A reverenda	31
Az imaélet	41
Az elmélkedés	57
A rózsafüzér	75
A lelki olvasmány	84
A Szentírás olvasása	90
A gyakori szentgyónás	97
A részleges lelkiismeretvizsgálás	111
Az Eucharisztia	119
A lelkivezető	142
A lelki szárazság	153
Az önmehtagadás	164
A lelkiismeret	177
A lelkigyakorlat	191
A rekollekció	204
A szünidő	207

